

Азия/Еуропа

Ақпараттық-сараптама журналы

Қараша 2016 жыл №11

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜNÜN AYLIK YAYINIDIR ЕУРАЗІЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ АЙ САЙЫН ШЫҒАРАТЫН БАСЫЛЫМЫ

PARIS AGREEMENT TO
ENTER INTO FORCE AFTER
THE RATIFICATION DOUBLE
THRESHOLD IS MET

ПАРИЖСКОЕ СОГЛАШЕНИЕ ВСТУПИТ В СИЛУ ПОСЛЕ ПРОХОЖДЕНИЯ ПОРОГА РАТИФИКАЦИИ

ÖZEL RÖPORTAJ АРНАЙЫ СҰХБАТ

ИНТЕРВЬЮ С ЗАВЕДУЮЩИМ КАФЕДРОЙ
ПОЛИТОЛОГИИ И ПОЛИТИЧЕСКОЙ ФИЛОСОФИИ
ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ АКАДЕМИИ МИД РОССИИ
Д.П.Н., СЕРГЕЕМ ЖИЛЬЦОВЫМ

INTERVIEW WITH THE HEAD OF THE DEPARTMENT
OF POLITICAL SCIENCE AND POLITICAL PHILOSOPHY
OF THE DIPLOMATIC ACADEMY OF THE MINISTRY OF
FOREIGN AFFAIRS OF RUSSIA, PH.D. SERGEY ZHILTSOV

KIRGIZISTAN EKONOMİSİNDE
DOLAYSIZ YABANCI YATIRIMLAR
ҚЫРҒЫЗСТАН
ЭКОНОМИКАСЫНДАҒЫ ТІКЕЛЕЙ
ШЕТЕЛДІК ИНВЕСТИЦИЯЛАР

DOC. DR. HAYAL AYCA SIMSEK

GÜNEY ÇİN DENİZİNDEKİ
TEMEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM
YOLLARI: ÇİN'İN YAKLAŞIMI

ОҢТҮСТІК ҚЫТАЙ ТЕҢІЗІНДЕП
ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ
ОЛАРДЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ:
ҚЫТАЙ КӨЗҚАРАСЫ

OMIRBEK HANAYI

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық – сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Sahibi / Меншік иесі
Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü /
Ахмет Ясауи университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институты директоры
Doç. Dr. Nevzat Şimşek

Genel Yayın Yönetmeni / Бас редактор
Dr. Aidarbek Amirbek

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Жауапты редактор
Doç. Dr. Hayal Ayça Şimşek

Haber Müdürü / Жаңалықтарға жауапты редактор
Cengizhan Canaltay

Tercüme Ekibi / Аудармашылар тобы
Dr. Azhar Serikkaliyeva
Daniyar Nurbayev
Omurbek Hanayi
Aigerim Manatkızı
Zhuldyz Baizakova

Sekretarya / Хатшылық
Saltanat Suleymen

Teknik Redaksiyon / Техникалық редакторлар
Saule Akhmetkaliyeva

Yayın Kurulu / Редакция алқасы
Doç. Dr. Nevzat Şimşek
Doç. Dr. Hayal Ayça Şimşek
Dr. Aidarbek Amirbek
Dr. Erkin Baydarov
Lidiya Parkhomchik

Yönetim Merkezi / Басқару орталығы

Almalı Audanı, Mametova 48, 050004
Almaty, Kazakhstan
Tel. +7 (727) 279 97 94
Fax. +7 (727) 279 97 94
E-mail: info@eurasian-research.org

Haber-yorum ve analizlerde ifade edilen görüşler yazarların kendi görüşleri olup
Enstitü'nün yayın politikasını yansıtmamaktadır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

"Ақпараттық-сараптама" және "Өзекті пікір" айдарларымен шыққан мақала авторларының
пікірлері институт көзқарасын білдірмейді. Журналда жарияланған материалдарды
институттың рұқсатынсыз көшіріп басуға болмайды.

DOC. DR. NEVZAT SIMSEK

Merhabalar,

Asya Avrupa dergimizde Kasım 2016 sayısı ile karşınızdayız. Bu sayımızda Rusya Dışişleri Bakanlığı Diplomasi Akademisinin Siyaset Bilimi ve Siyasi Felsefe Bölümünün Başkanı Sergey Zhiltsov ile röportaj gerçekleştirdik. Hazar bölgesi ile ilgili konuları kendi bakış açısıyla yorumlamasını istedik. Kendilerine teşekkür ediyoruz.

Ayrıca bu sayımızda 4 analiz yazısı ve çok sayıda yorum yazısı bulabilirsiniz. Bunlardan biri Paris İklim Değişikliği Anlaşması ile ilgili. Bilindiği gibi Aralık 2015'te Paris'te gerçekleştirilen iklim zirvesinde (COP21) kabul edilen; 22 Nisan 2016 tarihinde New York'ta imzaya açılan Paris Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi için gereken "küresel seragazi salımlarının en az yüzde 55'ini temsil eden en az 55 taraf devlet tarafından resmen kabul edilme" şartı Avrupa Birliği'nin olağanüstü bir hızla anlaşmayı onaylamasının ardından 21 Eylül 2016 itibarıyla sağlanmış oldu. Geçen yıl Paris'te aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 195 ülke yönetiminin imza attığı anlaşmanın yürürlüğe girmesi için küresel emisyonların yüzde 55'inden sorumlu en az 55 imzacı ülkenin parlamentosu tarafından onaylanması gerekmektedir. Avrupalı bakanların kararı emisyon koşulunu da sağlayarak küresel iklim değişikliği mücadelesi adına tarihi bir eşiğin aşılması anlamına geldi. Böylelikle küresel iklim değişikliği mücadelesinin çerçevesini düzenleyen Paris Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi için hiçbir hukuki engel kalmadı. Anlaşmanın 4 Kasım 2016 itibarıyla yürürlüğe girmesi ile beraber gündem anlaşmanın nasıl uygulanacağı ve ülkelerin sorumluluklarını nasıl hayata geçirecekleri üzerine teknik detayların müzakeresi üzerine olacaktır. Bu nedenle Kasım ayında Fas'ın Marakeş şehrinde gerçekleştirilecek iklim zirvesi (COP22) bu açıdan kritik öneme sahip olacaktır. Bu ve benzeri konular hakkında detaylı bilgilere dergimizdeki ilgili analizden ulaşabilirsiniz. Türkiye Cumhuriyeti tarafından da imzalanmış olan bu anlaşmanın TBMM tarafından onaylanıp onaylanmayacağı da gelecekte üzerinde durulması gereken bir konu olarak durmaktadır.

Dergimizdeki diğer analiz yazılarını da ilginizi çekeceğini düşünmekteyiz. Kazakistan'daki uranyum piyasası analizi bu konuda bilgi verici nitelikte olmuştur. Diğer bir analiz yazımız Güney Çin Denizindeki anlaşmazlık noktalarına ışık tutmaktadır ki, günümüzde olduğu gibi gelecek yıllarda da bu konu tartışılmaya devam edecektir. Ayrıca Kırgızistan ekonomisinde doğrudan yabancı yatırımlar da analiz edilmiştir. Tüm yorum ve değerlendirmeleriniz bizler için değerlidir. Aralık sayısında buluşmayı ümit ediyoruz.

Қадірлі де құрметті оқырман қауым!

Назарларыңызға «Азия Еуропа» журналының 2016 жылдың қараша айындағы санын ұсынып отырмыз. Журналдың бұл санында Ресей Сыртқы істер министрлігі Дипломатиялық академиясының Саясаттану және саяси философия кафедрасының меңгерушісі Сергей Жильцовпен сұхбат жүргіздік. Каспий аймағындағы мәселелерге қатысты сараптамалық пікірлерін білгіміз келді. Осыған орай бізге сұхбат бергені үшін Сергей Жильцовқа алғысымызды білдіреміз.

Сондай-ақ, бұл санда 4 талдау мен көптеген ақпараттық сараптаманы таба аласыздар. Олардың бірі климаттың өзгеруі туралы Париж конвенциясына байланысты. Өздеріңіз білетіндей, 2015 жылғы желтоқсан айында Парижде өткен климат саммитінде (COP21) қабылданып, 2016 жылғы 22 сәуірде Нью-Йоркта қол қойылған Париж келісімінің күшіне енуіне қажетті «парниктік газдардың жалпы жаһандық шығарындылары жиынтығының кемінде 55 пайызы үлесіне тиетін Конвенция тараптарының кемінде 55-і тарапынан ресми түрде қабылдану» шарты Еуропа Одағы өте тез жылдамдықпен келісімді бекіткеннен кейін 2016 жылғы 21 қыркүйекте жүзеге асырылды. Өткен жылы Парижде 195 елдің, оның ішінде Түркия елінің де билігі қол қойған келісім күшіне енуі үшін жаһандық шығарындылардың 55 пайызына жауапты кем дегенде 55 елдің парламенті тарапынан бекітілуі қажет еді. Еуропа Министрлерінің бұл шешімі шығарындылардың шарттарын қамтамасыз ету арқылы жаһандық климаттың өзгеруіне қарсы күрес бойынша тарихи кедергінің еңсерілуін білдіреді. Осылайша әлемдік климаттың өзгеруіне қарсы күрестің негіздемесін реттейтін Париж конвенциясының күшіне енуі үшін заңдық тұрғыдан ешқандай кедергі қалмады. Келісімнің 2016 жылғы 4 қарашада күшіне енуімен қатар күн тәртібінде келісімнің қалай жүзеге асырылатыны мен елдердің міндеттерін қалай іске асыратынына қатысты техникалық егжей-тегжейлер жөнінде келіссөздер болады. Сондықтан, қараша айында Марокконың Марракеш қаласында өтетін климат саммиті (COP22) осы тұрғыда сыни маңызға ие болады. Осы және бұған ұқсас тақырыптар туралы егжей-тегжейлі ақпаратты журналымыздағы сәйкес талдаудан оқи аласыздар. Түркия Республикасы да қол қойған бұл келісімнің Түркия Ұлы Ұлттық Мәжілісі тарапынан бекітілу мәселесі де болашақта қарастырылатын тақырып болып қала беруде.

Журналымызда жарияланған басқа талдаулар да қызығушылық тудырады деп санаймыз. Қазақстандағы уран нарығын талдау бұл тақырып аясында көп мағлұмат береді деген ойдамыз. Тағы бір талдауымыз Оңтүстік Қытай теңізіндегі дау-дамайларға қатысты. Бұл мәселе төңірегіндегі талқылаулар қазіргі таңда да, алдағы жылдары да жалғаса бермек. Сондай-ақ, Қырғызстан экономикасына тікелей шетел инвестициялары да талданды. Сіздердің пікірлеріңіз мен бағалауларыңыз біздер үшін өте қымбат. Желтоқсан айындағы санымызда қайта қауышқанша.

ÖNSÖZ АЛҒЫСӨЗ

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ ЕУРАЗІЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ DOC. DR. NEVZAT SIMSEK.....	01
--	----

RÖPORTAJ СҰХБАТ

INTERVYU S ZAVEDUYUSHIM KAFEDROY POLITOLOGII I POLITICHESKOY FILOSOFII DIPLOMATICHESKOY AKADEMIИ MID ROSSII D.P.H., SERGEEM ZHILTSOV INTERVIEW WITH THE HEAD OF THE DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND POLITICAL PHILOSOPHY OF THE DIPLOMATIC ACADEMY OF THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF RUSSIA, PH.D. SERGEY ZHILTSOV SERGEY ZHILTSOV	04
--	----

GÜNCEL ӨЗЕКТІ ПІКІР

KIRGIZİSTAN EKONOMİSİNDE DOLAYSIZ YABANCI YATIRIMLAR ҚЫРҒЫЗСТАН ЭКОНОМИКАСЫНДАҒЫ ТІКЕЛЕЙ ШЕТЕЛДІК ИНВЕСТИЦИЯЛАР DOC. DR. HAYAL AYCA SIMSEK	14
PARIS AGREEMENT TO ENTER INTO FORCE AFTER THE RATIFICATION DOUBLE THRESHOLD IS MET ПАРИЖСКОЕ СОГЛАШЕНИЕ ВСТУПИТ В СИЛУ ПОСЛЕ ПРОХОЖДЕНИЯ ПОРОГА РАТИФИКАЦИИ SAULE AKHMETKALIYEVA	23
GÜNEY ÇİN DENİZİ'NDEKİ TEMEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI: ÇİN'İN YAKLAŞIMI ОҢТУСТІК ҚЫТАЙ ТЕҢІЗІНДЕГІ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ: ҚЫТАЙ КӨЗҚАРАСЫ OMIRBEK HANAYI	29
URANIUM MARKET FOR KAZAKHSTAN: SHORT TERMS PERSPECTIVES КРАТКОСРОЧНЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ УРАНОВОГО РЫНКА ДЛЯ КАЗАХСТАНА KANAT MAKHANOV.....	46

HABER-YORUM

АҚПАРАТТЫҚ-САРАПТАМА

КАЗАХСТАН И УЗБЕКИСТАН: ПРОЦЕСС ДЕМАРКАЦИИ ГРАНИЦ БЛИЗОК К ЗАВЕРШЕНИЮ.....	58
CONSTITUTION REFERENDUM IN AZERBAIJAN	60
CHINA-MONGOLIA 'ONE BELT, ONE ROAD' COOPERATION.....	62
KAZAKHSTAN AND UZBEKISTAN RESET ECONOMIC RELATIONS.....	64
KAZAKHSTAN GETS OVER 86.5 BILLION TENGE FROM PRIVATIZATION PROGRAM	66
НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ	67
ECONOMIC REFORMS IN THE BELARUSIAN ECONOMY IN 2016	69
RUSSIA-US TENSIONS: THE CASE OF SYRIA.....	70
AVRASYA EKONOMİK BİRLİĞİ'NİN İLK SERBEST TİCARET ANLAŞMASI	72
KAZAKHSTAN IS LIKELY TO END 2016 WITH POSITIVE ECONOMIC GROWTH	74
THE NATIONAL BANK MIGHT FURTHER DECREASE THE BASE RATE BY THE END OF THE YEAR.....	76
AFGHANISTAN SIGNS A PEACE DEAL WITH HEKMATYAR.....	78
KOLEKTİF GÜVENLİK ANLAŞMASI ÖRGÜTÜ'NÜN (KGAÖ) 14 EKİM 2016 TARİHLİ ZİRVESİ	80
CURRENT DEVELOPMENTS IN EMPLOYMENT POLICIES IN KAZAKHSTAN.....	82
TURKISH STREAM GAS PIPELINE DEAL	84
THE 2016 BRICS SUMMIT	85
KAZAKHSTAN ANTICIPATES RECORD WHEAT HARVEST.....	87
TÜRKİYE-RUSYA ORTAK YATIRIM FONU KURULUYOR.....	88
FIRES IN SIBERIA: REASONS AND CONSEQUENCES.....	89
EEU WELCOMES TRADE COOPERATION INITIATIVES	91
К ВОПРОСУ СОЗДАНИЯ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКОГО ОРГАНА ТЮРКОЯЗЫЧНЫХ СТРАН	92
ÖZBEKİSTAN LİBERAL-DEMOKRAT PARTİSİ: CUMHURBAŞKANI SEÇİMLERİNE ADAY OLARAK ŞAVKAT MİRZİYOYEV GÖSTERİLDİ.....	94
ECONOMIC GROWTH PROSPECTS FOR THE MEMBER COUNTRIES OF THE EURASIAN ECONOMIC UNION IN 2016	96
IS AZERBAIJAN READY TO FREEZE THE OIL PRODUCTION LEVEL?	99
RECOGNITION OF THE CHINESE HIGHER EDUCATION DEGREES IN EUROPE	101
"INDEPENDENCE" OF THE NEW SIBERIAN ISLANDS	102
TÜRKMENİSTAN TAPI BORU HATTI PROJESİ İÇİN IDB'DEN \$700 MİLYON BORÇ ALDI	104

ETKİNLİKLER

ІС-ШАРАЛАР

.....	106
-------	-----

PROF. DR. SERGEI ZHILTSOV

На наши вопросы ответит Сергей Сергеевич Жильцов, доктор политических наук, заведующий кафедрой политологии и политической философии Дипломатической Академии МИД России, тематика научных интересов которого затрагивает как постсоветское пространство в целом, так и Каспийский регион, Центральную Азию и Украину, в частности.

Prof. Dr. Sergei Zhiltsov, Head of the Department of Political Science and Political Philosophy of the Diplomatic Academy of the Russian Foreign Ministry will answer our questions. His subject of scientific interest include both the post-Soviet space, as a whole, and the Caspian region, Central Asia and Ukraine, in particular.

СПЕЦИАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ

На сегодняшний день состоялось четыре Саммита глав прикаспийских государств. Какая повестка дня, на Ваш взгляд, будет принята для предстоящего V Саммита глав прикаспийских государств в Астане? Каковы ваши прогнозы относительно сроков проведения Саммита? Будут ли на нем решаться актуальные для Каспия вопросы?

Начало проведению данных саммитов было положено в 2002 году. Прошло уже четыре Саммита глав прикаспийских государств, на которых прикаспийские государства отстаивают свои интересы. Это касается прежде всего III Саммита, где было зафиксировано, что на Каспии могут нахо-

SPECIAL INTERVIEW

To date, there have been four Caspian Summits. In your opinion, what agenda will be adopted for the upcoming V Summit of the Heads of the Caspian states in Astana? What are your predictions regarding the timing of the Summit? Will the current issues of the Caspian Sea be addressed there?

The summit was first launched in 2002. Four Summits of the Heads of the Caspian states, in which the Caspian states defended their interests, have already been held. This is especially true in regards to the III Summit, where it was recorded that only the Caspian states are allowed to be on the Caspian Sea and can

даться и определять повестку дня только прикаспийские государства. Каждый раз от Саммитов ожидают прорывов в плане выработки единой позиции относительно Конвенции о международно-правовом статусе Каспия, но этого пока не происходит. Причины кроются в расхождении интересов прикаспийских государств. Тем не менее, можно говорить о положительных моментах. Так, создан устойчивый многосторонний переговорный механизм глав прикаспийских государств, в рамках которого они встречаются и обсуждают наиболее значимые проблемы региона.

Решение проблемы международно-правового статуса Каспийского моря в многостороннем формате может быть достигнуто в 2017 году, поскольку в силу объективных причин в 2016 году страны уже не успевают завершить подготовительный процесс проведения V саммита. Успешное разрешение данного вопроса, во-первых, даст импульс развитию региона, расширению межрегионального и межгосударственного сотрудничества; во-вторых, позитивно скажется на безопасности региона; в-третьих, зафиксирует приоритет прикаспийских государств именно в решении проблем региона; в-четвертых, снимет определенные противоречия и недопонимания, существующие между государствами в вопросах разработки отдельных месторождений и прокладки трубопроводов. Государства будут опираться на четкую правовую базу, что положительно скажется на развитии региона в целом.

Какова, на ваш взгляд, перспектива вовлечения Ирана в процесс территориального разделения Каспийского моря по принципу модифицированной срединной линии? Является ли особая позиция иранского руководства основной причиной неудачного исхода переговоров по согласованию

РЕШЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОГО СТАТУСА КАСПИЙСКОГО МОРЯ В МНОГОСТОРОННЕМ ФОРМАТЕ МОЖЕТ БЫТЬ ДОСТИГНУТО В 2017 ГОДУ, ПОСКОЛЬКУ В СИЛУ ОБЪЕКТИВНЫХ ПРИЧИН В 2016 ГОДУ СТРАНЫ УЖЕ НЕ УСПЕВАЮТ ЗАВЕРШИТЬ ПОДГОТОВИТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС ПРОВЕДЕНИЯ V САММИТА.

THE SOLUTION TO THE PROBLEM OF THE INTERNATIONAL LEGAL STATUS OF THE CASPIAN SEA IN MULTILATERAL FORMAT CAN BE ACHIEVED IN 2017, BECAUSE DUE TO OBJECTIVE REASONS, IN 2016, THE COUNTRIES DID NOT HAVE TIME TO COMPLETE THE PREPARATORY PROCESS FOR CONDUCTING THE V SUMMIT.

set the agenda of the meetings. Every time a breakthrough in adopting a common position with respect to the Convention on the international legal status of the Caspian Sea is expected during the summits, but it is yet to happen. The main reason behind the issue is the divergence of interests of the Caspian states. Nevertheless, there are also positive aspects. Thus, a stable multilateral negotiating mechanism of the heads of the Caspian states, in the framework of which, the heads meet and discuss the most important issues of the region, was created.

The solution to the problem of the international legal status of the Caspian Sea in multilateral format can be achieved in 2017, because due to objective reasons, in 2016, the countries did not have time to complete the preparatory process for conducting the V Summit. The successful resolution of this issue, firstly, will give impetus to the development of the region, broadening of the interregional and international cooperation; secondly, will positively impact on security of the region; thirdly, will fix the priority of the Caspian littoral states on solving the problems of the region; fourthly, will remove certain contradictions and misunderstandings that exist between the countries regarding development of individual fields and construction of pipelines. The countries will employ strong legal basis that will positively affect the development of the region as a whole.

In your opinion, what is the prospect of Iran's involvement in the territorial division of the Caspian Sea on the basis of the modified median line? Is the special position of the Iranian leadership the main cause of unsuccessful negotiations on the agreement of the Convention on the legal status of the

Конвенции по правовому статусу Каспийского моря на июльской встрече министров иностранных дел Каспийской пятерки в Астане?

Я бы не ставил говорить о неудачно проведенных переговорах. Во-первых, за период, который прошел с момента распада СССР позиции отдельных государств менялись, иногда кардинально. Во-вторых, Иран был и остается приверженцем советско-иранских договоренностей. Данная позиция Ирана прослеживается достаточно четко. В-третьих, позиция Ирана формировалась под влиянием оценки перспектив Ирана в разработке углеводородных ресурсов на Каспии. Для Ирана разработка углеводородных ресурсов на Каспии не была приоритетной, поскольку основная добыча энергоресурсов шла на юге страны. И лишь несколько лет назад Иран стал обращать большее внимание к разработке углеводородных ресурсов на Каспии.

Значительный опыт был накоплен в решении вопроса международно-правового статуса на основе принципа модифицированной срединной линии. Данный компромиссный вариант первыми использовали Россия и Казахстан, что позитивно сказалось на двусторонних отношениях. Затем, свою позицию изменил Азербайджан, который заключил соглашение с Россией и Казахстаном.

После выхода из режима санкций, Иран заинтересован в решении проблемы международно-правового статуса Каспия. Для Ирана Каспий является вопросом региональной политики, в том числе, связанной с возможностью разработки энергоресурсов и их последующим экспортом.

ИРАН БЫЛ И ОСТАЕТСЯ ПРИВЕРЖЕНЦЕМ СОВЕТСКО-ИРАНСКИХ ДОГОВОРЕННОСТЕЙ. ДАННАЯ ПОЗИЦИЯ ИРАНА ПРОСЛЕЖИВАЕТСЯ ДОСТАТОЧНО ЧЕТКО.

IRAN HAS ALWAYS SUPPORTED AND REMAINS A SUPPORTER OF THE SOVIET-IRANIAN AGREEMENTS. IRAN'S POSITION ON THE ISSUE IS CLEAR.

ДЛЯ ИРАНА РАЗРАБОТКА УГЛЕВОДОРОДНЫХ РЕСУРСОВ НА КАСПИИ НЕ БЫЛА ПРИОРИТЕТНОЙ, ПОСКОЛЬКУ ОСНОВНАЯ ДОБЫЧА ЭНЕРГОРЕСУРСОВ ШЛА НА ЮГЕ СТРАНЫ. И ЛИШЬ НЕСКОЛЬКО ЛЕТ НАЗАД ИРАН СТАЛ ОБРАЩАТЬ БОЛЬШЕЕ ВНИМАНИЕ К РАЗРАБОТКЕ УГЛЕВОДОРОДНЫХ РЕСУРСОВ НА КАСПИИ.

THE DEVELOPMENT OF HYDROCARBON RESOURCES IN THE CASPIAN SEA HAS NEVER BEEN A PRIORITY FOR IRAN, AS THE MAIN PRODUCTION OF ENERGY RESOURCES WAS CONDUCTED IN THE SOUTHERN PART OF THE COUNTRY. IRAN BEGAN TO PAY MORE ATTENTION TO THE DEVELOPMENT OF HYDROCARBON RESOURCES IN THE CASPIAN SEA ONLY A FEW YEARS AGO.

Caspian Sea in the July session of the Foreign Ministers of the Caspian five in Astana?

I would not say that negotiations were unsuccessful. Firstly, since the collapse of the Soviet Union positions of certain countries on the issue have changed, sometimes dramatically. Secondly, Iran has always supported and remains a supporter of the Soviet-Iranian agreements. Iran's position on the issue is clear. Thirdly, Iran's position was formed under the influence of Iran's assessment of prospects for the development of hydrocarbon resources in the Caspian Sea. The development of hydrocarbon resources in the Caspian Sea has never been a priority for Iran, as the main production of energy resources was conducted in the southern part of the country. Iran began to pay more attention to the development of hydrocarbon resources in the Caspian Sea only a few years ago.

Significant experience has been gained in solving the issue of international legal status on the basis of the modified median line. This compromised version was first used by Russia and Kazakhstan, strengthening their bilateral relations. Then, Azerbaijan changed its position and signed an agreement with Russia and Kazakhstan.

After the termination of the sanctions regime, Iran is interested in solving the problem of the international legal status of the Caspian Sea. The Caspian Sea is an issue of regional policy for Iran, including the possibility of development of energy resources and their subsequent export.

Thank you. In other words, is there any possibility of making a decision, which will promote the settlement of the problem of the Caspian Sea, at the V Summit?

I cannot claim that. In any case, specific agreements are achieved in each

<http://ia-centr.ru>

“

САММИТЫ
АКТИВИЗИРОВАЛИ
ПЕРЕГОВОРНЫЙ
ПРОЦЕСС, ЧТО СТАЛО
ПРОГРЕССОМ. ПОКА
НАБЛЮДАЕТСЯ
НЕСОВПАДЕНИЕ
ПОЗИЦИЙ, НО МОЖНО
НАДЕЯТЬСЯ, ЧТО В
КОНЕЧНОМ ИТОГЕ
УДАТСЯ НАЙТИ
КОМПРОМИСС.

THE SUMMITS
ACTIVATED A
NEGOTIATING
PROCESS, WHICH IS A
PROGRESS. THERE IS
AN INCONGRUENCE
OF POSITIONS, BUT
HOPEFULLY, EVENTUALLY,
IT WILL BE POSSIBLE TO
FIND A COMPROMISE.

”

Спасибо. Иначе говоря, имеется ли возможность принятия решения на V Саммите, которое продвинет вопрос урегулирования проблемы Каспия?

Я не могу точно этого утверждать. Каждый Саммит, в любом случае, фиксирует какие-то определенные договоренности. На I Саммите были лишь устные договоренности. II Саммит оказался более плодотворным. На III и IV Саммитах обсуждался широкий круг проблем Каспийского региона. Стоить отметить, что Саммиты активизировали переговорный процесс, что стало прогрессом. Пока наблюдается несовпадение позиций, но можно надеяться, что в конечном итоге удастся найти компромисс.

Оказал ли мировой политический кризис и понижение цен на нефть негативное воздействие на энергетическое сотрудничество стран региона? Какие проекты, на ваш взгляд, подверглись негативному влиянию?

Конечно кризис затронул все государства, особенно те из них, чей бюджет формируется за счет топливно-энергетического сектора. Это Азербайджан, Туркменистан, Казахстан, Россия, Иран, то есть все страны Каспийского региона. Падение цен на нефть непосредственно сказались на темпах разработки новых месторождений и их реализация оказалась под вопросом. Тем не менее, страны региона сохраняют направления энергетической политики. В Азербайджане идет разработка месторождения Шах-Дениз, а также строительство трубопроводов, которые к 2019 году должны вывести азербайджанский газ на турецкий рынок и далее в Южную Европу. В Туркменистане осуществляется строительство газопровода ТАПИ, для которого продолжается поиск инвесторов. В Казахстане это очередная запуск промышленной добычи на месторождении Кашаган.

ПАДЕНИЕ ЦЕН НА НЕФТЬ НЕПОСРЕДСТВЕННО СКАЗАЛИСЬ НА ТЕМПАХ РАЗРАБОТКИ НОВЫХ МЕСТОРОЖДЕНИЙ И ИХ РЕАЛИЗАЦИЯ ОКАЗАЛАСЬ ПОД ВОПРОСОМ. ТЕМ НЕ МЕНЕЕ, СТРАНЫ РЕГИОНА СОХРАНЯЮТ НАПРАВЛЕНИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ.

THE DROP IN OIL PRICES DIRECTLY AFFECTED THE PACE OF DEVELOPMENT OF NEW FIELDS AND THE IMPLEMENTATION OF PROJECTS RELATED TO THESE FIELDS BECAME QUESTIONABLE. HOWEVER, THE COUNTRIES IN THE REGION STILL FOLLOW THE COURSE OF THEIR ENERGY POLICIES.

Summit. At the I Summit, there were only verbal agreements. The II Summit was more productive. At the III and IV Summits wide range of problems in the Caspian region were discussed. It is worth noting that the Summits activated a negotiating process, which is a progress. There is an incongruence of positions, but hopefully, eventually, it will be possible to find a compromise.

Did the world political crisis and drop in oil prices negatively impact on energy cooperation in the region? In your opinion, which projects were negatively affected?

Of course the crisis has affected all countries, especially those whose budget heavily relies on the energy sector. These are Azerbaijan, Turkmenistan, Kazakhstan, Russia, Iran, i.e. all the countries of the Caspian region. The drop in oil prices directly affected the pace of development of new fields and the implementation of projects related to these fields became questionable. However, the countries in the region still follow the course of their energy policies. In Azerbaijan, the Shah Deniz field is under development and pipelines, which are expected to bring Azerbaijani gas to the Turkish market and further to the Southern Europe by 2019, are under construction. Turkmenistan is carrying out the construction of the TAPI gas pipeline, which is in need of investors. In Kazakhstan, it is the next launch of commercial production at the Kashagan field. The crisis has had less impact on Iran. The country is set to regain the lost share of the oil and gas market. In particular, Iran is actively promoting projects of gas exports, both in eastern and western directions. Overall, the crisis has affected the implementation of ambitious projects actively supported by some Caspian states, the European

Кризис оказал меньше воздействия на Иран. Страна настроена вернуть себе утраченную долю нефтяного и газового рынка. В частности, Иран активно продвигает проекты по экспорту своего газа, как в восточном, так и западном направлениях. В целом, кризис сказался на реализации амбициозных проектов, которые активно поддерживали некоторые прикаспийские государства, ЕС и США. Так, снизился интерес к транскаспийскому проекту, поскольку в условиях падения цен на нефть отсутствуют инвесторы, готовые вкладывать средства в строительство трубопроводов, не имеющих сырьевой базы для наполнения, и потребители. Наконец, против прокладки трубопроводов по дну Каспия выступали Россия и Иран.

Вы только что сказали, что будущее ТАПИ неизвестно. А как вы

ТРАНСКАСПИЙСКИЙ ПРОЕКТ ДОЛЖЕН УЧИТЫВАТЬ НЕСКОЛЬКО МОМЕНТОВ. В ПЕРВУЮ ОЧЕРЕДЬ, ДОЛЖЕН БЫТЬ УРЕГУЛИРОВАН МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЙ СТАТУС КАСПИЙСКОГО МОРЯ В ПЯТИСТОРОННЕМ ФОРМАТЕ.

THE TRANS-CASPIAN PROJECT SHOULD TAKE INTO ACCOUNT FEW POINTS. IN THE FIRST PLACE, THE INTERNATIONAL LEGAL STATUS OF THE CASPIAN SEA SHOULD BE REGULATED IN THE FIVE-PARTY FORMAT.

Union and the United States. Thus, interest to the Trans-Caspian project decreased because due to the drop of oil prices there are no consumers and investors, willing to invest into the construction of the pipelines. Finally, Russia and Iran were against laying the pipelines under the Caspian Sea.

You just said that the future of the TAPI is unknown. How do you assess the future of the Trans-Caspian pipeline, will it be implemented?

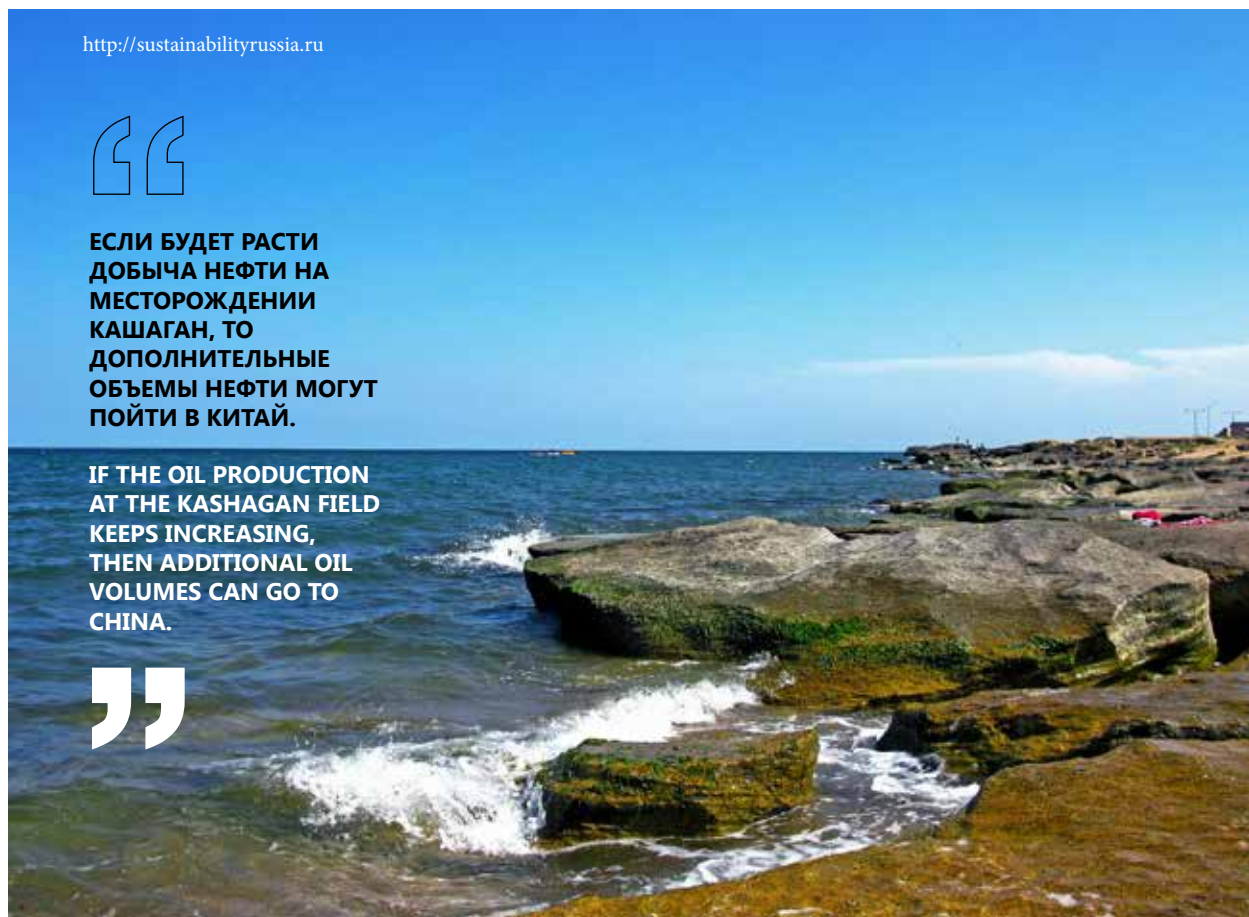
The Trans-Caspian project should take into account few points. In the first place, the international legal status of the Caspian Sea should be regulated in the five-party format. Secondly, in order to implement this project excess volumes of resources should be available.

<http://sustainabilityrussia.ru>

ЕСЛИ БУДЕТ РАСТИ ДОБЫЧА НЕФТИ НА МЕСТОРОЖДЕНИИ КАШАГАН, ТО ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ ОБЪЕМЫ НЕФТИ МОГУТ ПОЙТИ В КИТАЙ.

IF THE OIL PRODUCTION AT THE KASHAGAN FIELD KEEPS INCREASING, THEN ADDITIONAL OIL VOLUMES CAN GO TO CHINA.

оцениваете будущее транскаспийского трубопровода, реализуется ли он?

Транскаспийский проект должен учитывать несколько моментов. В первую очередь, должен быть урегулирован международно-правовой статус Каспийского моря в пятистороннем формате.

Во-вторых, для реализации данного проекта необходимо наличие свободных объемов ресурсов. Туркменистан до сих пор не провел аудит своих запасов нефти и газа. Все данные, которые появляются в открытой печати, являются данными исключительно туркменской стороны. В-третьих, сказывается отсутствие потребителей. Эти факторы фактически предопределили неудачи проекта газопровода Набукко. Таким образом, острой потребности в строительстве газопровода из Туркменистана в направлении Европы нет. В прочем, такая же ситуация наблюдается и в отношении транскаспийского нефтепровода. В последние 10-15 лет Казахстан и Туркменистан поставляют небольшое количество нефти в трубопровод Баку-Тбилиси-Джейхан. Поставки в основном осуществляются танкерами. Также были подписаны многочисленные соглашения о создании энергетического коридора, который до сих пор остается на бумаге. Причина кроется в отсутствии свободных объемов нефти. Причем в Казахстане за последние три года добыча снизилась. Еще несколько лет назад она составляла порядка 80 млн тонн ежегодно. Добыча на 2016 год прогнозируется на уровне 75 млн тонн. В тоже время, устойчивым остается экспорт в направлении России. В 2015 году КТК впервые прокачал 67 млн тонн нефти. Учитывая подобные факты, а также неурегулированный международно-правовой статус Каспия на пятисторонней основе, положительную динамику энергетического сотрудничества РФ и РК, колоссальную стоимость транскаспийского проекта и экологические риски, сложно ожидать, что в ближайшие годы подобные планы будут реализованы. Если будет расти добыча нефти на месторождении Кашаган, то дополнительные объемы нефти могут пойти в Китай. Кроме того, для Казахстана большой интерес представляют проекты экспорта нефти в направлении Ирана. Соответственно сложно ожидать, что в сложившихся условиях Казахстан будет заинтересован втягиваться в сомнительные проекты.

↑

Turkmenistan has not yet conducted an audit of its oil and gas reserves. All data that appear in the press are provided by Turkmen side. Thirdly, there is a lack of consumers. In fact, these factors have predetermined the failure of the Nabucco gas pipeline project. Thus, there is no urgent need for the construction of a gas pipeline from Turkmenistan to Europe. However, the same situation is observed regarding the Trans-Caspian gas pipeline. In the last 10-15 years, Kazakhstan and Turkmenistan have been delivering small amounts of oil to the Baku-Tbilisi-Ceyhan pipeline. Deliveries are mainly carried out by tankers. Also, numerous agreements on creation of an energy corridor, which still remains on paper, were signed. The main reason is the absence of excess oil volumes. Production in Kazakhstan has declined over the past three years. A few years ago it was about 80 million tons annually. The amount of produced oil is expected to amount to 75 million tons in 2016. At the same time, exports to Russia remain stable. In 2015, the CPC pumped 67 million tons of oil for the first time. Taking into consideration aforementioned facts, as well as the unsettled international legal status of the Caspian Sea on the five-sided basis, positive dynamics of the energy cooperation between Russia and Kazakhstan, the enormous price of the Trans-Caspian project and environmental risks, it is difficult to expect that such kind of plans will be implemented in the upcoming years. If the oil production at the Kashagan field keeps increasing, then additional oil volumes can go to China. In addition, projects of oil exports to Iran are of great interest to Kazakhstan. Therefore, it is difficult to expect that in the current circumstances Kazakhstan will be interested in getting involved in dubious projects.

The last question is about our Eurasian Summer School. How would you evaluate it? What do you think about the work of our Eurasian Research Institute?

I like the idea of organizing a summer school for doctoral and master's students, who study international and regional issues. During the

Последний вопрос связан с нашей Евразийской летней школой, как вы ее оцениваете? А также как вы оцениваете работу нашего Евразийского научно-исследовательского института?

Мне нравится идея организации летней школы для докторантов и магистрантов, которые пишут по международным и региональным вопросам. На занятиях, которые проходят в рамках летней школы, слушатели должны черпать идеи, которые помогут им более полно раскрыть темы своих работ. Здесь собрались подготовленные люди, которые прослушали большой объем теоретического материала. Теперь для них важно применить полученные знания в научной деятельности. Представляется, что школа окажет положительное влияние на подготовку и проведение дальнейшей научной деятельности присутствующих здесь слушателей.

В современных условиях вопросы евразийства актуальны. Идет переформатирование международных отношений, возникают новые тенденции в мировой политике. Евразийский научно-исследовательский институт может стать лидером в осмыслении процессов, происходящих на этом обширном пространстве, выступать инициатором проведения различных международных мероприятий и через научные публикации, способствовать обсуждению актуальных проблем, одновременно донося до научного сообщества и представителей власти свои рекомендации. Считаю, что это задача очень важная и нужная. Особенно учитывая тот факт, что ряд стран постсоветского пространства участвует в создании и реализации проекта Евразийского экономического союза. Этот масштабный геополитический проект в конечном итоге затрагивает все постсоветские страны, что предопределяет повышенное внимание со стороны Китая, США и ЕС. Исследования данных вопросов должны проводиться в рамках Вашего института и наряду с другими исследовательскими институтами и центрами в странах постсоветского пространства должны способствовать решению научных проблем и давать практические рекомендации представителям власти.

Большое спасибо!

**Интервью провели
Айдарбек Амирбек (PhD)
и Айгерим Манаткызы.**

classes, which take place in the framework of the summer school, students should draw ideas that will help them to reveal the topic of their work more fully. Trained people, who have listened to a large amount of theoretical material, are brought together here. Now it is important for them to apply their knowledge in scientific work. It seems that the school will have a positive impact on the preparation process and help students to conduct further scientific research.

Questions of Eurasianism are relevant in the modern world. There is a reformatting of international relations, and there are new trends in the world politics. The Eurasian Research Institute can become a leader in understanding the processes taking place in this vast space, initiate various international events and contribute to the discussion of current issues through scientific publications, at the same time bringing its own recommendations to the scientific community and government representatives. I think that this mission is very important, especially, taking into account the fact that several of the post-Soviet countries are involved in creation and implementation of the Eurasian Economic Union project. Eventually, this large-scale geopolitical project affects all post-Soviet countries, which predetermines the increased attention of China, the United States and the European Union. Research of these issues should be carried out within the framework of your institution, and along with other research institutes and centers in the countries of the former Soviet Union, should contribute to the solution of scientific problems and give practical advice to the authorities.

Thank you!

**Interview was conducted by
Dr. Aidarbek Amirbek
and Aigerim Manatkyzy.**

<https://lc-rating.kz>

“

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ МОЖЕТ СТАТЬ ЛИДЕРОМ В ОСМЫСЛЕНИИ ПРОЦЕССОВ, ПРОИСХОДЯЩИХ НА ЭТОМ ОБШИРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ, ВЫСТУПАТЬ ИНИЦИАТОРОМ ПРОВЕДЕНИЯ РАЗЛИЧНЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ И ЧЕРЕЗ НАУЧНЫЕ ПУБЛИКАЦИИ, СПОСОБСТВОВАТЬ ОБСУЖДЕНИЮ АКТУАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ, ОДНОВРЕМЕННО ДОНОСЯ ДО НАУЧНОГО СООБЩЕСТВА И ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ ВЛАСТИ СВОИ РЕКОМЕНДАЦИИ.

”

“

THE EURASIAN RESEARCH INSTITUTE CAN BECOME A LEADER IN UNDERSTANDING THE PROCESSES TAKING PLACE IN THIS VAST SPACE, INITIATE VARIOUS INTERNATIONAL EVENTS AND CONTRIBUTE TO THE DISCUSSION OF CURRENT ISSUES THROUGH SCIENTIFIC PUBLICATIONS, AT THE SAME TIME BRINGING ITS OWN RECOMMENDATIONS TO THE SCIENTIFIC COMMUNITY AND GOVERNMENT REPRESENTATIVES.

”

KIRGIZISTAN EKONOMISİNDE DOLAYSIZ YABANCI YATIRIMLAR

DOC. DR. HAYAL AYCA SIMSEK

ҚЫРҒЫЗСТАН ЭКОНОМИКАСЫНДАҒЫ ТІКЕЛЕЙ ШЕТЕЛДІК ИНВЕСТИЦИЯЛАР

Kırgızistan ekonomisi, son bir kaç yıl içinde altın ihracatında ve komşu ülkelerle ticaretinde yaşanan belirgin artışa bağlı olarak büyümüştür. Rusya ekonomisinde yaşanan daralmanın, Kırgız mallarına olan talebi azaltmasına ve bu durumun 2015 yılında ülkenin altın-dışı ihracatında bir azalışa yol açmasına rağmen, ekonomik büyüme hızı 2014 yılında %3.6'dan 2015 yılında %7.3'e yükselmiştir. Özellikle Kırgız Hükümeti tarafından uygulanan yapısal reformlar ve kamu yatırım program çerçevesinde gerçekleştirilen düzenlemeler, ekonomik büyümenin gösterdiği yüksek performansa ciddi bir katkıda bulunmuştur.

Kırgız Hükümeti tarafından uygulanan yapısal reformların içerdiği düzenlemeler şöyle sıralanabilir: (i) Mayıs 2014'de kabul edilen kamu kesimi reformu yol haritasının uygulanması. Bu yol haritası, yolsuzlukla mücadele politikalarında kamu birimleri arasındaki koordinasyonun artırılması, kamu hizmetlerinin

Қырғызстан экономикасы соңғы бірнеше жыл ішінде алтын экспорты мен көрші елдермен сауданың айтарлықтай артуына байланысты өсті. Ресей экономикасының құлдырауы қырғыз тауарларына сұранысты төмендеткеніне және бұл жағдайдың 2015 жылы елдің алтыннан тыс тауарлар экспортының азаюына себеп болғанына қарамастан, экономикалық өсу қарқыны 2014 жылғы 3,6%-дан 2015 жылы 7,3%-ға дейін өсті. Әсіресе Қырғыз Үкіметі тарапынан жүзеге асырылған құрылымдық реформалар мен мемлекеттік инвестициялық бағдарлама шеңберінде орындалған нормативтік актілер экономикалық өсімнің жоғары өнімділігіне айтарлықтай үлес қосты.

Қырғыз Үкіметі іске асырған құрылымдық реформалар қамтылған нормативтік актілерге мыналар жатады: (i) 2014 жылы мамырда қабылданған мемлекеттік секторды реформалау жол картасын іске асыру. Аталмыш жол картасы сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттарда мемлекеттік органдар

yeniden düzenlenmesi ve özellikle enerji ve madencilik sektörlerinde daha profesyonel bir yönetimin tesis edilmesi için uygulanması gereken politikaları belirlemektedir. (ii) Uluslararası standartlara uygun yeni bir ihale kanununun uygulanması. Bu kanun kamu ihalelerinde yer alan yasal boşlukların ortadan kaldırılması ve yolsuzluğa yol açan durumların azaltılması amacıyla uygulanmaktadır. (iii) İş hayatına ilişkin regülasyonların iyileştirilmesi amacıyla önemli adımların atılması. Bu madde özellikle yabancı yatırımcıları ilgilendirmektedir. Lisans ve izinler ile ilgili yeni yasanın kabul edilmesiyle birlikte, belirli iş alanlarındaki ihtiyaçların açıkça ortaya konması, lisans sahiplerinin denetlenmesi için yeni prosedürlerin belirlenmesi ve lisans verilenlere ilişkin bir listenin oluşturulması amacıyla yeni regülasyonlar oluşturulmuştur. (iv) Şubat 2015'te onaylanan Özel Kesim Kalkınma Stratejisi'nin kabul edilmesi. Bu strateji iş ortamındaki faaliyetlere ilişkin engellerin kaldırılmasını ve yatırım ikliminin iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Stratejinin ayrıca regülasyonlara ilişkin reformun bir parçası olarak, kamu kesimi-özel kesim ortaklığı ile ilgili yürütülen reformları ve denetimleri güçlendirmesi gerekmektedir. Tüm bu yapısal reformların, Kırgız ekonomisine daha fazla dolaysız yabancı yatırım çekmek amacıyla yurtiçi şartların iyileştirilmesi için uygulandığı açıkça belirtilmelidir (IMF, 2015:3).

Diğer yandan, Kırgızistan Hükümeti rekabetin arttırılması ve ülkedeki yatırım ikliminin iyileştirilmesi için dolaysız yabancı yatırımların arttırılmasına yönelik politikaları büyük ölçüde teşvik etmektedir. Bu açıdan belirtilmelidir ki; Kırgızistan 2003 yılında Yabancı Yatırım Kanunu'nun kabulünden bu yana dışa açık bir dolaysız yabancı yatırım rejimi uygulamaktadır. Yabancı Yatırım Kanunu, yabancı yatırımcıların yurt içinde

KIRGIZİSTAN EKONOMİSİ, SON BİR KAÇ YIL İÇİNDE ALTIN İHRA-CATINDA VE KOMŞU ÜLKELERLE TİCARETİN-DE YAŞANAN BELİRGİN ARTIŞA BAĞLI OLARAK BÜYÜMÜŞTÜR.

ҚЫРҒЫЗСТАН ЭКОНОМИКАСЫ СОҢҒЫ БІРНЕШЕ ЖЫЛ ІШІНДЕ АЛТЫН ЭКСПОРТЫ МЕН КӨРШІ ЕЛДЕРМЕН САУДАНЫҢ АЙТАРЛЫҚТАЙ АРТУЫНА БАЙЛАНЫСТЫ ӨСТІ.

KIRGIZİSTAN HÜKÜMETİ REKABETİN ARTTIRILMASI VE ÜLKEDEKİ YATIRIM İKLİMİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ İÇİN DOLAYSIZ YABANCI YATIRIMLARIN ARTTIRILMASINA YÖNELİK POLİTİKALARI BÜYÜK ÖLÇÜDE TEŞVİK ETMEKTEDİR.

ҚЫРҒЫЗ ҮКІМЕТІ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІКТІ АРТТЫРУ ЖӘНЕ ЕЛДЕГІ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ АХУАЛДЫ ЖАҚСARTU ҮШІН ТІКЕЛІ ШЕТЕЛДІК ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫ ТARTU САЯСАТЫНА АЙТАРЛЫҚТАЙ ҚОЛДАУ КӨРСЕТУДЕ.

арасындағы үйлестіруді арттыру, мемлекеттік қызметтердің жүйесін қайта реттеу және әсіресе энергия және тау-кен салаларында кәсіби басқаруды құру үшін жүзеге асырылуы тиіс саясаттарды анықтайды; (ii) Халықаралық стандарттарға сай жаңа мемлекеттік сатып алу туралы заңды жүзеге асыру. Бұл заң мемлекеттік сатып алулардағы құқықтық олқылықтарды жою және сыбайлас жемқорлыққа себеп болатын жағдайларды азайту мақсатында жүзеге асырылуда; (iii) Іскерлік әлеміне қатысты ережелерді жақсарту мақсатында маңызды қадамдардың қабылдануы. Бұл, әсіресе, шетелдік инвесторларға қатысты. Лицензиялау және рұқсат беру туралы жаңа заң қабылданғандықтан, белгілі бір жұмыс салаларының талаптарын айқындау, лицензия иегерлерін бақылау үшін жаңа тәртіптерді белгілеу және лицензия берілетіндердің тізілімін қалыптастыру мақсатында жаңа ережелер әзірленді; (iv) 2015 жылы ақпанда бекітілген Жеке секторды даму стратегиясын қабылдау. Бұл стратегия іскерлік ортадағы қызметтерде кездесетін кедергілерді жоюға және инвестициялық ахуалды жақсартуға бағытталған. Сондай-ақ, бұл стратегия нормативтік реформаның бір бөлігі ретінде мемлекеттік-жекеменшік серіктестікке қатысты жүргізілетін реформаларды және тексерулерді нығайту қажет. Осы бүкіл құрылымдық реформалардың қырғыз экономикасына тікелей шетелдік инвестицияларды тарту мақсатында отандық жағдайларды жақсарту үшін жүзеге асырылатыны анық көрсетілуі тиіс (ХВҚ, 2015:3).

Екінші жағынан, Қырғыз Үкіметі бәсекеге қабілеттілікті арттыру және елдегі инвестициялық ахуалды жақсарту үшін тікелей шетелдік инвестицияларды тарту саясатына айтарлықтай қолдау көрсетуде. Осы тұрғыда 2003 жылы Шетелдік инвестициялар туралы заң қабылданған

serbestçe faaliyet göstermeleri, işlem yapabilmeleri ve elde ettikleri karı ülkelerine götürebilmeleri için gerekli ulusal muamelenin yapılmasına ilişkin şartları belirlemektedir. Yabancı yatırımcılar için geçerli olan yatırım teşviklerinin, Kamu-Özel Ortaklık Anlaşması çerçevesinde özel kesime uygulanan vergi teşviklerini içerdiği belirtilmelidir. Bu çerçevede, vergi teşvikleri kapsamında %10 oranında Kurumlar Vergisi ve %12 oranında Katma Değer Vergisi (KDV) uygulanmaktadır. Dolaysız yabancı yatırım ikliminin iyileşmesiyle birlikte geçtiğimiz on yıl içinde Kırgızistan ekonomisine dolaysız yabancı sermaye girişi hızla artmıştır. Nitekim, 2001-2013 döneminde ülkeye dolaysız yabancı sermaye girişi, yıllık yaklaşık %52 oranında bir büyüme göstermiştir. Vergi teşviklerinin bu büyüme üzerinde önemli bir katkısı olmuştur. Uygulanan vergi teşvikleri sayesinde ülkeye giren dolaysız yabancı sermaye 2013 yılında 292.6 milyon dolar iken 2014 yılında 757.6 milyon dolara ve 2015 yılında ise 818 milyon dolara yükselmiştir. Ayrıca, onaylanan çok sayıda yabancı proje ile birlikte Rusya'nın Kırgızistan'ın Avrasya Ekonomik Birliği'ne girmesini desteklemek amacıyla Rus-Kırgız Fonu'ndan 1 milyar dolar sağlamayı taahhüt etmesi sonucunda ülkedeki dolaysız yabancı sermaye yatırımlarının GSYİH'ya oranının 2016-2019 döneminde %5'e ulaşması beklenmektedir (Shah and Abdelgalil, 2015:11).

Kırgızistan'da yabancı yatırımcıların ilgilendikleri yatırım alanlarının başında turizm sektörü ve madencilik sektörü gelmektedir. Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'nin (WTTC) verilerine göre, 2015 yılında ülkede turizm sektörünün GSYİH'ya doğrudan katkısı 92.8 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın 2025 itibarıyla 147.4 milyon dolara yükselmesi beklenmektedir. 2015-2025 dönemi için Kırgızistan'ın turizm sektöründe

**KIRGIZISTAN'DA
YABANCI YATIRIMCI-
LARIN İLGİLENDİKLERİ
YATIRIM ALANLARININ
BAŞINDA TURİZM SEK-
TÖRÜ VE MADENCİLİK
SEKTÖRÜ GELMEKTE-
DİR.**

**ҚЫРҒЫЗСТАНДА
ШЕТЕЛДІК
ИНВЕТОРЛАР
НЕГІЗІНЕН ТУРИЗМ
ЖӘНЕ ТАУ-КЕН
САЛАЛАРЫНА
ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚ
БІЛДІРЕДІ.**

**KIRGIZISTAN
ORTA ASYA'DA
EN GENİŞ MADEN
YATAKLARINA SAHİP
OLAN ÜLKELERDEN
BİRİDİR. NİTEKİM
ALTIN MADENİNİN
ÇIKARILMASI VE
ÜRETİMİ EKONOMİ
AÇISINDAN, ÖZELLİKLE
BAŞLICA İHRACAT
MADDESİ OLARAK,
ASLİ ÖNEME SAHİPTİR.**

**ҚЫРҒЫЗСТАН – ОР-
ТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ
ЕҢ ІРІ МИНЕРАЛДЫҚ
ШИКІЗАТ КЕН ОРЫН-
ДАРЫ БАР ЕЛДЕРДІҢ
БІРІ. АЛТЫН БАРЛАУ
ЖӘНЕ ӨНДІРУ, ӘСІРЕ-
СЕ НЕГІЗГІ ЭКСПОРТ-
ТЫҚ ТАУАР РЕТІНДЕ
ЭКОНОМИКА ҮШІН
МАҢЫЗДЫ БОЛЫП
ТАБИЛАДЫ.**

нан бері Қырғызстанның ашық тікелей шетелдік инвестициялар режимін жүзеге асырып келе жатқанын атап өту маңызды. Бұл Заң шетелдік инвесторлардың мемлекет ішінде еркін түрде әрекет етіп, операциялар жүргізуіне және тапқан табыстарын өз елдеріне әкелуіне қажетті ұлттық операциялар жүргізу шарттарын анықтауда. Шетелдік инвесторларға қатысты инвестициялық ынталандырудың Мемлекеттік-жекеменшік серіктестік келісімі шеңберінде жеке сектор үшін салық жеңілдіктерін қамтитынын атап өткен жөн. Осыған байланысты, салық жеңілдіктері шеңберінде 10% бойынша корпоративтік табыс салығы мен 12% бойынша Қосылған құн салығы (ҚҚС) жүзеге асырылуда. Тікелей шетелдік инвестициялық ахуалдың жақсаруымен соңғы онжылдықта Қырғызстан экономикасына тікелей шетелдік инвестициялар ағыны тез қарқынмен өсті. 2001-2013 жылдар кезеңінде елге тікелей шетелдік инвестициялар ағыны жыл сайынғы өсім қарқыны бойынша шамамен 52%-ға артты. Салық жеңілдіктері бұл өсімге елеулі үлес қосты. Салық жеңілдіктерінің арқасында елге кірген тікелей шетелдік инвестициялар 2013 жылы 292,6 млн. доллар болып, 2014 жылы 757,6 млн. долларға дейін және 2015 жылы 818 млн. долларға дейін өсті. Сонымен қатар, бекітілген бірқатар шетелдік жобалармен Ресейдің Қырғызстанның Еуразиялық экономикалық одаққа кіруін қолдау мақсатында Ресей-Қырғыз қорынан 1 млрд. долларды қамтамасыз етуге міндеттенуі нәтижесінде елдегі тікелей шетелдік инвестициялардың ЖІӨ-дегі үлесі 2016-2019 жылдар кезеңінде 5%-ға жетеді деп күтілуде (Шах және Абдельджалиль, 2015:11).

Қырғызстанда шетелдік инвесторлар негізінен туризм және тау-кен салаларына қызығушылық білдіреді. Әлемдік саяхат пен туризм кеңесінің (WTTC) мәліметтері бойынша, 2015 жылы елде туризм секторының ЖІӨ-ге тікелей үлесі 92,8 млн. долларды құрады. Бұл көрсеткіш 2025 жылға қарай 147,4 млн. долларға дейін артады деп

s15.stc.all.kpcdn.net

yıllık %5 oranında bir büyüme beklentisi söz konusudur. 2015 yılında sektörde gerçekleşen sermaye yatırımları ve şirket harcamaları sırasıyla 72.3 milyon dolar ve 235.2 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarların 2025 itibarıyla sırasıyla 107.5 milyon dolara ve 366.2 milyon dolara çıkması beklenmektedir (United Nations, 2016: 42).

Diğer yandan, madencilik sektöründeki yabancı yatırım imkanları, ülkenin yatırım iklimi açısından büyük öneme sahiptir. Bilindiği gibi Kırgızistan, Orta Asya'da en geniş maden yataklarına sahip olan ülkelerden biridir. Nitekim, altın madeninin çıkarılması ve üretimi ekonomi açısından, özellikle başlıca ihracat maddesi olarak, asli öneme sahiptir. Bunun yanı sıra, 60 maden yatağında arama çalışmaları yapılmaktadır. Demir olmayan metallerden 7 geniş antimon yatağı ve 3 geniş kalay ve volfram yatağı keşfedilmiştir. Bu faaliyetler dikkate alındığında, 2010-2015 döneminde ülkenin madencilik sektörüne yaklaşık 218 milyon dolar yabancı sermaye girişi gerçekleştiği görülmektedir. Kırgız Hükümeti'nin uyguladığı kamu yatırım programının da hem

kütülde. 2015-2025 жылдар кезеңінде Кыргызстанның туризм секторы жылына 5%-ға өседі деп күтілуде. 2015 жылы секторда жүзеге асырылған инвестициялар мен бизнес шығыстары тиісінше 72,3 млн. доллар және 235,2 млн. долларды құрады. Бұл көрсеткіштер 2025 жылға қарай тиісінше 107,5 млн. долларға және 366,2 млн. долларға дейін артады деп күтілуде (Біріккен Ұлттар Ұйымы, 2016:42).

Бұған қоса, тау-кен секторындағы шетелдік инвестиция мүмкіндіктері елдің инвестициялық ахуалы үшін үлкен маңызға ие. Кыргызстан Орталық Азиядағы ең ірі минералдық шикізат кен орындары бар елдердің бірі екені мәлім. Алтын барлау және өндіру, әсіресе негізгі экспорттық тауар ретінде экономика үшін маңызды болып табылады. Сондай-ақ, 60 пайдалы қазба кен орындарында барлау жұмыстары жүргізіліп жатыр. Түсті металдардан 7 ірі сүрме кен орны, 3 ірі қалайы және вольфрам кен орны табылды. 2010-2015 жылдар кезеңінде елдің тау-кен секторына шамамен 218 млн. доллар тікелей шетелдік инвестициялар ағыны тартылды. Кыргыз Үкіметі жүзеге асырған мемлекеттік инвестициялық бағдарлама

turizm hem de madencilik sektöründeki faaliyetleri desteklediği ayrıca belirtilmelidir (Shah and Abdelgaili, 2015:13).

Bununla birlikte, bu program dış borçla finanse edilmiştir. Sonuçta, net dış borcun GS-YİH'ya oranı 2014 yılında %76.3 iken 2015 yılında %81.2'ye yükselmiştir. Cari hesap gelirleri içinde net dış borçların payı 2012-2015 döneminde sadece %30 olmasına rağmen bu oranın 2016-2019 döneminde yaklaşık %80 olması beklenmektedir. Dolayısıyla, hükümetin dolaysız yabancı yatırımları ürkütmeden dış borçları sürdürülebilir düzeyde tutabilmek için yeni yollar bulması gerekmektedir. Bu noktada Kırgız Hükümeti'nin kamu borçlarını istikrara kavuşturmak için üç aşamalı bir borçlanma politikası izlediği belirtilmelidir. Bu politikanın aşamaları şöyle sıralanabilir: (i) Projenin önem derecesinin belirlenmesi, (ii) hangi piyasadan (yurtiçi ya da yurt dışı) borçlanılacağına karar verilmesi ve (iii) uygun bir faiz oranına karar verilmesi (IMF, 2015:2). Ayrıca, hükümetin büyümeyi teşvik eden projelere öncelik vermesi aerekmektedir.

әрі туризм, әрі тау-кен салаларындағы қызметті қолдайды (Шах және Абдельджалиль, 2015:13).

Алайда, бұл бағдарлама сыртқы қарызбен қаржыландырылған болатын. Нәтижесінде, таза сыртқы қарыздың ЖІӨ-ге қатынасы 2014 жылы 76,3%-ды құраса, 2015 жылы 81,2%-ға дейін өсті. Ағымдағы шот кірістері ішінде таза сыртқы қарыздардың үлесі 2012-2015 жылдар кезеңінде тек 30%-ды құрағанына қарамастан бұл көрсеткіш 2016 мен 2019 жылдар аралығында шамамен 80%-ды құрайды деп күтілуде. Осыған байланысты, мемлекет тікелей шетелдік инвестицияларға кедергі келтірмей сыртқы қарызды тұрақты деңгейде ұстау үшін жаңа жолдарды табуы қажет. Осы тұрғыда Қырғыз Үкіметі мемлекеттік қарызды тұрақтандыру үшін үш қадамнан тұратын қарыз саясатын жүзеге асыруда. Бұл саясаттың қадамдары төмендегідей болып табылады: (i) жобаның маңыздылығын бағалау, (ii) қай нарықтан (сыртқы немесе ішкі) қарыз алынатынын шешу және (iii) қолжетімді пайыздық мөлшерлеме туралы шешім қабылдау (ХВҚ, 2015:2).

Kırgızistan ekonomisinde dolaysız yabancı yatırımların arttırılması ve geliştirilmesi, dış şoklar olarak niteledirebileceğimiz petrol ve emtia fiyatlarındaki azalışların yanı sıra ülkenin dış ticaretindeki azalış ile de yakından ilişkilidir. Nitekim, özellikle 2015-2016 döneminde bölge ekonomilerinde yaşanan daralmayla birlikte dış şoklar Kırgızistan ekonomisini önemli ölçüde olumsuz etkilemiştir. Kırgızistan'ın başlıca ticaret ortağı olan Rusya ve Kazakistan gibi bölge ekonomilerinde devam eden daralma süreci, bu ülkelerin ekonomik büyüme hızının düşmesi ve paralarının değerinin azalması ile birlikte genel olarak petrol ve emtia fiyatlarındaki azalışlar Kırgızistan ekonomisini de olumsuz etkilemiş ve ülkeye dolaysız yabancı sermaye girişlerinde bir tedirginliğin yaşanmasına yol açmıştır. Tüm bu olumsuz etkenler ülkenin ticaretini ve ülkeye giren göçmen gelirlerini azaltmakla kalmamış aynı zamanda özellikle Avrasya Ekonomik Birliği'ne üye ülkelerden gelen gümrük gelirlerinin de azalmasına yol açarak ülkedeki iş ortamının yabancı yatırımcılar için daha riskli hale gelmesine neden olmuştur (IMF, 2016:5).

Bu şartlar altında Kırgızistan Hükümeti, bir yandan ülkenin ekonomik büyüme hızındaki yavaşlamayı azaltmak bir yandan da ülkedeki yatırım ikliminin olumsuz etkilenmesini önleyerek dolaysız yabancı sermaye yatırımlarının azalmasını engellemek için bazı önlemler almıştır. Özellikle kamu yatırımlarının teşvik edilmesi yoluyla yabancı yatırımcılara sağlam bir altyapı oluşturulması hedeflenmiştir. Bu kapsamda 2016 yılında oluşturulan Faaliyet Planı çerçevesinde dolaysız yatırımlara uygun bir altyapı hazırlama amacıyla arttırılması planlanan kamu yatırımları için iki önemli karar kabul edilmiştir. Birincisi, kamu yatırım projelerinin seçimiyle ilgili karar alma sürecinde Maliye Bakanlığının

KIRGIZISTAN EKONOMİSİNDE DOLAYSIZ YABANCI YATIRIMLARIN ARTTIRILMASI VE GELİŞTİRİLMESİ, DIŞ ŞOKLAR OLARAK NİTELENDİREBİLECEĞİMİZ PETROL VE EMTİA FİYATLARINDAKİ AZALIŞLARIN YANI SIRA ÜLKENİN DIŞ TİCARETİNDEKİ AZALIŞ İLE DE YAKINDAN İLİŞKİLİDİR.

ҚЫРҒЫЗСТАН ЭКОНОМИКАСЫНДАҒЫ ТІКЕЛЕЙ ШЕТЕЛДІК ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫҢ АРТУЫ ЖӘНЕ ДАМУЫ СЫРТҚЫ СОҚҚЫ РЕТІНДЕ СИПАТТАУҒА БОЛАТЫН МҰНАЙ ЖӘНЕ ТАУАР БАҒАСЫНЫҢ ТӨМЕНДЕУІМЕН, СОНДАЙ-АҚ, ЕЛДІҢ СЫРТҚЫ САУДАСЫНЫҢ АЗАЮЫМЕН ТЫҒЫЗ БАЙЛАНЫСТЫ.

Сонымен қатар, мемлекет өсуді ын-таландыратын жобаларға басымдық беруі тиіс.

Қырғызстан экономикасындағы тікелей шетелдік инвестициялардың артуы және дамуы сыртқы соққы ретінде сипаттауға болатын мұнай және тауар бағасының төмендеуімен, сондай-ақ, елдің сыртқы саудасының азаюымен тығыз байланысты. Шынында да, әсіресе 2015-2016 жылдары өңір экономикасының құлдырауымен бірге сыртқы соққылар Қырғызстан экономикасына айтарлықтай теріс әсер етті. Қырғызстанның негізгі сауда әріптесі болған Ресей мен Қазақстан экономикаларының тұрақты әлсіреуі осы елдердің экономикалық өсу қарқынының төмендеуімен бірге олардың ұлттық валюталарының құнсыздануы, сондай-ақ негізінен мұнай және тауар бағасының төмендеуі Қырғызстан экономикасына теріс әсер етті және тікелей шетелдік инвестициялар үшін уайым туындатты. Барлық осы теріс факторлар сауда айналымы мен ел мигранттарының табысын азайтып қана қоймай, сондай-ақ, Еуразиялық экономикалық одаққа мүше елдерден түсетін кедендік кірістердің де азаюына жол ашып, елдегі іскерлік ортаның шетелдік инвесторлар үшін анағұрлым қауіпті болуына себеп болды (ХВҚ, 2016:5).

Осындай жағдайларда Қырғызстан үкіметі бір жағынан ел экономикасының өсу қарқынының баяулауын тежеп, бір жағынан елдегі инвестициялық атмосфераның теріс ықпалға ұшырауының алдын алу арқылы шетелдік инвестициялардың азаюын болдырмау үшін кейбір шаралар қабылдады. Атап айтқанда, әлеуметтік инвестицияларды ынталандыру арқылы шетелдік инвесторлар үшін сенімді инфрақұрылым қалыптастыруды мақсат етті. Осы тұрғыдан, 2016 жылғы Іс-шаралар жоспары шеңберінде тікелей инвестицияларға қолайлы инфрақұрылым қалыптастыру мақсатында, арттырылуы жоспарланған әлеуметтік инве-

ve Ekonomi Bakanlığının rollerini şekillendirmek için Aralık 2016'ya kadar geçerli olmak üzere bir kanun hükümünde kararname çıkarılmasına karar verilmiştir. İkincisi ise 50 milyon Kırgız Somu değerini aşan tüm kamu yatırım projeleri için Haziran 2017'ye kadar geçerli olmak üzere bu projelerin fiziki ve mali performans denetiminin yapılmasına yönelik bir standartlaştırılmış çerçeve oluşturulmasına karar verilmiştir. Her iki kararın da dolaysız yabancı sermaye yatırımlarına temel teşkil edecek kamu altyapı ve teknoloji yatırımlarının geliştirilmesini hedeflediği özellikle belirtilmelidir (IMF, 2016:14).

Kırgızistan Hükümeti'nin kendi içinde uyguladığı yukarıda açıklanan yatırım arttırıcı önlemlerin yanı sıra diğer ülkelerle yaptığı ticaret ve yatırım anlaşmalarının artmasıyla ve yabancı yatırımcılara daha fazla teşvik sağlamaya yönelik politikalar uygulamasıyla birlikte Kırgızistan'daki iş ortamı zaman içinde daha fazla gelişmiştir. Bu nedenle, yukarıda adı geçen politikaların etkin şekilde uygulanmasıyla hükümetin, dolaysız yabancı yatırımları ülkütmenden dış borçları sürdürülebilir düzeyde tutabileceği ve ülkeye dolaysız yabancı sermaye girişinde yaşanan artışının izlediği uzun vadeli trendin devam edeceği söylenebilir. Sonuç olarak, dolaysız yabancı yatırımların arttırılmasına yönelik alınması gereken etkin önlemlere bağlı olarak Kırgızistan ekonomisinde iş ortamının koşulları daha da iyileştirilebilir ve yabancı yatırımcılar için daha çekici hale getirilebilir. Bu yolla, orta vadede ülkedeki yatırım riski azalarak reel yatırımlar yavaş bir seyir içinde de olsa arttırılabilir. Ülkedeki iş ortamının koşullarının iyileştirilmesi daha fazla yabancı yatırımcının ülkeye olan ilgisini arttıracağından sonuçta, artan yabancı yatırımlarla birlikte reel ekonomide gözle görü-

KIRGIZİSTAN HÜKÜMETİNİN EKONOMİ POLİTİKALARI-NI UYGULARKEN DOLAYSIZ YABANCI SERMAYE GİRİŞLERİNİ TEŞVİK EDEN POLİTİKALARA AĞIRLIK VERMESİ ÖNERİLMEKTEDİR.

ҚЫРҒЫЗСТАН ҮКІМЕТІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ САЯСАТТЫ ІСКЕ АСЫРҒАН КЕЗДЕ ТІКЕЛЕЙ ШЕТЕЛДІК КАПИТАЛ КІРІСТЕРІН ҮНТАЛАНДЫРАТЫН САЯСАТТАРҒА БАСЫМДЫҚ БЕРГЕНІ АБЗАЛ.

стициялар үшін екі маңызды шешім қабылданды. Біріншіден, әлеуметтік инвестициялық жобаларды таңдау туралы шешім қабылдау үдерісінде Қаржы министрлігі мен Экономика министрлігінің рөлін қалыптастыру үшін 2016 жылдың желтоқсан айына дейін жарамды болатын заңдық күшке ие қаулы қабылдау туралы шешім шығарылды. Екіншіден, құны 50 млн. Қырғыз сомынан асатын барлық әлеуметтік инвестициялық жобалар үшін осы жобалардың материалдық және қаржылық нәтижелеріне тексеру жүргізу мақсатында 2017 жылы бұл маусым айына дейін жарамды стандартталған база құру туралы шешім қабылданды. Екі шешім де тікелей шетелдік инвестицияларға негіз болатын әлеуметтік инфрақұрылым мен технологиялық базаны дамытуға бағытталғанын атауға болады. (ХБҚ, 2016:14).

Қырғызстан үкіметінің өз елінде жүзеге асырған жоғарыда сипатталған инвестиция арттырушы шаралармен қатар басқа елдермен жасаған сауда және инвестициялық келісімдерінің артуымен және шетелдік инвесторларды көбірек ынталандыратын саясат жүргізуімен бірге Қырғызстандағы іскерлік орта уақыт өте келе одан сайын дами түсті. Сондықтан, жоғарыда аталған саясаттардың нәтижелі түрде жүргізілуімен үкіметтің тікелей шетелдік инвестицияларға кедергі келтірмей сыртқы қарыздарды тұрақты деңгейде ұстай алатынын және елге тікелей шетелдік инвестициялар ағынының арту үрдісінің ұзақ мерзімге жалғасатынын күтуге болады. Нәтижесінде, тікелей шетелдік инвестицияларды арттыру мақсатында қабылданатын тиімді шараларға байланысты Қырғызстан экономикасында іскерлік ортаның шарттары одан әрі жетілдіріліп, шетелдік инвесторлар үшін неғұрлым тартымды болуы мүмкін. Осылайша, орта мерзімді перспективада елдегі инвестиция қаупі азайып, нақты инвестициялар баяу түрде

лүр bir canlanma yaşanabilir. Her ne kadar yurt içi ekonomide yaşanan yavaş büyüme ve bölge ekonomilerinde yaşanan ekonomik daralma ve düşük ekonomik büyüme hızı Kırgızistan ekonomisine yönelik dolaysız yabancı sermaye girişlerini kısmen azaltıcı bir etki oluşturmuşsa da Kırgızistan Hükümeti tarafından uygulanan etkin ve öngörülü ekonomi politikaları hem ülke içindeki makro ekonomik dengeyi düzenleyici hem de bu yolla ülkedeki yatırım iklimini iyileştirici etkiler oluşturabilir. Dolayısıyla, bu şekilde reel ekonomide yaşanacak bir canlanma ülkeye dolaysız yabancı sermaye girişlerinde de bir canlanmayı beraberinde getirebilir.

Bu noktada, Kırgızistan Hükümetinin ekonomi politikalarını uygularken dolaysız yabancı sermaye girişlerini teşvik eden politikalara ağırlık vermesi önerilmektedir. Örneğin, kamu harcamaları politikası uygulanırken özellikle yabancı yatırımcılara yönelik sübvansiyonlar sağlanması ve kamu gelirleri politikası uygulanırken yabancı yatırımcılara yönelik vergi teşviklerinin arttırılması ve kurumlar vergisi ve kişisel gelir vergisinin performansına yönelik iyileştirici düzenlemelerin yapılması yerinde olabilir. Böylece, Kırgızistan Hükümeti'nin dolaysız yabancı sermaye girişlerini teşvik edici uygulamaları ve Avrasya Ekonomik Birliği'ne giriş sürecini başarıyla tamamlayabilmesi, Kırgızistan ekonomisinin dış şoklara ve ülke içi risklere karşı direncinin arttırılmasını sağlayabilir ve ülkenin ekonomisini güçlendirecek yeni önlemler uygulayabilme şansını arttırabilir. Bu yolla Kırgızistan ekonomisi, sürdürülebilir bir ekonomik büyüme hızını yakalayabilmek için daha fazla dolaysız yabancı yatırımı çekme imkanına da kavuşabilir. Çünkü diğer tüm gelişmekte olan bölge ülkeleri gibi Kırgızistan da reel sek-

KIRGIZISTAN HÜKÜMETİ'NİN DOLAYSIZ YABANCI SERMAYE GİRİŞLERİNİ TEŞVİK EDİCİ UYGULAMALARI VE AVRASYA EKONOMİK BİRLİĞİ'NE GİRİŞ SÜRECİNİ BAŞARIYLA TAMAMLAYABİLMESİ, KIRGIZISTAN EKONOMİSİNİN DIŞ ŞOKLARA VE ÜLKE İÇİ RİSKLERE KARŞI DİRENCİNİN ARTTIRILMASINI SAĞLAYABİLİR VE ÜLKENİN EKONOMİSİNİ GÜÇLENDİRECEK YENİ ÖNLEMLER UYGULAYABİLME ŞANSINI ARTTIRABİLİR.

ҚЫРҒЫЗСТАН ҮКІМЕТІНІҢ ТІКЕЛЕЙ ШЕТЕЛДІК КАПИТАЛ АҒЫНЫН ЫНТАЛАНДЫРУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫ ЖӘНЕ ЕУРАЗИЯЛЫҚ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ОДАҚҚА КІРУ ҮДЕРІСІН СӘТТІ АЯҚТАУЫ ҚЫРҒЫЗСТАН ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ СЫРТҚЫ СОҚҚЫЛАРҒА ЖӘНЕ ОТАНДЫҚ ҚАУІПТЕРГЕ ҚАРСЫ ТОЙТАРЫСЫН АРТТЫРЫП, ЕЛ ЭКОНОМИКАСЫН НЫҒАЙТАТЫН ЖАҢА ШАРАЛАР ҚАБЫЛДАУ МҮМКІНДІГІН АРТТЫРУЫ МҮМКІН.

болса да ұлғайтылуы мүмкін. Елдегі іскерлік орта жағдайының жақсартылуы шетелдік инвесторлардың елге деген қызығушылығын одан әрі арттыруының нәтижесінде шетелдік инвестициялардың артуымен қатар нақты экономика елеулі түрде жандануы мүмкін. Отандық экономиканың баяу өсуі, аймақ экономикаларының құлдырауы және экономикалық өсу қарқынының төмен болуы Қырғызстан экономикасына тікелей шетелдік капитал ағымының азаюына ішінара әсер еткеніне қарамастан, Қырғызстан үкіметі жүзеге асырған тиімді және көреген экономикалық саясат әрі ел ішіндегі макроэкономикалық деңгейді реттейтін, әрі елдегі инвестициялық климатты жақсартатын ықпал ету тетіктерін қалыптастыра алады. Осылайша, нақты экономиканың жандануы елге тікелей шетелдік инвестициялар ағынын да арттыруы мүмкін.

Бұл ретте Қырғызстан Үкіметі экономикалық саясатты іске асырған кезде тікелей шетелдік капитал кірістерін ынталандыратын саясаттарға басымдық бергені абзал. Мысалы, мемлекеттік шығындар саясаты жүзеге асырылған кезде әсіресе шетелдік инвесторларға субсидиялар беріліп, мемлекеттік кірістер саясаты жүзеге асырылған кезде шетелдік инвесторлар үшін салық жеңілдіктерінің артырылуы және корпоративтік табыс салығы мен жеке табыс салығының жүзеге асырылуы үшін жағдайды түзету іс-шараларының жасалуы орынды болуы мүмкін. Осылайша, Қырғызстан үкіметінің тікелей шетелдік капитал ағынын ынталандыру бағдарламалары және Еуразиялық экономикалық одаққа кіру үдерісін сәтті аяқтауы Қырғызстан экономикасының сыртқы соққыларға және отандық қауіптерге қарсы тойтарысын арттырып, ел экономикасын нығайтатын жаңа шаралар қабылдау мүмкіндігін арттыруы мүмкін. Осылайша, Қырғызстан экономикасы тұрақты экономикалық өсуді қолға келтіру

tör yatırımlarının arttırılması yoluyla reel GSYİH'sını arttırmayı ve bu yolla hızlı bir büyüme hedefine ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, Kırgızistan'ın sürdürülebilir bir ekonomik büyüme hızına ulaşması ve reel sektörde istikrarı ve sürdürülebilirliği sağlayabilmesi için ülkeye daha fazla dolaysız yabancı sermaye girişini sağlamaya yönelik önlemleri en kısa zamanda etkin şekilde alması gerekli görülmektedir.

REFERENCES

International Monetary Fund (IMF) (2015). *Kyrgyz Republic: Country Assessments, Transition Report 2015-2016, Rebalancing Finance*.

International Monetary Fund (IMF) (2016). *Kyrgyz Republic: Country Report, No.16/186, June*.

Fahd Shah and Eisa Abdelgalil (2015). *Trade and Investment Opportunities in the Kyrgyz Republic*, Economic Research Department, Dubai Chamber of Commerce and Industry, Project No.05-02-02-14.

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (2016). *Investment Policy Review: Kyrgyzstan*.

myshared.ru

үшін одан көбірек тікелей шетелдік инвестицияларды тарту мүмкіндігіне ие болуы мүмкін. Өйткені, аймақтағы барлық басқа дамушы елдер сияқты Қырғызстан да нақты секторда инвестицияларды ұлғайту арқылы ЖІӨ-ін арттыруды және осылайша қарқынды экономикалық өсуге қол жеткізуді мақсат етуде. Сондықтан, Қырғызстан тұрақты экономикалық өсу қарқынын және нақты сектордың орнықтылығы мен тұрақтылығын сақтау үшін елге көбірек тікелей шетелдік инвестициялардың келуін қамтамасыз ету мақсатында тиімді шешімдерді мүмкіндігінше тезірек қабылдауы қажет болып табылады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

International Monetary Fund (IMF) (2015). *Kyrgyz Republic: Country Assessments, Transition Report 2015-2016, Rebalancing Finance*.

International Monetary Fund (IMF) (2016). *Kyrgyz Republic: Country Report, No.16/186, June*.

Fahd Shah and Eisa Abdelgalil (2015). *Trade and Investment Opportunities in the Kyrgyz Republic*, Economic Research Department, Dubai Chamber of Commerce and Industry, Project No.05-02-02-14.

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (2016). *Investment Policy Review: Kyrgyzstan*.

PARIS AGREEMENT TO ENTER INTO FORCE AFTER THE RATIFICATION DOUBLE THRESHOLD IS MET

SAULE AKHMETKALIYEVA

ПАРИЖСКОЕ СОГЛАШЕНИЕ
ВСТУПИТ В СИЛУ ПОСЛЕ
ПРОХОЖДЕНИЯ ПОРОГА
РАТИФИКАЦИИ

The Paris Agreement on climate change was reached during the United Nations (UN) Climate Change Conference held in Paris in December 2015. According to the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), temperature rise above the 2 °C limit would have catastrophic and irreversible consequences, such as an increase in natural disasters related to climate change. Consequently, the agreement binds the parties to keep the temperature average below 2 °C above the preindustrial levels and to limit the temperature increase to 1.5 °C.

The agreement was first opened for signature in New York on April 22, 2016. The period of signature is to last for a year with the deadline of April 21, 2017. Signature obliges the countries to avoid actions that would contradict the conditions of the

THE AGREEMENT BINDS THE PARTIES TO KEEP THE TEMPERATURE AVERAGE BELOW 2 °C ABOVE THE PREINDUSTRIAL LEVELS AND TO LIMIT THE TEMPERATURE INCREASE TO 1.5 °C.

СОГЛАШЕНИЕ ОБЯЗЫВАЕТ СТОРОНЫ ОГРАНИЧИТЬ ПОВЫШЕНИЕ СРЕДНЕЙ ТЕМПЕРАТУРЫ ДО 2-Х °С ВЫШЕ ДООИДУСТРИАЛЬНЫХ УРОВНЕЙ И СОКРАТИТЬ ПОВЫШЕНИЕ ТЕМПЕРАТУРЫ НА 1,5 °С.

Парижское соглашение по изменению климата было достигнуто в ходе конференции Организации Объединенных Наций (ООН) по изменению климата, состоявшейся в декабре 2015 года в Париже. По данным Межправительственной группы экспертов по изменению климата (МГЭИК) рост температуры выше предела 2-х °C приведет к катастрофическим и необратимым последствиям, таким как увеличение числа стихийных бедствий. Следовательно, соглашение обязывает стороны ограничить повышение средней температуры до 2-х °C выше доиндустриальных уровней и сократить повышение температуры на 1,5 °C.

Соглашение было впервые открыто для подписания 22 апреля 2016 года в Нью-Йорке. Документ может быть подписан в течении

agreement (Jones and Hare, 2016).

The ceremony of ratification of the document was held on September 21, 2016. The main emitters, China and the United States (US), whose emissions account for almost 40% of global emissions, ratified the agreement ahead of the schedule at the G20 meeting in China on September 4, 2016. This is especially surprising as the Kyoto Protocol, which was aimed at reduction of emissions by developed countries, was signed but never ratified by the US. On October 2, 2016 India also joined the number of countries who have ratified the agreement, becoming the 62nd country on the list (Європарламент ратифіцировал, 2016). The European Union (EU), which is the third largest greenhouse gas emitter, voted on ratification of the Paris Agreement on October 4, 2016, pushing the double threshold of ratification by at least 55 countries whose carbon dioxide (CO₂) emissions account for no less than 55% of total emissions.

On September 30, 2016 Environment Ministers of all 28 countries of the EU agreed to ratify the agreement (Європарламент ратифіцировал, 2016). On October 4, 2016 the threshold was finally met: the European Parliament ratified the Paris Agreement on climate change. The Agreement is to enter into force on November 4, 2016, 30 days after the ratification process hit the double threshold. Thus, the treaty will enter into force earlier than the UN's next climate meeting, which is to be held in Marrakesh, Morocco on November 7, 2016. Hitting the double threshold as early as October 2016 is a positive sign, which is pushing the Paris Agreement to enter into force earlier than the initial target date of 2020.

The ratification process obliges the countries to follow the terms of the agreement at the international level. The countries who ratify the agreement are expected to present a national plan which is targeted at limiting global temperature rise. The agreement does not set strict rules. Therefore, it is important for each country to come up with its own plan of actions based on the current environmental situation of the nation.

одного года до 21 апреля 2017 года. Подписание обязывает страны воздерживаться от действий, противоречащих условиям соглашения (Jones and Hare, 2016).

Церемония ратификации документа состоялась 21 сентября 2016 года. Главные загрязнители воздуха, Китай и Соединенные Штаты Америки (США), выбросы которых составляют почти 40% глобальных выбросов, ратифицировали соглашение раньше вышеупомянутой церемонии 4 сентября 2016 года, на саммите G20 в Китае. Это событие особенно удивительно, так как США подписал, но не ратифицировал Киотский протокол направленный на сокращение выбросов развитыми странами. Индия вошла в число стран ратифицировавших соглашение 2 октября 2016 года, став 62-й страной в списке (Європарламент ратифіцировал, 2016). Европейский Союз (ЕС), являющийся третьим по выбросу парниковых газов, проголосовал за ратификацию Парижского соглашения 4 октября 2016, проходя порог ратификации минимум 55-ю странами, чьи выбросы углекислого газа (CO₂) составляют не менее 55% от общего объема выбросов.

30 сентября 2016 года Министры Охраны Окружающей Среды 28-и стран ЕС дали согласие на ратификацию соглашения (Європарламент ратифіцировал, 2016). 4 октября 2016 года порог был пройден: Европейский парламент ратифицировал Парижское Соглашение по изменению климата. Соглашение вступит в силу 4 ноября 2016 года, т.е. 30 дней спустя после завершения процесса ратификации. Таким образом, договор вступит в силу раньше следующего заседания ООН по вопросам климата в Марракеше, Марокко, запланированном на 7 ноября 2016 года. Прохождение процедуры в октябре 2016 года, значительно раньше изначально намеченной даты 2020 года, является положительным знаком, способствующим вступлению в силу Парижского Соглашения.

Процесс ратификации обязывает страны соблюдать условия соглашения на международном уровне. Страны ратифицировавшие соглашение должны представить национальный план, направленный на ограничение роста средней глобальной

www.euractiv.com

As of October 17, 2016 the Paris Agreement is signed by 191 countries and ratified by 81 of them. Including the largest emitters: China (30%), the US (15%), the EU 28 (10%) and India (6.5%) (Olivier, J. et al., 2015). These four countries account for 61% of global CO₂ emissions. Even though China is the largest emitter, the US has the largest amount of per capita emissions. So, per capita emissions amount to 16.5 tons in the US and to 7.6 tons in China (WB, 2013). The fifth largest emitter, Russia, have not ratified the treaty yet. According to the Advisor to the President of Russia, Alexander Bedritsky, Russia has no intent to ratify the agreement earlier than 2019-2020 (Что нужно знать, 2016).

The countries who have already ratified the agreement are not allowed to quit the treaty for four years. This rule of the treaty, along with the early ratification, have an advantage for the

THE EUROPEAN UNION VOTED ON RATIFICATION OF THE PARIS AGREEMENT, PUSHING THE DOUBLE THRESHOLD OF RATIFICATION BY AT LEAST 55 COUNTRIES WHOSE CARBON DIOXIDE EMISSIONS ACCOUNT FOR NO LESS THAN 55% OF TOTAL EMISSIONS.

ЕВРОПЕЙСКИЙ СОЮЗ ПРОГОЛОСОВАЛ ЗА РАТИФИКАЦИЮ ПАРИЖСКОГО СОГЛАШЕНИЯ, ПЕРЕШАГИВАЯ ПРОЦЕДУРУ РАТИФИКАЦИИ МИНИМУМ 55-Ю СТРАНАМИ, ЧЬИ ВЫБРОСЫ УГЛЕКИСЛОГО ГАЗА СОСТАВЛЯЮТ НЕ МЕНЕЕ 55% ОТ ОБЩЕГО ОБЪЕМА ВЫБРОСОВ.

температуры. Соглашение не устанавливает строгих правил, поэтому для каждого государства важно выработать свой собственный план действий, основанный на текущей экологической ситуации в стране.

По состоянию на 17 октября 2016 года, Парижское соглашение подписано 191-ой страной и ратифицировано 81-ой из них. Включая крупнейших загрязнителей: Китай (30%), США (15%), ЕС-28 (10%) и Индия (6.5%) (Olivier, J. et al., 2015). 61% общемировых выбросов CO₂ приходится на долю этих четырех стран. Несмотря на то что Китай является крупнейшим загрязнителем, США имеет наибольший объем выбросов на душу населения. Таким образом, выбросы на душу населения в США составляют 16,5 тыс. тонн, а в Китае 7,6 тыс. тонн (WB, 2013). Пятая страна по объему выбросов, Россия, все еще не ратифицировала договор. По словам Советника Президента

current US President, Barack Obama, whose term is nearing the end, securing Obama's climate decisions to some extent, as the Republican candidate for president, Donald Trump, has vowed to roll back on climate change measures taken by Obama. Nevertheless, the question of whether Trump would do anything to fulfill US' climate commitments stays unanswered.

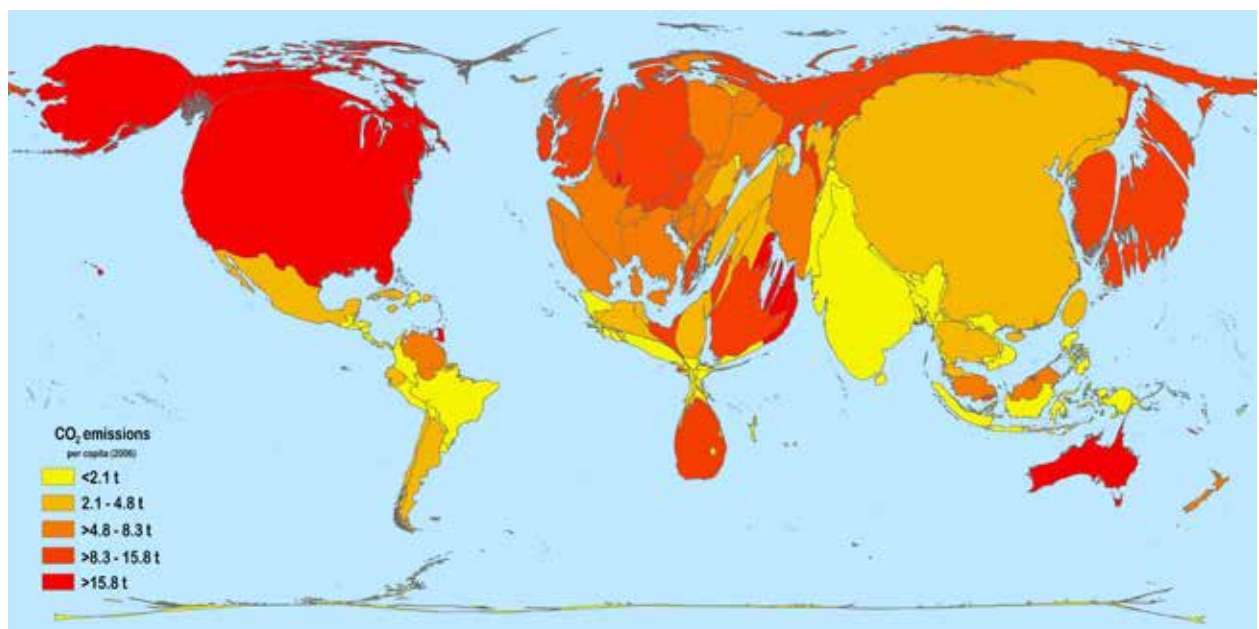
As for the Central Asian states, Uzbekistan have not even signed the agreement so far. Despite signing the treaty, none of the other Central Asian countries, whose global emissions are relatively low, Kazakhstan (0.84%), Kyrgyzstan (0.03%), Tajikistan (0.02%) and Turkmenistan (0.20%), have not yet ratified the document (Projected Paris, 2016). Kazakhstan have expressed an intent to ratify the treaty by the end of 2016.

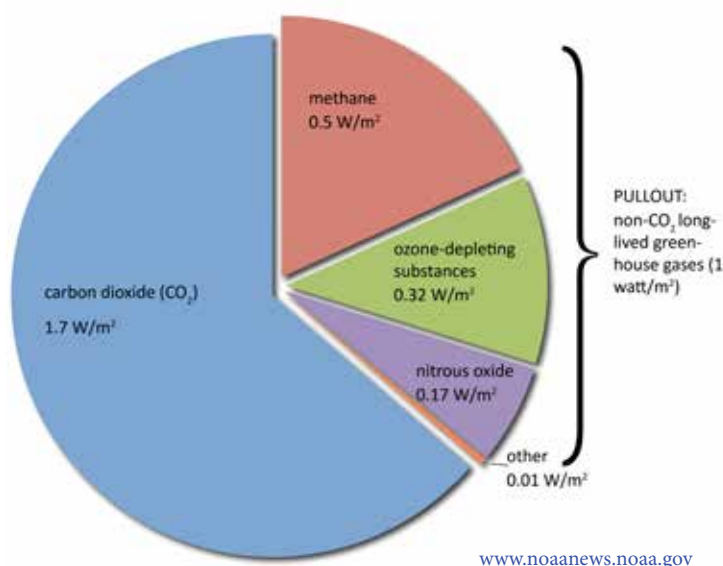
The timing of the ratification process is different for each country, as it depends on the preparedness of each country to adjust their domestic policies according to international regulations. Thus, response of the Central Asian states shows the unpreparedness of the countries to adjust their environmental policies according to the requirements of the Paris Agreement.

России, Александра Бедрицкого, Россия не намерена ратифицировать соглашение ранее чем 2019-2020 года (Что нужно знать, 2016).

Страны, ратифицировавшие соглашение, не имеют право выхода из договора в течение четырех лет. Это правило договора, наряду с ранней ратификации, имеют преимущество для нынешнего президента США, Барака Обамы, чей срок близится к концу, обеспечивая частичную безопасность климатических решений принятых Обамой, так как Республиканский кандидат в президенты, Дональд Трамп, пообещал отменить меры по изменению климата предпринятые Обамой. Тем не менее, вопрос, станет ли Трамп предпринимать какие либо действия для исполнения климатических обязательств США остается без ответа.

Что касается стран Центральной Азии, то Узбекистан все еще не подписал соглашение. Несмотря на факт подписания договора, ни одна из других стран Центральной Азии, чьи глобальные выбросы являются относительно низкими, Казахстан (0,84%), Кыргызстан (0,03%), Таджикистан (0,02%) и Туркменистан (0,20%), до сих пор не ратифицировали документ (Projected Paris, 2016 г.). Казахстан выразил намерение ратифицировать договор к концу 2016 года.

The main advantage of the document is the existence of the double threshold, which signifies that couple large emitters or a large number of countries who do not produce large amounts of CO₂ emissions cannot force the rest of the world to follow the decree (Jones and Hare, 2016).

However, it is doubtful whether the countries would be able to follow through with their commitments, rising a question of whether the action plan would be fully implemented, as one of the main disadvantages of the document is the lack of specifics on the quantity of emission reductions and the absence of a regulatory body. In this regard, each country ratifying the agreement is expected to develop its own environmental policy. Moreover, there is no punishment for the governments who fail to meet the requirements of the agreement. The only regulation, in the framework of the agreement, is conducted by international expert groups which verify the information on reduction of greenhouse gases provided by each country. In other words, none of the countries who have ratified the agreement have made any promises

THE AGREEMENT IS TO ENTER INTO FORCE ON NOVEMBER 4, 2016, 30 DAYS AFTER THE RATIFICATION PROCESS HIT THE DOUBLE THRESHOLD.

СОГЛАШЕНИЕ ВСТУПИТ В СИЛУ 4 НОЯБРЯ 2016 ГОДА, ТО ЕСТЬ 30 ДНЕЙ СПУСТЯ ПОСЛЕ ЗАВЕРШЕНИЯ ПРОЦЕССА РАТИФИКАЦИИ.

Сроки проведения процесса ратификации различаются для каждой страны, так как это зависит от готовности каждой страны внести изменения в свою внутреннюю политику в соответствии с международными правилами. Таким образом, реакция государств Центральной Азии показывает неготовность стран изменить свою экологическую политику в соответствии с требованиями Парижского Соглашения.

Основным преимуществом документа является наличие порога ратификации. Порог ратификации предотвращает возникновение ситуации когда пара крупных стран-загрязнителей или большое количество стран, не производящих большое количество выбросов CO₂, вынуждают остальной мир следовать правилам указа (Jones and Hare, 2016).

Тем не менее, задача выполнения обязательств соглашения и вопрос реализации плана действий странами остаются спорными, так как основными недостатками документа являются отсутствие конкретных требований относительно сокращения количества выбросов и отсутствие регулирующего органа. В связи с этим, предполагается, что каждая страна, ратифицировавшая соглашение, будет развивать свою собственную экологическую политику. Кроме того, условиями соглашения не рассмотрен вопрос наказания правительств, не выполнивших требования договора. В рамках соглашения, единственное регулирование проводится группой международных экспертов, чьей основной задачей является проверка достоверности информации о сокращении выбросов парниковых газов, предоставленной каждой страной. Иными словами, ни одна страна, ратифицировавшая соглашение, не дает никаких обещаний относительно условий соглашения. Другим важным вопросом является то, что несмотря на увеличение инвестиций в экологически чистую

regarding the terms of the agreement. Another important issue is that despite the increasing investments into clean energy, the amount of investments into fossil fuels is still quite high.

To conclude, although a number of issues related to the fulfillment of the treaty still exists, the early ratification of the agreement gives hope to slow down and hopefully to reverse effects of the global climate change. Moreover, the ratification shows the willingness of if not all the countries, but at least of the most of them to take action to solve the climate issue.

References:

Jones, D., & Hare, B. (April, 2016). Paris climate deal signing ceremony: What it means and why it matters. Climate Analytics. Retrieved from <http://climateanalytics.org/blog/2016/paris-climate-deal-signing-ceremony-what-it-means-and-why-it-matters.html>

Olivier, J., Janssens-Maenhout, G., Muntean, M., & Peters, J. (2015). Trends in global CO₂ emissions: 2015 report. The Hague: PBL Netherlands Environmental Assessment Agency; Ispra: European Commission, Joint Research Centre.

Projected Paris agreement total ratifications in 2016 (2016). Climate Analytics. Retrieved from <http://climateanalytics.org/hot-topics/ratification-tracker-projections.html>

WB (2013). CO₂ emissions (metric tons per capita). The World Bank. Retrieved from <http://data.worldbank.org/indicator/EN.ATM.CO2E.PC>

Европарламент ратифицировал Парижское соглашение по климату (October, 2016). ТАСС: Информационное Агентство России. Retrieved from <http://tass.ru/obschestvo/3676671>

Что нужно знать о Парижском соглашении по климату (September, 2016). ТАСС: Информационное Агентство России. Retrieved from <http://tass.ru/obschestvo/3637582>

ALTHOUGH A NUMBER OF ISSUES RELATED TO THE FULFILLMENT OF THE TREATY STILL EXISTS, THE EARLY RATIFICATION OF THE AGREEMENT GIVES HOPE TO SLOW DOWN AND HOPEFULLY TO REVERSE EFFECTS OF THE GLOBAL CLIMATE CHANGE.

НЕСМОТЯ НА СУЩЕСТВОВАНИЕ ЦЕЛОГО РЯДА ВОПРОСОВ, СВЯЗАННЫХ С ИСПОЛНЕНИЕМ ДОГОВОРА, РАННЯЯ РАТИФИКАЦИЯ СОГЛАШЕНИЯ ДАЕТ НАДЕЖДУ НА ЗАМЕДЛЕНИЕ, А ТАКЖЕ НА ВОЗМОЖНОСТЬ ОБРАЩЕНИЯ ВСПЯТЬ ПОСЛЕДСТВИЙ ГЛОБАЛЬНОГО ИЗМЕНЕНИЯ КЛИМАТА.

энергию, объем инвестиций в различные виды ископаемого топлива остается по-прежнему высоким.

В заключение, несмотря на существование целого ряда вопросов, связанных с исполнением договора, стоит отметить, что ранняя ратификация соглашения дает надежду на замедление, а также на возможность обращения вспять последствий глобального изменения климата. Кроме того, ратификация свидетельствует о готовности, пусть и не всех странах, но по крайней мере большинства из них, принять меры по решению проблем климатических изменений.

Ссылки :

Jones, D., & Hare, B. (April, 2016). Paris climate deal signing ceremony: What it means and why it matters. Climate Analytics. Retrieved from <http://climateanalytics.org/blog/2016/paris-climate-deal-signing-ceremony-what-it-means-and-why-it-matters.html>

Olivier, J., Janssens-Maenhout, G., Muntean, M., & Peters, J. (2015). Trends in global CO₂ emissions: 2015 report. The Hague: PBL Netherlands Environmental Assessment Agency; Ispra: European Commission, Joint Research Centre.

Projected Paris agreement total ratifications in 2016 (2016). Climate Analytics. Retrieved from <http://climateanalytics.org/hot-topics/ratification-tracker-projections.html>

WB (2013). CO₂ emissions (metric tons per capita). The World Bank. Retrieved from <http://data.worldbank.org/indicator/EN.ATM.CO2E.PC>

Европарламент ратифицировал Парижское соглашение по климату (October, 2016). ТАСС: Информационное Агентство России. Retrieved from <http://tass.ru/obschestvo/3676671>

Что нужно знать о Парижском соглашении по климату (September, 2016). ТАСС: Информационное Агентство России. Retrieved from <http://tass.ru/obschestvo/3637582>

OMIRBEK HANAYI

GÜNEY ÇİN DENİZİ'NDEKİ TEMEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI: ÇİN'İN YAKLAŞIMI

Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik hakları konusunda uzun yıllardır devam eden çok taraflı tartışmalar Güneydoğu Asya'da çatışma riskini artırmaktadır. Güneydoğu Asya ülkelerinin siyasi, askeri ve ekonomik gelişmelerinden dolayı bölgenin küresel jeopolitik ve jeostratejik öneminin hızla artması nedeniyle de, zengin enerji rezervleri ve bölge ticaretinin merkezi olan Güney Çin Denizi küresel ve bölgesel çaplı jeopolitik mücadele için önemli bir sahne olmaktadır. Güney Çin Denizi sorunları, bir ucunda Çin'in, bir ucunda hızla büyüyen diğer Güneydoğu Asya ülkelerinin olmasıyla, aynı zamanda bir tarafta ABD, Japonya ve Avustralya'nın, öbür tarafta da Rusya'nın bölgede kritik bir rol oynamaya çalışmaları nedeniyle de kısa zamanda kolaylıkla çözülebilecek bir durumda değildir.

12 Temmuz 2016 tarihinde BM Uluslararası Daimi Tahkim Mahkemesi (The Permanent

ОҢТҮСТІК ҚЫТАЙ ТЕҢІЗІНДЕГІ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ: ҚЫТАЙ КӨЗҚАРАСЫ

Оңтүстік Қытай теңізіндегі егеменділік құқықтар туралы ұзақ жылдар бойы жалғасып келе жатқан көпжақты талас-тартыс Оңтүстік-Шығыс Азияда қақтығыс қаупін арттыруда. Оңтүстік-Шығыс Азия елдерінің саяси, әскери және экономикалық дамуына байланысты аймақтың жаһандық геосаяси және геостратегиялық маңызы жедел артқандықтан, энергетикалық ресурстарға бай әрі аймақтық сауданың орталығы болып табылатын Оңтүстік Қытай теңізі жаһандық және аймақтық ауқымды геосаяси бәсеке үшін маңызды бір сахна болуда. Бір тарапта Қытайдың, қарсы тарапта қарқынды дамып келе жатқан Оңтүстік-Шығыс Азия елдерінің болуына байланысты, сондай-ақ бір жағынан АҚШ, Жапония және Австралияның, екінші жағынан Ресейдің аймақта маңызды рөл атқаруға талпынуы салдарынан да Оңтүстік Қытай теңізі мәселесі қысқа мерзімде шешіле қоймайды.

Court of Arbitration) uluslararası yargı yolları aracılığıyla çözmeye çalışarak Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik hakları konusunda son kararını verdi. Güney Çin Denizi'nin neredeyse tamamının kendisine ait olduğunu iddia eden Çin'e karşı Filipinler 22 Ocak 2013 tarihinde Lahey'deki Uluslararası Daimi Tahkim Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuştu ve bu başvuruyu değerlendiren Mahkeme 29 Ekim 2015 tarihinde davayı görmeyi kabul etmişti. Mahkeme kararına göre, Çin'in kendi tarihsel kaynaklarına dayanarak Güney Çin Denizi'nin yaklaşık yüzde seksenlik bölümünde hak iddiası geçersiz kabul edilmiştir. [1] Çin hükümeti ise, açılan davayı da mahkemenin verdiği kararı da tanımayacağını belirterek, Güney Çin Denizi'ndeki takımadaların tarihsel olarak Çin'in toprağı olduğunu ve bu yüzden de Güney Çin Denizi'ndeki kendi çıkarlarını korumaktan vazgeçmeyeceğini beyan etmiştir.

Güney Çin Denizi'ndeki sorunların tarihi boyutları

Yaklaşık 3,5 milyon kilometrekarelik büyük bir alanı içeren Güney Çin Denizi'nde hak iddia eden Çin, Tayvan, Malezya, Brunei, Filipinler ve Vietnam gibi ülkeler arasında tartışmalar ortaya çıkmaktadır. Tarihsel gerekçelere dayandığını öne süren Çin, Güney Çin Denizi'nin neredeyse 2 milyon kilometrekarelik alanı üzerinde egemenlik iddia ederken, diğer ülkeler de uluslararası hukuklara dayanarak bölgede egemenlik iddia etmektedirler. Egemenlik iddiaları yönünden taraflar arasında, söz konusu denizde bulunan 4 takimada üzerinde tartışmalar vardır. Hâlihazırda bunlardan: a) 130 kadar küçük mercan adası ve resiften oluşan Xisha (Paracel) takımadası tamamen Çin'in kontrolü altındadır; b) 1 ada ve birkaç mercan resiflerinden oluşan Dongsha (Pratas) takımadası Tayvan tarafından yönetilmektedir; c) Huangyan (Scarborough) mercan adasını içeren 42 kadar mercan ada ve mercan resiften oluşan Zhongsha takımadası

GÜNEY ÇİN DENİZİ SORUNLARI, BİR UCUNDA ÇİN'İN, BİR UCUNDA HIZLA BÜYÜYEN DİĞER GÜNEYDOĞU ASYA ÜLKELERİNİN OLMASIYLA, AYNI ZAMANDA BİR TARAFTA ABD, JAPONYA VE AVUSTRALYA'NIN, ÖBÜR TARAFTA DA RUSYA'NIN BÖLGEDE KRİTİK BİR ROL OYNAMAYA ÇALIŞMALARI NEDENİYLE DE KISA ZAMANDA KOLAYLIKLA ÇÖZÜLEBİLECEK BİR DURUM DEĞİLDİR.

BİR TARAFTA QYTAYDYN, QARSY TARAFTA QARQYN DY DA MYP KELE JATQAN OQTUSTIK-SHYYS AZIA ELDERININ BOLUYNA BAYLANYSTY, SONDAI-AQ BIR JAFYINAN AQSH, JAPONIA JANE AVSTRALIYNYN, EKINSHI JAFYINAN RESEYDIN AYMAQTA MAQYZDY ROL ATQARUQA TALPYNUY SALDARYINAN DA OQTUSTIK QYTAY TEYZI MASELESI QYSQA MERZIMDE SHEHLE QOYMAIDY

2016 жылдың 12 шілдесінде БҰҰ Халықаралық тұрақты төрелік соты (The Permanent Court of Arbitration) Оңтүстік Қытай теңізіндегі егеменділік құқықтарды халықаралық сот төрелігі арқылы шешуге тырысып, мәселеге қатысты соңғы шешімін шығарды. Оңтүстік Қытай теңізінің түгелге жуығын өзіне тиесілі деп қарайтын Қытайға қарсы Филиппин елі 2013 жылдың 22 қаңтарында Гаагадағы Халықаралық тұрақты төрелік сотына шағымдандықтан, шағымды қарастырған Сот 2015 жылдың 29 қазанынан бастап істі тыңдауға келіскен еді. Сот шешіміне сәйкес, Қытайдың тек өз тарихи деректеріне сүйеніп Оңтүстік Қытай теңізінің шамамен сексен пайыздық бөлігіне иелік құқығын даулауы жарамсыз деп жарияланды. [1] Ал Қытай үкіметі қозғалған істі де, сот шешімін де мойындамайтынын білдіріп, Оңтүстік Қытай теңізіндегі топаралдардың тарихи тұрғыдан Қытайдың жері екенін, сондықтан да Оңтүстік Қытай теңізіндегі өз мүдделерін қорғаудан ешқашан бас тартпайтынын алға тартты.

Оңтүстік Қытай теңізіндегі мәселелердің тарихи жағдайы

Шамамен 3,5 млн. шаршы шақырымдық үлкен аумақты қамтып жатқан Оңтүстік Қытай теңізінің иелік құқығына таласқан Қытай, Тайвань, Малайзия, Бруней, Филиппин және Вьетнам сияқты елдер арасында дау-дамайлар туындап отыр. Тарихи себептерді алға тартқан Қытай жағы Оңтүстік Қытай теңізінің шамамен 2 млн. шаршы шақырымдық ауданын иеленуге таласса, басқа елдер халықаралық құқықтар негізінде аймақты иемденуге талпынуда. Тараптар арасында аталған теңіздегі 4 топаралдың егемендік құқықтары бойынша пікірталастар бар. Қазіргі таңда: а) 130-дай шағын маржан аралы мен маржан құздарынан тұратын Парасель (Сиша) топаралдары толығымен Қытайдың бақылауында

Çin'in kontroлінде; ve d) 230'dan fazla ada, adacık, kayalık ve resiften oluşan Nansha (Spratly) takımadası üzerinde Çin, Tayvan, Vietnam, Brunei, Malezya ve Filipinler egemenlik hakkı iddia etmektedir. Ancak Nansha (Spratly) adalarından Vietnam 29, Çin 8, Malezya 5, Filipinler 9, Brunei 2 ve Tayvan ise 1 adayı elinde tutmaktadır.[2]

Tarafların bu tür ada, adacık, kayalık ve resiflerle ilişkin egemenlik tartışmaları 2. Dünya Savaşından itibaren devam etmektedir. Bugüne kadar bitmeyen bu tartışmalara taraf olan her ülke, Güney Çin Denizi'nde iddia ettikleri egemenlik haklarını pratiğe geçirmek ve kendi çıkarlarını gerçekleştirmek için her türlü çabayı göstermektedir.

1) Tayvan

1947 yılı Aralık ayında Çin Cumhuriyeti "Güney Çin Denizi haritasını" ("On bir Çizgili Harita" adıyla da bilinir) hazırlayıp Güney Çin Denizi'ni ve söz konusu denizde bulunan takımadalara Çin Cumhuriyeti topraklarının bir parçası olarak belirlemiştir. [3] Günümüzde 1947 tarihli bu harita Çin ve Tayvan tarafından Güney Çin Denizi'nde egemenlik hakları için tarihsel bir belge olarak kullanılmaktadır.

1949 yılında Çin'deki iç savaşta yenilen Çin Cumhuriyeti, Tayvan adasına sığındıktan sonra da Güney Çin Denizi'ni elinde tutmaya çalıştı. Ancak 24 Nisan 1952 tarihinde imzalanan Japonya-Tayvan Barış Antlaşması'yla Güney Çin Denizi'nin Tayvan'a ait olduğu açıklanmıştır.[4]

2-14 Haziran 1956 tarihleri arasında Tayvan yönetimi Güney Çin Denizi'nde 27 ada ve adacığı teftiş için iki savaş gemisini gönderdi ve Spratly Takımadalarının en büyüğü olan Taiping Adası'na (Itu Aba) asker yerleştirdi. 15 Mart 1980 tarihinde Taiping Adası'nda yerleşen Tayvan askerleri adaya yakın sulardan geçen Vietnam yük gemisini topçu atışıyla vurmuştu.[5] Sonrasında da Tayvan Silahlı Kuvvetleri Güney Çin

YAKLAŞIK 3,5 MİLYON KİLOMETREKARELİK BÜYÜK BİR ALANI İÇEREN GÜNEY ÇİN DENİZİ'NDE HAK İDDİA EDEN ÇİN, TAYVAN, MALEZYA, BRUNEİ, FİLİPİNLER VE VIETNAM GİBİ ÜLKELER ARASINDA TARTIŞMALAR ORTAYA ÇIKMAKTADIR.

ШАМАМЕН 3,5 МЛН. ШАРШЫ ШАҚЫРЫМДЫҚ ҮЛКЕН АУМАҚТЫ ҚАМТЫП ЖАТҚАН ОҢТҮСТІК ҚЫТАЙ ТЕҢІЗІНІҢ ИЕЛІК ҚҰҚЫҒЫНА ТАЛАСҚАН ҚЫТАЙ, ТАЙВАНЬ, МАЛАЙЗИЯ, БРУНЕЙ, ФИЛИППИН ЖӘНЕ ВЬЕТНАМ СИЯҚТЫ ЕЛДЕР АРАСЫНДА ДАУ-ДАМАЙЛАР ТУЫНДАП ОТЫР.

да; ә) 1 арал мен бірнеше маржан құздарынан тұратын Пратас (Дунша) топаралдары Тайваньның қол астында; б) Хуанянь (Скарборо) маржан аралын қамтыған 42 маржан аралы мен маржан құздарынан тұратын Чжунша топаралдары Қытайдың бақылауында; және в) 230-дан астам арал, аралша, теңіз жартасы мен маржан құздарынан тұратын Спратли (Наньша) топаралдарына Қытай, Тайвань, Вьетнам, Бруней, Малайзия және Филиппин елдері таласуда. Бірақ Спратли (Наньша) топаралдарынан Вьетнам 29, Қытай 8, Малайзия 5, Филиппин 9, Бруней 2 және Тайвань 1 аралға ресми иелік етуде.[2]

Тараптардың осындай арал, аралша, теңіз жартасы мен маржан құздарына қатысты егеменділік даулары Екінші дүниежүзілік соғыстан бері жалғасып келеді. Бүгінге дейін шешімін таппаған дауға қатысушы тараптардың әрқайсысы да Оңтүстік Қытай теңізіне қатысты егемендік құқықтарына қол жетіу және өз мүдделерін іске асыру үшін бүкіл күш-жігерін салуда.

1) Тайвань

1947 жылдың желтоқсан айында Қытай Республикасы «Оңтүстік Қытай теңізі картасын» («Он бір жолақты карта» деп те аталады) дайындап, Оңтүстік Қытай теңізі мен осы теңізде орналасқан топаралдарды Қытай Республикасы аумағының бір бөлігі деп белгіледі. [3] Бүгінгі таңда 1947 жылғы карта Қытай мен Тайвань тарапынан Оңтүстік Қытай теңізіндегі егемендік құқықтары үшін тарихи құжат ретінде пайдаланылуда.

1949 жылы Қытайдағы азаматтық соғыста жеңілген Қытай Республикасы Тайваньға бас сауғалағаннан кейін де Оңтүстік Қытай теңізін қолында ұстап қалуға тырысты. Сөйтіп 1952 жылдың 24 сәуірінде қол қойылған Жапония-Тайвань Бей-

Çin Denizi Sorunu Üzerindeki Kararı" ile de Güney Çin Denizi'nin tarihsel ve hukuksal olarak Tayvan'a ait olduğunu tekrarladı.[6]

Güney Çin Denizi sorununun en büyük oyuncusu olan Çin, Tayvan'ın bugüne kadar Güney Çin Denizi üzerinde yaptıklarına sert tepki göstermemektedir, hatta sessiz de kalmaktadır. Bunun nedeni de Çin'in Tayvan'ı da kendi topraklarının bir parçası olarak görmesidir.

2) Çin

Çin'in Güney Çin Denizi'nin egeменлігі konusundaki tarihe referansı, özellikle Çin Cumhuriyeti (Tayvan) tarafından yapılan 1947 tarihli haritaya dayanmaktadır. Tayvan'ı bile kendi bölgesi olarak gören Çin Halk Cumhuriyeti, Güney Çin Denizi'nin neredeyse tamamına yakın alanında egeменlik iddia etmektedir. Fakat 1947 tarihli harita Pekin yönetimi tarafından 1953 yılında değiştirilerek U şeklindeki "Dokuz Çizgili Harita" (nine-dash line) diye adlandırılmıştır.[8]

15 Mayıs 1950 tarihinde Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nun birlikleri ilk kez Xisha adalarının biri olan Yongxing (Woody) adasını kontrol altına aldı. Pekin yönetimi ilk olarak 4 Eylül 1958 tarihinde, "Çin Halk Cumhuriyeti'nin Deniz Egemenliği Kararı" bünyesinde Güney Çin Denizi'ndeki Xisha (Paracel), Dongsha (Pratas), Huangyan (Scarborough) ve Nansha (Spratly) takımadalarının Çin toprakları olduğunu açıkladı. 24 Mart 1959 tarihinde Çin hükümeti Güney Çin Denizi'nde iddia ettiği Xisha (Paracel), Dongsha (Pratas), Huangyan (Scarborough) ve Nansha (Spratly) takımadalarını bir idari birimi olarak Hainan idari bölgesine bağladı. Bu yapılandırma 6 Kasım 1981 tarihinde ilçe düzeyinde bir idari bölüm olarak Guandong eyaletine bağlandı. 6 Haziran 2012 tarihinde ise Xisha (Paracel), Huangyan (Scarborough) ve Nansha (Spratly) adaları Sansha ada

GÜNEY ÇİN DENİZİ'NİN PETROL VE DOĞALGAZ ZENGİNLİĞİNİN, SÖZ KONUSU DENİZDE YAŞANAN TARTIŞMALARIN TEMEL NEDENİ OLDUĞU SÖYLENEBİLİR. ÇÜNKÜ GÜNEY ÇİN DENİZİ'NDEKİ TARTIŞMALAR, SÖZ KONUSU DENİZDEKİ PETROL VE DOĞALGAZ REZERVİ TESPİTLERİYLE AYNI ZAMANDA ORTAYA ÇIKMIŞTIR.

ОҢТҮСТІК ҚЫТАЙ ТЕҢІЗІНІҢ МҰНАЙ-ГАЗ БАЙЛЫҒЫ АТАЛМЫШ ТЕҢІЗДЕГІ ДАУ-ДАМАЙЛАРДЫҢ ЕҢ НЕПІЗГІ СЕБЕБІ ДЕП АЙТУҒА БОЛАДЫ. СЕБЕБІ ОҢТҮСТІК ҚЫТАЙ ТЕҢІЗІНДЕГІ ДАУ-ДАМАЙЛАР БҰЛ ТЕҢІЗДЕГІ МҰНАЙ-ГАЗ ҚОРЫ АНЫҚТАЛҒАН КЕЗДЕ ПАЙДА БОЛДЫ.

Оңтүстік Қытай теңізіне қатысты даудың ең басында тұрған Қытай жағы болса, осыған дейін Тайваньның Оңтүстік Қытай теңізіне қатысты әрекеттеріне күшті реакция білдіре қойған жоқ, тіпті үнсіз қалуда. Себебі Қытай Тайваньды да өз территориясының бір бөлшегі деп санайды.

2) Қытай

Оңтүстік Қытай теңізінің егемендігі жөніндегі Қытайдың қозғарасы да Қытай Республикасы (Тайвань) тарапынан жасалған 1947 жылғы картаға негізделеді. Тіпті Тайваньды да өз жері деп санайтын Қытай Халық Республикасы Оңтүстік Қытай теңізінің түгеліне жуығына ие болуға құлшында. Бірақ 1947 жылғы карта Пекин үкіметі жағынан 1953 жылы өзгертіліп, оған U-тәрізді «Тоғыз жолақты карта» (nine-dash line) деген атау берілген болатын.[8]

1950 жылы 15 мамырда Қытай Халық азаттық армиясының әскерлері алғаш рет Парасель (Сиша) топаралдарының бірі – Вуди (Юнсин) аралын бақылауға алды. Пекин билігі бірінші рет 1958 жылы 4 қыркүйекте «Қытай Халық Республикасының теңіз егемендігі туралы қаулысы» аясында Оңтүстік Қытай теңізіндегі Парасель (Сиша), Пратас (Дунша), Хуаньянь (Скарборо) және Спратли (Наньша) топаралдарының Қытай аумағына қарайтынын жариялады. 1959 жылы 24 наурызда Қытай үкіметі Оңтүстік Қытай теңізіндегі даулы Парасель (Сиша), Пратас (Дунша), Хуаньянь (Скарборо) және Спратли (Наньша) топаралдарын бірлікте бір әкімшілік құрылым ретінде Хайнань провинциясына қосты. 1981 жылы 6 қарашада аталмыш топаралдар аудандық деңгейдегі әкімшілік құрылым ретінде Гуандун провинциясына қосылды. Ал 2012 жылы 6 маусымда Парасель (Сиша), Хуаньянь (Скарборо) және Спратли (Наньша) топаралдары Саньша арал қаласы

şehri olarak yeniden kuruldu ve Hainan eyaletine bağlandı.[6]

Ayrıca Çin, hak iddia ettiği Güney Çin Denizi'nde sürekli askeri faaliyetlerini sürdürmektedir. Örneğin, 1959 yılı Mart ayında Çin Deniz Kuvvetleri'nin iki askeri gemisi Xisha adalarını teftiş etti ve sonrasında 1976 yılında Çin Deniz Kuvvetleri Xisha Garnizonu'nu kurdu. 1983 yılı Mayıs ve Haziran aylarında, Çin Deniz Kuvvetleri Güney Çin Denizi'nde ilk askeri tatbikatını gerçekleştirdi. Bu kapsamda, 22 Mayıs 1983'te Çin askeri gemileri Nansha (Spratly) takımadalarını ilk kez teftiş etti. 1988 yılında Çin Deniz Kuvvetleri Nansha (Spratly) takımadalarındaki 6 adaya asker yerleştirdi. 1989 yılı Mart ayında Çin Deniz Kuvvetleri'nin Nansha Komutanlığı kuruldu. Çin, 1991 yılında Yungxing adasında askeri havalimanını yaptı. 26 Ekim 2013 tarihinde Çin Deniz Kuvvetleri'nin ilk uçak gemisi Güney Çin Denizi'ne girdi.[6]

Güney Çin Denizi'ndeki tartışmalı takımadalar üzerinde egemenlik iddia eden Çin, söz konusu egemenlik çatışmalarında savaşa dahi girmiştir. Örneğin, 1974 yılı 17-20 Ocak arasında Xisha adalarına ilişkin Çin Deniz Kuvvetleri Vietnam Deniz Kuvvetleriyle kısa ama kanlı bir deniz savaşı yaptı. Savaş sonucunda Çin tarafı Xisha takımadalarını tekrar elde etti.[9] Çin ve Vietnam arasındaki adalar tartışması bununla bitmedi. 1979 yılı Şubat ve Mart aylarında Çin ile Vietnam arasında büyük bir savaş oldu. Çin tarafında 200 bin, Vietnam tarafından 250 bin asker savaşa katıldı.[10] 14 Mart 1988 tarihinde ise Çin ve Vietnam arasında Güney Çin Denizi'nde kısa bir çatışma daha yaşandı.[6]

Pekin yönetimi Güney Çin Denizi'nde askeri faaliyetlerinin yanı sıra, ekonomik faaliyetlerde de bulunmaktadır. Örneğin, 26 Aralık 1978 tarihinde Hainan adasıyla Xisha takımadası arasında denizyolu taşımacılığı gerçekleştirildi. 8 Mayıs 1992 tarihinde Çin Ulusal Açık Deniz Petrol Şirketi (CNOOC) ABD'nin Crestone Enerji Şirketi'yle (Crestone Energy Corporation) Güney Çin Denizi'nde ortak petrol arama ve üretim işleri anlaşmasını yaptı. 2012 yılında Çin Ulusal Açık Deniz Petrol Şirketi (CNOOC) Güney Çin Denizi'nde 31 alanda petrol kaynakları tespit etti.[6] Yine 9 Mayıs 2012 tarihinde Çin Ulusal Açık Deniz Petrol Şirketi (CNOOC) Xisha takımadasına yakın denizde 6 milyar yuanlık yatırım yaptığı Haiyang Shiyou 981 projesine

retinde қайта құрылып, Хайнань провинциясына қосылды.[6]

Сонымен қатар, Қытай өзіне тиеселі санаған Оңтүстік Қытай теңізінде әскери әрекеттерін де жалғастыруда. Мысалы, 1959 жылдың наурыз айында Қытай Әскери-теңіз күштерінің екі әскери кемесі Парасель топаралдарына шарлау жүргізді. 1976 жылы Қытайдың Әскери-теңіз күштері Парасель гарнизонын құрды. 1983 жылы мамыр және маусым айларында Қытайдың Әскери-теңіз күштері Оңтүстік Қытай теңізінде өзінің алғашқы әскери жаттығуларын өткізді. Осы тұрғыдан 1983 жылы 22 мамырда Қытай әскери кемелері Спратли (Наньша) топаралдарына алғаш рет тексеру жүргізді. 1988 жылы Қытай Әскери-теңіз күштері Спратли (Наньша) топаралдарының 6 аралына әскерін орналастырды. 1989 жылдың наурыз айында Қытай Әскери-теңіз күштерінің Спратли қолбасшылығы құрылды. Қытай 1991 жылы Вуди (Юнсин) аралында әскери әуежайын салды. 2013 жылдың 26 қазанында Қытай Әскери-теңіз күштерінің алғашқы ұшақ тасығыш кемесі Оңтүстік Қытай теңізіне кірді.[6]

Оңтүстік Қытай теңізіндегі даулы топаралдардың иелік құқығы туралы таластарда Қытай үкіметі тіпті соғысуға да барған болатын. Мысалы, 1974 жылы 17-20 қаңтар аралығында Қытай Әскери-теңіз күштері Парасель топаралдары үшін Вьетнам Әскери-теңіз күштерімен қысқа болса да қанды теңіз шайқасын жүргізді. Соғыс нәтижесінде Қытай тарапы Парасель топаралдарына қайтадан қол жеткізді.[9] Қытай мен Вьетнам арасындағы аралдарға қатысты соғыс мұнымен аяқталған жоқ. 1979 жылы ақпан және наурыз айларында Вьетнам мен Қытай арасында үлкен соғыс болды. Қытай жағында 200 мың, ал Вьетнам жағында 250 мың әскер соғысқа қатынасты.[10] 1988 жылы 14 наурызда Қытай мен Вьетнам арасында Оңтүстік Қытай теңізінде тағы бір қақтығыс орын алды.[6]

Пекин билігі Оңтүстік Қытай теңізінде әскери операциялармен қатар, экономикалық іс-шараларды да жүргізуде. Мысалы, 1978 жылы 26 желтоқсанда Хайнань аралы мен Парасель топаралдары арасында теңіз жолымен жүк тасымалданды. 1992 жылы 8

başladı [11] ve 2 Mayıs 2014 tarihinde Haiyang Shiyou 981 platformunun Xisha takımadasının Vietnam'a yakın deniz alanında petrol keşif çalışmalarına başlaması Vietnam'da Çin'e karşı geniş protestoların yapılmasına neden oldu. 15 Temmuz 2014 tarihinde Çin Ulusal Açık Deniz Petrol Şirketi (CNOOC) Haiyang Shiyou 981 platformunun Xisha takımadası çevresinden geri çekildiğini açıkladı. [6] Nitekim Çin, 2014 yılında Haiyang Shiyou 981 platformuna benzer Haiyang Shiyou 982, Haiyang Shiyou 943 ve Haiyang Shiyou 944 gibi dev platformlarını inşa etmeye başladı.[12] Ancak 5 Nisan 2016 tarihinde Haiyang Shiyou 943 platformu Güney Çin Denizi'nde keşif çalışmalarında bulundu. [13]

3) Vietnam

Vietnam'ın Güney Çin Denizi'nde egemenlik iddiası, 1950'li yıllarda başladı denilebilir. İlk olarak 1956 yılında Vietnam ordusu Xisha takımadalarından 2 adayı kontrol altına aldı. 1 Haziran 1956 tarihinde Güney Vietnam'ın Dışişleri Bakanlığı Xisha ve Nansha takımadalarının kendilerine ait olduğunu açıkladı. Güney Vietnam, 1956 yılında Nansha takımadasını Phuoc Tuy eyaletine bağlı bir idari bölgesi olarak ve 1961 yılında Xisha takımadalarını yeni bir idari bölgesi olarak ilan etti. [6] Bunlar 1970'lerde Çin-Vietnam ilişkilerinin bozulmasına neden oldu ve yukarıda da ifade edildiği gibi 1974 yılı Ocak ayında Vietnam – Çin arasında deniz savaşı yaşandı.[9]

Savaş sonrasında da Vietnam'ın Güney Çin Denizi'nde egemenlik iddiaları devam etti. 1975 yılında Güney Vietnam ordusu Nansha takımadalarından 20'den fazla adayı kontrol altına aldı. Aynı yılın 22-28 Eylül tarihleri arasında Çin'e resmi ziyarette bulunan Vietnam Komünist Partisi'nin Genel Sekreteri Le Duan, Çin'den resmi olarak Vietnam'ın Xisha ve Nansha takımadaları üzerindeki egemenliğini tanımasını istedi. Vietnam'ın açıkça talebinden çok geçmeden, 1979 yılında Vietnam – Çin arasında büyük bir savaş ortaya çıktı.[10] 1987-1988 yıllarında Vietnam ordusu Nansha takımadalarından 10'dan fazla adayı daha işgal etti. Bundan dolayı 14 Mart 1988 tarihinde Çin ve Vietnam arasında Güney Çin Denizi'nde kısa bir çatışma yaşandı.[6]

20 Temmuz 2008 tarihinde Vietnam'ın

мамырда Қытай ұлттық оффшорлық мұнай корпорациясы (CNOOC) АҚШ-тың Crestone Energy Corporation компаниясымен Оңтүстік Қытай теңізінде ортақ мұнай барлау және өндіру жұмыстары туралы келісім жасады. 2012 жылы Қытай ұлттық оффшорлық мұнай корпорациясы Оңтүстік Қытай теңізіндегі 31 орыннан мұнай ресурстарын анықтады.[6] Сондай-ақ, 2012 жылы 9 мамырда Қытай ұлттық оффшорлық мұнай корпорациясы Парасель топаралдары маңындағы теңізде 6 млрд. юань көлемінде инвестиция жасаған «Хайян Шию-981» жобасын бастады [11] және 2014 жылы 2 мамырда «Хайян Шию-981» платформасының Парасель топаралдарының Вьетнамға жақын теңіз аумағында мұнай барлау жұмыстарын бастауы Вьетнамда Қытайға қарсы үлкен наразылыққа себеп болды. 2014 жылы 15 шілде күні Қытай ұлттық оффшорлық мұнай корпорациясы «Хайян Шию-981» платформасының Парасель топаралдарынан кері қайтқанын мәлімдеді. [6] Сондай-ақ, Қытай 2014 жылы «Хайян Шию-981» платформасына ұқсас «Хайян Шию-982», «Хайян Шию-943» және «Хайян Шию-944» сияқты ірі платформаларын да жасай бастады.[12] Сөйтіп, 2016 жылы 5 сәуірде Қытайдың «Хайян Шию-943» платформасы Оңтүстік Қытай теңізінде барлау жұмыстарына кірісті. [13]

3) Вьетнам

Вьетнамның Оңтүстік Қытай теңізіне таласы 1950-ші жылдардан басталды деп айтуға болады. Бірінші рет 1956 жылы Вьетнам әскері Парасель топаралдарындағы екі аралды бақылауға алды. 1956 жылы 1 маусымда Оңтүстік Вьетнамның Сыртқы істер министрлігі Парасель және Спратли топаралдарын өздеріне тиесілі деп жариялады. Оңтүстік Вьетнам 1956 жылы Спратли топаралдарын Фуок Туи провинциясына қарасты әкімшілік аудан ретінде, ал 1961 жылы Парасель топаралдарын жаңа әкімшілік аудан ретінде жариялады.[6] Бұл шешімдер 1970-ші жылдары Қытай-Вьетнам қарым-қатынасының нашарлауына себеп болды және жоғарыда атап өтілгендей 1974 жылдың қаңтар айында Вьетнам мен Қытай арасында теңіз шайқасы туылды.[9]

Соғыстан кейін де Вьетнам Оңтүстік Қытай теңізіне ие болуға талпынысын жалғасты-

world.time.com

ABD'yle Güney Çin Denizi'nde ortak petrol araştırması yma konusunda anlaşmaya varması ve petrol arama alanının da Güney Çin Denizi'ndeki tartışmalı sularda olması Çin tarafının sert tepki göstermesine neden oldu. [14] Ama 2011 yılı Ekim ayında Çin – Vietnam arasında karşılıklı sorunları müzakere yoluyla çözme antlaşmasının imzalanması, Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik tartışmaları üzerinde ikili görüşmeler yapılmasının yolunu açtı. Örneğin, 6 Aralık 2013 tarihinde iki ülkenin Dışişleri bakanları Vietnam – Çin arasındaki sınır çatışmalarını konuşmak için masaya oturmuşlardır. [6]

4) Филиппинер

Филиппинер ilk olarak 1950 yılı Nansha takımadaları üzerinde egemenlik iddiasında bulundu. 17 Mayıs 1950 tarihinde dönemini Filipin Başkanı Elpidio Quirino tarafından yapılan açıklamada, Nansha takımadalarının coğrafi açıdan en yakın olan Филиппинер'e ait olması gerektiğini ifade etti. 1956 yılında Филиппинер Nansha takımadalarından 33 adayı kontrol altına aldıklarını ve onlardan 9 adayı gruplandırarak Kalayan adaları adı verildiğini bildirdi. [6]

Филиппинер'in Güney Çin Denizi üzerinde egemenlik iddiaları 1970'lerde tekrar ortaya çıktı. Örneğin, 1970 yılında Филиппинер Güney Çin Denizi'nde bulunan 3 adaya asker yerleştirdi. 12 Haziran 1976 tarihinde Филиппинер İsveç'le birlikte Nansha takımadalarının Lile (Reed) adasında ilk petrol kuyusunu tespit etti. 1978 yılında Nansha takımadasındaki Loaita Nan adasına asker yerleştirdi. 1999 yılında Филиппинер Thitu adasında askeri havalimanı ve askeri tesisler yaptı. [6]

2000'lerde Филиппинер ve Çin arasındaki gergin-

рды. 1975 жылы Оңтүстік Вьетнам әскері Спратли топаралдарынан 20-дан астам аралды бақылауға алды. Сол жылы 22-28 қыркүйек аралығында Қытайға ресми сапармен барған Вьетнам Коммунистік партиясының Бас хатшысы Ле Дуань Қытай үкіметінен ресми түрде Вьетнамның Парасель және Спратли топаралдарына болған иелік құқығын мойындауын талап етті. Көп ұзамай 1979 жылы Вьетнам – Қытай арасында үлкен соғыс болды. [10] 1987-1988 жылдары Вьетнам әскері Спратли топаралдарынан 10-нан астам аралды басып алды. Осыған байланысты 1988 жылы 14 наурызда Қытай мен Вьетнам арасында Оңтүстік Қытай теңізінде кішігірім қақтығыс орын алды. [6]

2008 жылы 20 шілдеде Вьетнамның АҚШ-пен Оңтүстік Қытай теңізінде бірлесе отырып мұнай барлау жұмыстарына қатысты келісімге келуі және мұнай барлау орынының да Оңтүстік Қытай теңізіндегі даулы аймақта болуы Қытай тарапының үзілді-кесілді қарсылығына себеп болды. [14] Бірақ 2011 жылы қазан айында Қытай-Вьетнам арасында екіжақты мәселелерді келіссөздер жүргізу арқылы шешу туралы келісімге қол қойылуы Оңтүстік Қытай теңізіндегі даулы мәселелер бойынша екіжақты келіссөздердің жүргізілуіне жол ашты. Мысалы, 2013 жылы 6 желтоқсанда екі елдің Сыртқы істер министрлері Вьетнам-Қытай арасындағы шекаралық таласты талқылау үшін дөңгелек үстел өткізді. [6]

4) Филиппин

Филиппин алғаш рет 1950 жылы Спратли топаралдарына ие болуға таласты. 1950 жылы 17 мамырда Филиппин президенті Эльпидио Кирино мәлімдеме жасап, Спратли топаралдарының географиялық жағынан ең жақын болып келетін Филиппин еліне тиесілі болуы керектігін білдірді. 1956 жылы Филиппин Спратли топаралдарынан 33 аралды бақылауға алды және 9 аралды Калаян аралдары деп атады. [6]

Филиппиндердің Оңтүстік Қытай теңізін ие болуға таласы 1970-ші жылдары тағы да басталды. Мысалы, 1970 жылы Филиппиндер Оңтүстік Қытай теңізіндегі 3 аралға әскерін орналастырды. 1976 жылы 12 маусымда Филиппин Швециямен бірге Спратли

lik yumuşamaya başladı. 14 Eylül 2002 tarihinde Çin Ulusal Halk Kongresi ve Filipinler Temsilciler Meclisi, iki tarafın Güney Çin Denizi konusundaki anlaşmazlıkları ve diğer kıyıdaş ülkeler arasındaki farklılıkları çözmek için barışçıl çözüm yollarını aramaya ilişkin ortak bir basın açıklaması yayınladı. [6] 1 Eylül 2004 tarihinde Çin Ulusal Açık Deniz Petrol Şirketi (CNOOC) ile Filipinler Ulusal Petrol Şirketi (PNOC) arasında ortak petrol araştırmaları yapmak üzerinde bir anlaşma imzalandı. [15] 2004 yıl Kasım ayında Çin Deniz Güvenliği İdaresi ve Filipinler Sahil Güvenlik Kuvvetleri Manila bölgesinde ortak arama- kurtarma tatbikatı yaptılar. [6] 31 Temmuz 2012 tarihinde Filipinler yönetimi, Güney Çin Denizi'nde Çin ile tartışmalı olan 3 yerde petrol ve doğal-gaz araması ve üretimi için yeni bir ihale turu açacağını ilan etti. Filipinlerin bu açıklamasına Çin tarafı tepki gösterdi. Çin'in Nansha adalarındaki egemenlik hakkını tahkim yoluyla reddetmek için, Filipinler hükümeti yukarıda da ifade edildiği gibi 22 Ocak 2013 tarihinde Birleşmiş BM Uluslararası Daimi Tahkim Mahkemesi'ne Çin'e karşı tahkim davası açtı. [6]

5) Malezya

Malezya, Güney Çin Denizi'nde Nansha adaları üzerinde egemenlik hakkı iddia eden ülkelerden biridir. 1968 yılında Malezya Güney Çin Denizi'nin Nansha adalarından birkaç adayı içeren yaklaşık 80 bin kilometrekarelik bir alanı ABD'nin Shell Petrol Şirketi'ne (Shell Oil Company) kiraya verdi. [6] 27 Ekim 1969 tarihinde Malezya ve Endonezya arasında imzalanan Kıta Sahanlığı Anlaşması'na göre, Güney Çin Denizi'nin yaklaşık 50 bin kilometrekarelik alanı Malezya'ya ait olarak belirlendi. 1977-1979 yılları arasında Malezya, Güney Çin Denizi'nin Nansha adalarından 12 adayı işgal etti ve bu adaları 21 Aralık 1979 tarihinde yayınladığı haritada kendi toprakları olarak gösterdi. [16]

15 Mayıs 1980 tarihinde Malezya kıyından 200 mile kadar varan deniz alanını kendi münhasır ekonomik bölgesi olarak ilan etti. İlan edildiği bu alan Güney Çin Denizi'ndeki 11 adayı içermektedir. [17] Bundan sonra Malezya yönetimi, Nansha adalarından 1983 yılında 1 adayı, 1986 yılında 3 adayı ve 1999 yılında ise 2 adayı daha kontrol altına aldı.

топаралдарының Рид аралында алғашқы мұнай ұңғымасын ашты. 1978 жылы Спратли топаралдарындағы Лоайта Нан аралына әскер орналастырды. 1999 жылы Титу аралында әскери әуежай мен әскери нысандарын салды. [6]

2000-шы жылдары Филиппин мен Қытай арасындағы шиеленіс бәсеңдей бастады. 2002 жылы 14 қыркүйекте Қытайдың Халық Құрылтайы мен Филиппин Конгресі Өкілдер палатасы екі тараптың Оңтүстік Қытай теңізіне қатысты дау-дамайлары мен басқа да жағалаудағы елдер арасындағы түсініспеушілікті шешудің бейбіт шешімдерін іздеуге қатысты бірлескен баспасөз мәлімдемесін жариялады. [6] 2004 жылдың 1 қыркүйегінде Қытай ұлттық оффшорлық мұнай корпорациясы (CNOOC) мен Филиппин ұлттық мұнай компаниясы (PNOC) арасында ортақ мұнай барлау жұмыстарын жүргізу туралы келісімге қол қойды. [15] 2004 жылы қараша айында Қытай теңіз қауіпсіздігі басқармасы мен Филиппиннің жағалау қауіпсіздік қызметі Манила маңында бірлескен іздеу-құтқару жаттығуын өткізді. [6] 2012 жылы 31 шілдеде Филиппин билігі Оңтүстік Қытай теңізінде Қытаймен арадағы даулы 3 жерде мұнай-газ барлау және өндіру жұмыстары үшін тендер жариялады. Филиппиннің бұл мәлімдемесіне орай Қытай тарапы қарсылық білдірді. Қытайдың Спратли топаралдарына болған егемендік құқы таласына халықаралық заңның төрелігі арқылы тойтарыс беру үшін Филиппин үкіметі жоғарыда көрсетілгендей 2013 жылы 22 қаңтарда БҰҰ Халықаралық тұрақты төрелік сотына Қытайға қарсы іс қозап арыз түсірді. [6]

5) Малайзия

Малайзия да Оңтүстік Қытай теңізінде Спратли топаралдарына ие болуға талпынған елдердің бірі болып табылады. 1968 жылы Малайзия Оңтүстік Қытай теңізінің Спратли топаралдарының бірнеше аралын қамтыған шамамен 80 мың шаршы шақырымдық аумағын АҚШ-тың Shell мұнай компаниясына (Shell Oil Company) жалға берді. [6] 1969 жылы 27 қазанда Малайзия мен Индонезия арасында қол қойылған Теңіз қайраң туралы келісімге сәйкес, Оңтүстік Қытай теңізінің шамамен 50 мың

6) Brunei

1984 yılında Birleşik Krallık'tan egemenlik kazanan Brunei, Güney Çin Denizi'nde birkaç adada ve o adaların çerçevesindeki karasularında egemenlik iddia etmektedir. Günümüzde Nansha adalarından biri olan Louisa resifi Brunei denetimindedir. Louisa resifinde Çin, Tayvan, Vietnam ve Malezya da hak iddia etmektedir.

Güney Çin Denizi'ndeki takımadaları üzerinde egemenlik hakkı iddia eden ülkelerin tartışmaların tarihsel boyutlarına bakıldığında bu sorunun zaman içinde nasıl değişime uğradığı anlaşılabilir. Ancak uzun zamandır devam eden bu tartışmaların zaman zaman sertleştiği söylenilebilir. Güney Çin Denizi'ne kıyısı olan ülkelerin son yıllardaki ilan ettikleri münhasır ekonomik bölgelerin birbiriyle çakışması, Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik tartışmalarını tekrar gündeme getirmiştir. Aşağıdaki haritada soruna taraf olan ülkelerin Güney Çin Denizi'nde egemenlik iddia ettiği bölgeler görülebilir.

Güney Çin Denizi'ndeki sorunların nedenleri

Güney Çin Denizi'nde egemenlik hakkı iddia eden ülkelerin bölge üzerinde hâkimiyet alanını sağlamak ve genişletmek için uzun yıllardır mücadele etmelerinin birkaç temel nedeninden söz edilebilir. Bu ülkelerin Güney Çin Denizi'ne neden o kadar önem verdiklerini anlayabilmek için, sorunların yaşanmasına sebep olan bu nedenler üzerinde kısaca durmak gerekir.

1) Zengin petrol ve doğalgaz kaynakları

Son yıllarda Güney Çin Denizi'nin deniz yatağında büyük miktarlarda petrol ve doğalgaz rezervinin bulunduğu bilinmektedir. Bu bağlamda Güney Çin Denizi çok zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahiptir denilebilir. Şöyle ki, ABD Enerji Bilgi Yönetimi İdaresi'nin 2013 yılındaki açıklamasına göre, Güney Çin Denizi'ndeki petrol rezervleri yaklaşık 11 milyar varil ve doğalgaz rezervlerinin yaklaşık 190 trilyon feetküp'tür. [18] Çin Toprak ve Kaynaklar Bakanlığı'nın verilerine göre, buradaki petrol rezervleri yaklaşık 23-30 milyar ton, doğalgaz rezervleri yaklaşık 16 trilyon metreküp olarak hesaplanmıştır. Bu rakamlar, Çin'in toplam petrol ve doğalgaz rezervlerinin 1/3'üne, dünyanın toplam petrol ve doğalgaz rezervlerinin ise %12'sine karşılık gelmektedir.[19]

шаршы шақырымдық аумағы Малайзияға тиесілі деп белгіленді. 1977-1979 жылдары Малайзия Оңтүстік Қытай теңізінің Спратли топаралдарынан 12 аралды басып алды және бұл аралдарды 1979 жылы 21 желтоқсанда жарияланған картада өз жері деп көрсетті. [16]

1980 жылы 15 мамырда Малайзия жағадан 200 мильге дейін созылған теңіз аймағын өзінің ерекшеэкономикалық аймағы деп жариялады. Жарияланған аймақ Оңтүстік Қытай теңізіндегі 11 аралды қамтыды. [17] Бұдан кейін Малайзия билігі Спратли топаралдарынан 1983 жылы 1 аралды, 1986 жылы 3 аралды, ал 1999 жылы 2 аралды бақылауға алды.

6) Бруней

1984 жылы Ұлыбританиядан егемендік алған Бруней Оңтүстік Қытай теңізіндегі бірнеше аралда және сол аралдардың айналасындағы теңіз аумағының иелігінен үміткер болып отыр. Бүгінгі таңда Спратли топаралдарының бірі – Луиза маржан құз аралы Брунейдің бақылауында. Луиза маржан құз аралына сондай-ақ Қытай, Тайвань, Вьетнам және Малайзия да таласуда.

Оңтүстік Қытай теңізіндегі топаралдарға ие болуға үміткер елдердің дау-дамайларына тарихи тұрғыдан қарағанда бұл мәселенің уақыт өте келе қалай өзгергені түсінікті болады. Алайда, ұзақ жылдарға созылған бұл талас-тартыстардың кей-кейде күшейе түсетінін айтуға болады. Оңтүстік Қытай теңізімен шектесетін елдердің соңғы жылдары жариялаған ерекше экономикалық аймақтарының бір-бірімен қабаттасуы да Оңтүстік Қытай теңізіндегі егемендіке қатысты таластарды қайтадан күн тәртібіне шығарды. Төмендегі картадан бұл мәселе төңірегіндегі аталмыш елдердің Оңтүстік Қытай теңізінде таласқан аймақтарын анық көруге болады.

Оңтүстік Қытай теңізіндегі мәселелердің себептері

Оңтүстік Қытай теңізіне ие болуға таласқан елдердің аймақтағы үстемдігін қамтамасыз ету және кеңейту үшін ұзақ жылдар бойы күресуінің бірнеше негізгі себептерін атап өтуге болады. Бұл елдердің Оңтүстік Қытай

Гүней Чін Denizi'nin petrol ve doğalgaz зenginлігінin, сөз konusu denizde yаşanan tartışmaların temel nedeni olduđu сөylenebilir. Çünkü Гүней Чін Denizi'ndeki tartışmalar, сөз konusu denizdeki petrol ve doğalgaz rezervi tespitleriyle aynı zamanda ortaya çıkmıştır. Bilindiği üzere, BM tarafından 1966 yılında kurulan COOP (The Committee for Coordination of Joint Prospecting for Mineral Resources in Asian Offshore Areas) örgütünün ilk açıklamalarında, Гүней Чін Denizi'nin deniz yatağında zengin petrol ve gaz rezervlerinin olduğu dile getirilmişti. Ayrıca Гүней Чін Denizi'nde egemenlik hakkı iddia eden ülkelerin hepsinin сөз konusu denizde petrol ve doğalgaz arama ve üretim çalışmaları için çaba harcadıkları da bilinmektedir. Şimdiye kadar bölgede 200'den fazla enerji şirketinin 1380 petrol kuyusu işletilmekte olup yıllık petrol üretimi yaklaşık 50 milyon tonu bulmaktadır. [20]

теңізіне неліктен соншалықты мән бергендерін түсіну үшін мәселелердің туындауына себеп болған жайттарға қысқаша тоқтала кеткен жөн.

1) Бай мұнай және газ ресурстары

Соңғы жылдары Оңтүстік Қытай теңізі түбінде көп мөлшерде мұнай және табиғи газ қорларының барлығы белгілі болды. Осы тұрғыдан Оңтүстік Қытай теңізін мұнай және табиғи газ ресурстарына өте бай деп айтуға болады. АҚШ Энергетикалық ақпарат басқармасының 2013 жылғы мәлідемесіне сәйкес, Оңтүстік Қытай теңізіндегі мұнай қоры шамамен 11 млрд. баррель болса, табиғи газ қоры шамамен 190 трлн. текше футқа тең. [18] Қытайдың Жер және табиғи ресурстар министрлігінің мәліметтері бойынша, мұндағы мұнай қоры шамамен 23-30 млрд. тонна, ал табиғи газ қоры шамамен 16 трлн. текше метр деп бағаланады.

ГҮНЕЙ ЧІН ДЕНІЗІ, САҢІП ОЛДУҒУ БАЛЫҚ VARLIĞI VE ÇEŞİTLİLİĞİ SEBEBİYLE BALIKÇILIK AÇISINDAN DA ÇOK ÖNEMLİDİR. ASYA'DA AVLANAN TOPLAM BALIK MİKTARININ YAKLAŞIK %25'İ GÜNEY ÇİN DENİZİ'NDEN GELMEKTEDİR.

ОҢТҮСТІК ҚЫТАЙ ТЕҢІЗІ БАЛЫҚ ҚОРИНЫҢ МОЛДЫҒЫМЕН ЖӘНЕ БАЛЫҚ ТҮРІНІҢ КӨПТІГІМЕН БАЛЫҚ ӨНДІРІСІНДЕ ДЕ АСА МАҢЫЗҒА ИЕ. БҮКІЛ АЗИЯДА АУЛАНҒАН БАЛЫҚТАРДЫҢ 25%-Ы ОҢТҮСТІК ҚЫТАЙ ТЕҢІЗІНЕН АУЛАНАДЫ.

South china sea

Filipinler, Güney Çin Denizi'nde en erken petrol ve doğalgaz arama ve üretim faaliyetlerinde bulunan ülkedir. İlk olarak 1966 yılında Güney Çin Denizi'nde petrol ve doğalgaz aramasını gerçekleştiren Filipinler, 1974 yılında Nansha adalarından biri olan Reed adasındaki petrol kuyusunu İsveç'e kiraya verdi, 1979 yılında ise kendileri petrol üretmeye başladı. Günümüzde Filipinler ülkesi enerjisinin %40 kısmını Güney Çin Denizi'ndeki petrol ve doğalgazdan karşılamaktadır. Enerji'de dışa bağımlılık oranı %95 olan Filipinler için Güney Çin Denizi bu açıdan çok önemlidir. [20]

Vietnam'ın Güney Çin Denizi'ndeki petrol ve doğalgaz üretimi ülke ekonomisinin can damarıdır denilebilecek niteliktedir. Bu zamana kadar Vietnam Güney Çin Denizi'nde 100 milyon ton petrol ve 1,5 trilyon metreküp doğalgaz üreterek yaklaşık 25 milyar dolarından fazla gelir elde etmiştir. Vietnam'ın yıllık petrol üretimi toplam 30 milyon ton iken, sadece Güney Çin Denizi'ndeki petrol üretimi 8 milyon tondur.[20] 2015 yılında Vietnam'ın Güney Çin Denizi'ndeki enerji gelirinin ülke GSYH'sindeki oranı %19'dır.[21]

Malezya, Güney Çin Denizi'nde petrol ve doğalgaz arama ve üretimi çalışmalarına başladığı 1966 yılından bu yana 18 petrol ve 40 doğalgaz sahası üretti. Bu zamana kadar Malezya'nın Güney Çin Denizi'ndeki toplam petrol üretimi 300 milyon ton ve doğalgaz üretimi 150 milyon metreküp olmuştur.[20] 2015 yılında Ülke GSYH'sinin %20'si Güney Çin Denizi'ndeki enerji gelirindendir. [22]

Brunei'in diğer ülkelerle Güney Çin Denizi üzerindeki tartışması tamamen petrol ve doğalgaza bağlıdır. Brunei ekonomisi Güney Çin Denizi'ndeki petrol ve doğalgaz üretimine dayalı olarak son yıllarda çok büyük bir gelişme göstermiştir. Güney Çin Denizi'nde 8 petrol ve doğalgaz sahası olan Brunei, bu zamana kadar 7 milyon ton petrol ve 1,5 trilyon metreküp doğalgaz üretmiştir.[20]

Çin, ancak 1980'lerin başında Güney Çin Denizi'nde petrol ve doğalgaz kaynakları geliştirmeye önem vermeye başlamıştır. 1982 yılında Çin Ulusal Açık Deniz Petrol Şirketini (CNOOC) kuran Çin, 1986 yılında bu şirket ile Güney Çin Denizi'ndeki ilk petrol platformunu inşa etmeye başladı ve 3 yıl sonra da bu ilk

↑

Bұл көрсеткіштер Қытайдың жалпы мұнай және газ қорларының 1/3-іне, әлемдегі жалпы мұнай және табиғи газ қорларының 12%-ына тең. [19]

Оңтүстік Қытай теңізінің мұнай-газ байлығы аталмыш теңіздегі дау-дамайлардың ең негізгі себебі деп айтуға болады. Себебі Оңтүстік Қытай теңізіндегі дау-дамайлар бұл теңіздегі мұнай-газ қоры анықталған кезде пайда болды. 1966 жылы БҰҰ тарапынан құрылған СООР (Азия оффшорлық аймақтарында минералдық ресурстарды бірлесе барлауды үйлестіру жөніндегі комитет) ұйымының алғашқы мәлімдемелерінде Оңтүстік Қытай теңізі түбінде бай мұнай және табиғи газ қорларының бар екені атап көрсетілді. Сондай-ақ, Оңтүстік Қытай теңізіне ие болуға таласқан барлық елдердің бұл теңізде мұнай-газ барлау және өндіру жұмыстары үшін барынша күш салғандары белгілі. Әзірге, аймақта 200-ден астам энергетикалық компанияның 1380 мұнай ұңғымасы жұмыс істеп, жылдық мұнай өндірісі шамамен 50 млн. тоннаны құрауда. [20]

Филиппин Оңтүстік Қытай теңізінде мұнай-газ барлау және өндіру жұмыстарымен ерте кезден бері айналысып келе жатқан ел болып табылады. Алғаш рет 1966 жылы Оңтүстік Қытай теңізінде мұнай-газ барлау жұмыстарын жасаған Филиппин, 1974 жылы Спратли топаралдарының бірі – Рид аралындағы мұнай ұңғымасын Швецияға жалға берді, ал 1979 жылы өздері мұнай шығара бастады. Бүгінгі таңда Филиппин энергиясының 40% бөлігі Оңтүстік Қытай теңізіндегі мұнай-газға сүйенеді. Энергетика саласында сыртқа тәуелділік деңгейі 95% болған Филиппин үшін Оңтүстік Қытай теңізі осы тұрғыдан өте маңызды болып табылады. [20]

Вьетнамның Оңтүстік Қытай теңізіндегі мұнай және табиғи газ өндірісі ел экономикасының негізі болып табылады. Осы уақытқа дейін Вьетнам Оңтүстік Қытай теңізінде 100 млн. тонна мұнай және 1,5 трл. текше метр табиғи газ өндіріп, шамамен 25 млрд. доллардан астам пайда тапты. Вьетнамның жылдық мұнай өндірісі жалпы 30 млн. тоннаны құраса, тек Оңтүстік Қытай теңізіндегі мұнай өндірісі 8 млн. тоннаны құрайды. [20] Ал 2015 жылы Вьетнамның Оңтүстік

petrol sahası üretime alındı. 9 Mayıs 2012 tarihinde CNOOC Güney Çin Denizi'nde Haiyang Shiyou 981 projesini başlattı. [22]

Son yıllarda Güneydoğu Asya ülkelerinin ekonomik büyüme hızının artmasıyla beraber enerji tüketimi de artmaya devam etmektedir. Bundan dolayı kıyıdaş ülkelerin Güney Çin Denizi'ndeki petrol ve doğalgaz üretimi de giderek artmaktadır.

2) Balıkçılık

Güney Çin Denizi, sahip olduğu balık varlığı ve çeşitliliği sebebiyle balıkçılık açısından da çok önemlidir. Asya'da avlanan toplam balık miktarının yaklaşık %25'i Güney Çin Denizi'nden gelmektedir.[23] Örneğin, Filipinler'de balıkçılık miktarı ulusal GSYH'nin 2,7%'sini oluştururken, toplam balıkçılık üretiminin 3/4'ü Güney Çin Denizi'nden gelmektedir. [24]

Ekonomik açıdan bakıldığında, balıkçılığın da Güney Çin Denizi'ndeki tartışmalara neden olduğu söylenebilir. Çünkü Çin ve diğer Güneydoğu Asya ülkeleri balıkçılarının Güney Çin Denizi'nde sürekli taciz edilmeleri de bu ülkeler arasındaki ilişkilerin sık sık gerilmesine neden olmaktadır.

3) Taşımacılık

Güney Çin Denizi, aynı zamanda dünyanın en önemli deniz yollarından biridir. Avrupa'dan, Afrika'dan ve Ortadoğu'dan gelen yük gemileri Malakka Boğazı'ndan geçerek Güney Çin Denizi üzerinden Asya ülkelerine ulaşmaktadır. Buradan geçen yıllık trafik hacmi Süveyş Kanalı'nın üç katı, Panama Kanalı'nın ise 15 katıdır. Güney Çin Denizi'nden geçen deniz yolu özellikle enerji ticareti açısından oldukça stratejik bir öneme sahiptir. Özellikle, Japonya, Güney Kore, Tayvan, Orta Doğu, Afrika, Endonezya ve Malezya'nın ham petrol ithalatının %80'i Güney Çin Denizi'ndeki taşımacılığa dayanmaktadır. Nitekim Güney Afrika ve Vietnam'ın sıvılaştırılmış doğalgaz ve kömür kökenli metan ihracatının büyük çoğunluğu da bu yol geçmektedir. Ayrıca tek tek ülke özelinde ifade etmek gerekirse, Kore'nin enerji ithalatının üçte ikisinden, Japonya ve Tayvan'ın enerji ithalatının %60'ından fazlası Güney Çin Denizi yoluna bağlıdır. Aynı zamanda Çin ham petrol ithalatının %80'ini

Çin'in denizinde enerji taşımacılığına katkıları da göz önüne alınırsa, Çin'in enerji güvenliği açısından Güney Çin Denizi'nin önemi daha da artmaktadır. [25]

Малайзия Оңтүстік Қытай теңізінде мұнай-газ барлау және өндіру жұмыстарына кіріскен 1966 жылдан бастап 18 мұнай және 40 газ кені орыын өндіріске қосты. Осы уақытқа дейін Малайзияның Оңтүстік Қытай теңізіндегі жалпы мұнай өндірісі 300 млн. тонна болса, табиғи газ өндірісі 150 млн. текше метр болды.[20] 2015 жылы Малайзияның ұлттық ЖІӨ-нің 20%-ы Оңтүстік Қытай теңізіндегі энергетикалық өндірісінің пайдасынан келді. [22]

Брунейдің басқа елдермен Оңтүстік Қытай теңізіндегі дауы толықтай мұнай мен табиғи газға байланысты. Бруней экономикасы Оңтүстік Қытай теңізіндегі мұнай-газ өндірісінің негізінде соңғы жылдары қарқынды дамыды. Брунейдің Оңтүстік Қытай теңізінде жалпы 8 мұнай және газ кен орны бар болып, әзірге дейін 7 млн. тонна мұнай және 1,5 трлн. текше метр газ өндірді.[20]

Ал Қытай болса, 1980-інші жылдардың басында ғана Оңтүстік Қытай теңізінде мұнай-газ ресурстарын дамытуға мән бере бастады. 1982 жылы Қытайдың Ұлттық офшорлық мұнай корпорациясы (CNOOC) құрылып, 1986 жылы бұл компания Оңтүстік Қытай теңізіндегі алғашқы мұнай қондырғысын сала бастады және 3 жылдан кейін алғашқы мұнай кен орны өндіріске енгізілді. 2012 жылы 9 мамырда CNOOC Оңтүстік Қытай теңізінде «Хайян Шию-981» жобасын іске қосты. [22]

Соңғы жылдары Оңтүстік-Шығыс Азия елдерінің экономикалық өсу қарқынының жоғарылауымен бірге энергия тұтынуы да арта түсуде. Осыған байланысты жағалау елдерінің Оңтүстік Қытай теңізіндегі мұнай-газ өндірісі де ұлғайып келеді.

2) Балық өндірісі

Оңтүстік Қытай теңізі балық қорының молдығымен және балық түрінің көптігімен балық өндірісінде де аса маңызға ие. Бүкіл Азияда ауланған балықтардың 25%-ы Оңтүстік Қытай теңізінен ауланады. [23] Мысалы, Филиппиннің балық өндірісі ұлттық ЖІӨ-нің 2,7%-ын құраса, жалпы балық өндірісінің 3/4-і Оңтүстік Қытай теңізіндегі балық қорына сүйенеді. [24]

Гүней Чін Denizi üzerinden өлкесіне таşıмақтadır. Өте yandan, қыыдаш өлкелер арасында yapıлан тiсaret ачısıндан да Гүней Чін Denizi'nin олдукча өнемлі бiс тiсaret yolu олдугу сөйлөнбелiс. [22]

Гүней Чін Denizi'nin күресел тiсaret yolu ачısıндан олдукча стратегік бiс конумда булунмасı бөлгедө yаşанан тартісmaların nedenлерiнден бiсiсiдiс. Енержі ve тiсари мал таşıмачılıғида Гүней Чін Denizi'не son derecede бағимлі олмаarı бу қыыдаш өлкелерi, бөлгедөкі өнемлі тiсари ve енержі гүзergâhлариnи елдө etme hususunda rekabete zorlamактadır.

4) Jeopolitik oyunlar

Гүней Чін Denizi sorunлариn temelinde son yıllarda шiddetlenen күресел ve бөлгесел чаплı jeopolitik мұсadele yer almактadır. Өzellikle ABD, Japonya ve Rusya gibi өлкелер Гүней Чін Denizi'ni Asya-Pasifik бөлгесiндекі jeopolitik чıkarлариnиn merkezи olarak deғerlendirmektedir.

Asya-Pasifik бөлгесiндекі jeopolitik oyunлариn başında ABD yer almakтadır. Son yıllarda Чін'in ekonomik үкселішi ABD'nin Asya-Pasifik бөлгесiнде yeni стратегік önlemler almasıна neden олмақтadır. ABD'nin Гүней Чін Denizi'ндекі anlaşmazlıklara müdahil olmasının nedeni olarak öncelikle Чін'in giderek artan ekonomik ve siyasi gücüne engel олмақ istemesi ifade edilmektedir. 2011'den sonra ABD "Asya'ya Dönüş" стратегісi kapsamında, Гүней Чін Denizi'ндекі egemenlik тартісmalarını kullanarak ASEAN өлкелерiyle ikili ve çok taraflı anlaşmalar yaptı. Ayrıca Trans-Pasifik Ortaklıғı (TPP) da kuruldu. ABD'nin ASEAN өлкелерiyle yaptıғı askeri іш birlikleri ve tatbikatlar da Гүней Чін Denizi sorunлариn artmasına yol ачmıştıс denilebilir.

**ГҮНЕЙ ЧІН ДЕНІЗІ
SORUNLARIN TEMELİNDE SON YILLARDA
ŞİDDETLENEN KÜRESEL
VE BÖLGESEL ÇAPLI JEOPOLİTİK MÜCADELE YER
ALMAKTADIR. ÖZELLİKLE ABD, JAPONYA VE
RUSYA GİBİ ÜLKELER
GÜNEY ÇİN DENİZİ'Nİ
ASYA-PASİFİK BÖLGE-
SİNDEKİ JEOPOLİTİK
ÇIKARLARININ MERKEZİ
OLARAK DEĞERLENDİRMEKTEDİR.**

**ОҢТҮСТІК ҚЫТАЙ
ТЕҢІЗІНДЕГІ МӘСЕЛЕ-
ЛЕРДІҢ АСТАРЫНДА
СОҢҒЫ ЖЫЛДАРДА
ШИЕЛЕНІСЕ ТҮСКЕН
ЖАҒАНДЫҚ ЖӘНЕ
ӨҢІРЛІК АУҚЫМДЫ
ГЕОСАЯСИ ОЙЫНДАР
ЖАТЫР. АТАП АЙТҚАН-
ДА, АҚШ, ЖАПОНИЯ
ЖӘНЕ РЕСЕЙ СИЯҚТЫ
ЕЛДЕР ОҢТҮСТІК ҚЫТАЙ
ТЕҢІЗІН ӨЗДЕРІНІҢ
АЗИЯ-ТЫНЫҚ МҰХИТЫ
АЙМАҒЫНДАҒЫ ГЕО-
САЯСИ МҮДДЕЛЕРІНІҢ
ӨЗЕГІ РЕТІНДЕ ҚАРАП
КЕЛЕДІ.**

Экономикалық тұрғыдан қарағанда, балық өндіріс де Оңтүстік Қытай теңізіндегі талас-тартыстардың бiс себебі деугө болады. Өйткені Қытай мен басқа Оңтүстік-Шығыс Азия елдерінің балықшыларның Оңтүстік Қытай теңізінде үнемі қудалауға ұшырауы да тараптар арасындағы қарым-қатынастардың нашарлауына жиысөбеп болады.

3) Жүк тасымалы

Сонымен қатар, Оңтүстік Қытай теңізі әлемдегі ең маңызды теңіз жолдарының бiсi болып табылады. Еуроп, Африка және Таяу Шығыс елдерінен шыққан жүк кемелері Малакка бұғазынан өтіп, Оңтүстік-Қытай теңізі арқылы Азия елдеріне жетеді. Оңтүстік Қытай теңізінен өтетін жылдық тасымал көлемі Суэц каналының үш есесіне, Панама каналының 15 есесіне тең келеді. Оңтүстік Қытай теңізіндегі теңіз жолдары, әсіресе, энергетика саудасы тұрғысынан өте жоғары стратегиялық маңызға ие. Атап айтқанда, Жапония, Оңтүстік Корея, Тайвань, Таяу Шығыс, Африка, Индонезия және Малайзияның шикі мұнай импортының 80%-ы Оңтүстік Қытай теңізі арқылы тасымалданады. Оның үстіне, Оңтүстік Африка мен Вьетнамның сұйытылған табиғи газ және көмір газы экспортының басым бөлігі осы жолмен өтеді. Сондай-ақ, жеке-жеке тоқталатын болсақ, Оңтүстік Кореяның энергетикалық импортның үштен екісі, Жапония мен Тайваньның энергетикалық импортның 60%-ынан астамы Оңтүстік Қытай теңізіндегі тасымал жолдарына тәуелді. Сондай-ақ, Қытай сырттан алатын шикі мұнай импортының 80%-ын Оңтүстік Қытай теңізі арқылы іске асырады. Екінші жағынан, жағалаудағы елдердің арасындағы сауда-саттық тұрғысынан да Оңтүстік Қытай теңізі өте маңызды сауда жолы екенін айтуға болады. [22]

1937-1945 yılları arasında Güney Çin Denizi'ni ve bölgedeki takımadaları işgal etmiş olan Japonya da Güney Çin Denizi'ndeki sorunlara "katkı" sağlamaktadır. Japonya'nın enerji tüketiminin %95'i ithalata dayanırken, petrol ithalatının önemli bir kısmı da Güney Çin Denizi'ndeki güzergâhlardan geçmektedir. Bu açıdan Güney Çin Denizi Japonya için de önemli ekonomik ve stratejik konumdadır. Aynı zamanda Japonya, eski jeopolitik rakibi olan Çin'le Doğu Çin Denizi'nde yer alan Senkaku adası üzerinde egemenlik tartışmasında bulunmaktadır. Japonya da, TPP bünyesinde ASEAN ülkeleriyle siyasi, ekonomi ve askeri işbirliklerini genişletmektedir.

ABD başta olmak üzere Batı ülkeleriyle ilişkileri gerileyen Rusya da Asya-Pasifik bölgesindeki jeopolitik oyunlara Batı'ya karşı Çin'e destek vererek katılmaktadır. Rusya, Çin ile bu zamana kadar gerçekleştirdikleri çeşitli tatbikatların haricinde, bu yıl 11-19 Eylül arasında Güney Çin Denizi'nde ilk defa ortak deniz tatbikatı gerçekleştirdi. Rusya'nın Asya-Pasifik bölgesindeki jeopolitik oyunlara katılmasının, Güney Çin Denizi'nde yaşanan gerginliği artırma potansiyeli olduğunun vurgulanması doğru olacaktır.

Sonuç

12 Temmuz 2016 tarihinde BM Uluslararası Daimi Tahkim Mahkemesi'nin Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik hakları sorununa ilişkin Filipinler'in Çin'e karşı açtığı dava sonucunda verdiği karar, Güney Çin Denizi'ndeki gerginliğini tekrar artmasına neden oldu. Uluslararası mahkemenin verdiği kararı tanımayan Çin, egemenlik hakkını korumak için elinden gelen her şeyi yapabileceği uyarısında bulundu. Bu bağlamda 11-19 Eylül 2016 tarihinde Çin Deniz Kuvvetleri ile Rusya Deniz Kuvvetleri Güney Çin Denizi'nde ortak deniz tatbikatı gerçekleştirdiler. [25]

Güney Çin Denizi'ndeki söz konusu soruna mahkeme kararının tamamen çözüm getirmesi de şüphelidir. Fakat soruna ilişkin uluslararası bir yasal kararın çıkmış olması, Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik tartışmalarına yeni bir bakışın ortaya çıkmasına yol açabilir.

Оңтүстік Қытай теңізінің жаһандық сауда жолдары тұрғысынан өте маңызды стратегиялық орынға ие болуы өңірдегі талас-тартыс себептерінің бірі болып табылады. Тауар және энергетика тасымалында Оңтүстік Қытай теңізіне болған әсіре тәуелділік, жағалаудағы елдерді өңірдегі маңызды сауда және энергетикалық тасымал жолдарына қол жеткізу үшін бәсекелесуге мәжбүр етуде.

4) Геосаяси ойындар

Оңтүстік Қытай теңізіндегі мәселелердің астарында соңғы жылдарда шиеленісе түскен жаһандық және өңірлік ауқымды геосаяси ойындар жатыр. Атап айтқанда, АҚШ, Жапония және Ресей сияқты елдер Оңтүстік Қытай теңізін өздерінің Азия-Тынық мұхиты аймағындағы геосаяси мүдделерінің өзегі ретінде қарап келеді.

Азия-Тынық мұхиты аймағындағы геосаяси ойындардың ең басында АҚШ тұрғаны белгілі. Соңғы жылдары Қытайдың экономикалық дамуы АҚШ-ның Азия-Тынық мұхиты аймағына байланысты жаңа стратегиялық шараларды қабылдауына түрткі болды. АҚШ-ның Оңтүстік Қытай теңізіндегі дауларға араласуының басты мақсаты, шынын қуғанда, Қытайдың дамып келе жатқан экономикалық және саяси күшіне тосқауыл қою екендігін айтуға болады. 2011 жылдан кейін АҚШ «Азияға қайта оралу» стратегиясы аясында, Оңтүстік Қытай теңізіндегі егемендік дауларын пайдалана отырып, АСЕАН елдерімен екіжақты және көпжақты келісімдерге қол қойды. Сонымен қатар, Транс-Тынық Мұхит Серіктестік Ұйымы (TPP) құрылды. АҚШ-ның АСЕАН елдерімен арадағы әскери ынтымақтастығы мен бірлескен әскери жаттығулары Оңтүстік Қытай теңізі мәселесінің шиеленісуіне алып келді деуге болады.

1937-1945 жылдар арасында Оңтүстік Қытай теңізі мен ондағы топаралдарды басып уақытша басып кірген Жапонияның да Оңтүстік Қытай теңізінде туындаған мәселелерге қандай да бір «үлесі» бар. Энергетикалық тұтынуы 95% импортқа сүйенетін Жапонияның мұнай импортының айтарлықтай бөлігі Оңтүстік Қытай теңізіндегі теңіз жолдары арқылы тасымалданады.

Аynı zamanda ABD ve Japonya gibi öлкelerin Güney Çin Denizi'ndeki tartışmalara daha kolay müdahil olmasına zemin oluşturabilir.

Kısaca, Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik tartışmaları kısa zamanda çözülebilecek bir sorun gibi durmamaktadır. Soruna taraf olan öлкelerin Güney Çin Denizi'nde bu zamana kadar yaptıkları bir yana, ekonomik, siyasi ve askeri çıkarlarını bırakmaları mümkün görünmemektedir. Bundan dolayı Güney Çin Denizi sorunu tarihsel, ekonomik ve siyasi boyutları ile ele alınmalıdır. Bu açıdan, Çin'le özellikle aynı konuda anlaşmazlık yaşayan öлкelerin ASEAN çerçevesinde söz konusu sorunlara ilişkin ortak politika geliştirebilmeleri önemlidir.

Kaynaklar:

1. <http://www.mfa.gov.cn/nanhai/chn/snhwtlcwj/t1379490.htm>
2. http://blog.sina.com.cn/s/blog_5f54ff2b01017ubw.html
3. <http://whogovernstw.org/2016/02/01/whogovernstw3/>
4. http://www.thesouthchinasea.org/2016-07/22/c_53603.htm
5. 李国强:50年来台湾南海政策探析. 中国社会科学院青年学术报告 (第1卷). 社会科学文献出版社2003: S31-41

6. <http://www.thesouthchinasea.org/events.html>
7. <http://news.sohu.com/20140530/n400244390.shtml>
8. http://m.qulishi.com/news/201412/23112_4.html
9. http://www.81.cn/2016xsjx/2016-04/08/content_6997074.htm
10. http://www.china.com.cn/guoqing/2015-01/30/content_34692206.htm
11. <http://www.chinanews.com/gn/2012/06-04/3936666.shtml>
12. http://news.youth.cn/gn/201405/t20140515_5201170.htm
13. http://www.cosl.com.cn/art/2016/4/7/art_14991_2314981.html
14. <http://www.backchina.com/news/2008/07/24/1864.html>
15. http://cnocloud.com/art/2003/11/11/art_6671_1652611.html
16. <http://www.epochtimes.com/gb/16/7/12/n8093301.htm>
17. http://news.ifeng.com/a/20160705/49298934_0.shtml
18. http://www.cgs.gov.cn/gzdt/dzhy/201603/t20160309_284076.html
19. <https://www.eia.gov/beta/international/regions-topics.cfm?RegionTopicID=SCS>
20. <http://business.sohu.com/20120516/n343332107.shtml>
21. <http://www.cnforex.com/comment/html/2016/7/17/c5c2a29cf39bc3c0de80c6bdc6dd11b9.html>
22. http://www.ciis.org.cn/gyzz/2014-11/20/content_7385361.htm
23. <https://www.kannewyork.com/news/2016/07/12/38328.html>
24. <http://news.cri.cn/20160721/44871cea-8d52-c453-2c61-dfdb7a61652a.html>
25. <http://mil.news.sina.com.cn/china/2016-09-09/doc-ixvukhv7907927.shtml>

Осыған байланысты, Оңтүстік Қытай теңізі Жапония үшін маңызды экономикалық және стратегиялық маңызға ие. Сонымен қатар, Жапония ескі геосаяси бәсекелесі болған Қытаймен Шығыс Қытай теңізінде орналасқан Сенкаку (Senkaku) аралы үшін таласуда. Сондықтан, Жапония Транс-Тынық Мұхит Серіктестік Ұйымы (TPP) аясында да АСЕАН елдерімен саяси, экономикалық және әскери ынтымақтастығын барынша күшейте түсуде.

АҚШ бастаған Батыс елдерімен қарым-қатынастары нашарлай бастаған Ресей де Азия-Тынық мұхиты аймағындағы геосаяси ойындарда Батыс елдеріне қарсы Қытайға көмек көрсетуде. Ресейдің осы уақытқа дейін Қытаймен бірлесіп түрлі әскери оқу-жаттығуларды іске асырғанын қоспағанда, биыл 11-19 қыркүйек арасында Қытаймен Оңтүстік Қытай теңізінде алғаш рет бірлескен әскери-теңіз жаттығуларын өткізді. Ресейдің де Азия-Тынық мұхиты аймағындағы геосаяси ойындарға араласуы, Оңтүстік Қытай теңізіндегі шиеленісті арттыруға әсер еткенін атап көрсеткен жөн.

Қорытынды

Оңтүстік Қытай теңізі мәселесі бойынша Қытайға қарсы арыз түсірген Филиппиннің талабына орай, БҰҰ Халықаралық тұрақты төрелік сотының 2016 жылы 12 шілдеде жариялаған шешімі Оңтүстік Қытай теңізіндегі шиеленістің тіпті де артуына түрткі болды. Халықаралық соттың шешімін мойындамаған Қытай үкіметі, өзінің егемендігін қорғау үшін әрқандай бір қадамға баруы мүмкін екенін ескертті. Осыған орай, осы жылы 11-19 қыркүйек арасында Қытайдың Әскери-теңіз күштері Ресей Әскери-теңіз флотымен бірлесіп, Оңтүстік Қытай теңізінде бірлескен әскери-теңіз жаттығуын өткізді. [25]

Оңтүстік Қытай теңізіндегі мәселелерді аталған сот шешімінің толықтай шешуі де күмәнді болып табылады. Бірақ, аталмыш мәселелер тұрғысынан халықаралық бір жаңдық шешімнің ортаға шығуы, Оңтүстік Қытай теңізіндегі егемендік дауларға байланысты жаңа бір көзқарастың пайда болуына жол ашуы мүмкін. Сондай-ақ, бұл

шешім АҚШ пен Жапония сияқты елдердің Оңтүстік Қытай теңізіндегі талас-тартыстарға араласуына қолайлылық туғызуы мүмкін.

Қысқасы, Оңтүстік Қытай теңізіндегі егемендік даулары қысқа мерзімде шешіле қойатын мәлеле емес. Оңтүстік Қытай теңізі мәселесінде тараптардың бүгінге дейінгі берген бодауларын айтпағанда, аймақтағы экономикалық, саяси және әскери мүдделерінен бас тартуы да мүмкін емес. Сондықтан, Оңтүстік Қытай теңізі мәселелері тарихи, экономикалық және саяси өлшемдері арқылы шешілуі тиіс. Сондықтан, Қытаймен осы мәселелер бойынша талас-тартысқа түскен елдердің АСЕАН шеңберінде аталған тақырып бойынша ортақ саяси ұстанымға келе алулары ерекше маңызды болып табылады.

Деректем:

1. <http://www.mfa.gov.cn/nanhai/chn/snhwtlcwj/t1379490.htm>
2. http://blog.sina.com.cn/s/blog_5f54ff2b01017ubw.html
3. <http://whogovernstwu.org/2016/02/01/whogovernstwu3/>
4. http://www.thesouthchinasea.org/2016-07/22/c_53603.htm
5. 李国强:50年来台湾南海政策探析. 中国社会科学院青年学术报告 (第1卷). 社会科学文献出版社2003: S31-41
6. <http://www.thesouthchinasea.org/events.html>
7. <http://news.sohu.com/20140530/n400244390.shtml>
8. http://m.qulishi.com/news/201412/23112_4.html
9. http://www.81.cn/2016xsjx/2016-04/08/content_6997074.htm
10. http://www.china.com.cn/guoqing/2015-01/30/content_34692206.htm
11. <http://www.chinanews.com/gn/2012/06-04/3936666.shtml>
12. http://news.youth.cn/gn/201405/t20140515_5201170.htm
13. http://www.cosl.com.cn/art/2016/4/7/art_14991_2314981.html
14. <http://www.backchina.com/news/2008/07/24/1864.html>
15. http://cnooclt.com/art/2003/11/11/art_6671_1652611.html
16. <http://www.epochtimes.com/gb/16/7/12/n8093301.htm>
17. http://news.ifeng.com/a/20160705/49298934_0.shtml
18. http://www.cgs.gov.cn/gzdt/dzhy/201603/t20160309_284076.html
19. <https://www.eia.gov/beta/international/regions-topics.cfm?Region-TopicID=SCS>
20. <http://business.sohu.com/20120516/n343332107.shtml>
21. <http://www.cnforex.com/comment/html/2016/7/17/c5c2a29cf-39bc3c0de80c6bdc6dd11b9.html>
22. http://www.ciis.org.cn/gzyz/2014-11/20/content_7385361.htm
23. <https://www.kannewyork.com/news/2016/07/12/38328.html>
24. <http://news.cri.cn/20160721/44871cea-8d52-c453-2c61-dfd-b7a61652a.html>
25. <http://mil.news.sina.com.cn/china/2016-09-09/doc-ix-vukhv7907927.shtml>

URANIUM MARKET FOR KAZAKHSTAN: SHORT TERMS PERSPECTIVES

KANAT MAKHANOV

КРАТКОСРОЧНЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ УРАНОВОГО РЫНКА ДЛЯ КАЗАХСТАНА

Australia, Kazakhstan and Canada possess more than 50% of the world's uranium deposits. Kazakhstan has the second largest uranium deposits after Australia. According to data of the World Nuclear Association, Kazakhstan possesses nearly 10%-12% of the world's total uranium resources. However, when it comes to estimates, uranium deposits differ significantly depending on the cost of extraction of uranium ores. A large share of the uranium deposits of Kazakhstan lies in a range of a low extraction cost which allowed it to expand the uranium extraction by developing a large number of new mines during a short period of time. Kazakhstan has been by far the largest producer of uranium in the world since 2009. In a decade of 2000-2010, Kazakhstan's uranium production skyrocketed increasing tenfold. This was primarily due to the discoveries of new mines that allowed to extract large amounts of uranium ores at a

Австралия, Казахстан и Канада владеют 50% мирового уранового запаса. Казахстан занимает второе место по запасам урана после Австралии. По данным World Nuclear Association, на долю Казахстана приходится от 10 до 12 процентов мирового уранового запаса, однако, экономические расчеты разнятся в зависимости от издержек добычи урана. Большая часть урановых запасов Казахстана не требует больших издержек при добыче, что позволило Казахстану значительно увеличить объемы добычи урана в течении короткого времени за счет разработки новых рудников. Благодаря этому, Казахстан является крупнейшим производителем урана с 2009 года. В течении десяти лет с 2000 по 2010 год добыча урана в Казахстане увеличилась в десять раз. Это было достигнуто благодаря разработке новых месторождений, которые позволяют добывать уран с низкими из-

low cost. According to statistics of the World Nuclear Association, in 2015 Kazakhstan produced 23,800 tons of uranium which is 39.3% of the world's total output.

The uranium market is rather concentrated in terms of companies involved in its production. Thus, in 2015 eleven companies accounted for 89% of the world's uranium mine production (See Figure 1).

Figure 1:
Leading uranium producing

Company	Pro-duction (tons of urani-um)	Per-centage share
KazAtomProm	12681	21
Cameco	10926	18
Areva	9368	15
ARMZ - Uranium One	7849	13
CNNC & CGN	3303	5
BHP Billiton	3161	5
Rio Tinto	2757	5
Navoi	2385	4
Paladin	1435	2
Other	6631	11
Total	60,496	100

Source: World Nuclear Association

The top four companies which are "KazAtomProm", "Cemeco", "Areva" and "ARMZ Uranium One" produce roughly two thirds of all uranium in the world. The rest of the uranium production is split between many other smaller companies. As for the ownership, majority of the companies are state-owned. Most of the uranium mines in Kazakhstan are owned by KazAtomProm and Areva.

"KazAtomProm" is the largest state-owned uranium mining company which de-facto owns the major part of the uranium mines through many joint ventures with foreign uranium mining companies. This kind of co-operation is efficient both for Kazakhstan and for the international uranium market since it provides Kazakhstan with necessary technologies and secures a stable uranium supply from Kazakhstan (Cohen, 2008).

держками. Согласно данным World Nuclear Association, в 2015 году Казахстан добыл 23 800 тонн урана, что составляет 39.3% от мировой добычи.

Количество компаний, занимающихся добычей урана относительно невелико в мировом масштабе. Так, в 2015 году на долю одиннадцати компаний приходилось 89% от мировой добычи урана.

Таблица 1:
Крупнейшие компании по добыче урана

Компания	Добыча (тонн урана)	Про-центная доля
KazAtomProm	12681	21
Cameco	10926	18
Areva	9368	15
ARMZ - Uranium One	7849	13
CNNC & CGN	3303	5
BHP Billiton	3161	5
Rio Tinto	2757	5
Navoi	2385	4
Paladin	1435	2
Other	6631	11
Total	60,496	100

Источник: World Nuclear Association

Крупнейшие четыре компании (Казатомпром, Семесо, Areva, ARMZ Uranium One) добывают приблизительно две трети всего урана в мире. Остальная часть добычи распределена между различными мелкими компаниями. Большая часть уранодобывающих компаний принадлежит государству. Многие урановые рудники в Казахстане принадлежат компаниям Казатомпром и Areva.

Казатомпром является крупнейшей государственной уранодобывающей компанией, которая дефакто владеет большей частью всех урановых рудников в Казахстане через совместные предприятия, созданные с иностранными компаниями. Такого рода сотрудничество является приемлемым как для Казахстана, так и для мирового уранового рынка, так как оно предоставляет Казахстану необходимые технологии и обеспечивает стабильные поставки урана из Казахстана на мировые рынки (Cohen, 2008).

Power generation is the main industrial use of uranium in the industry. According to the 2015 Annual Report of EURATOM, at the end of 2015 there were 442 nuclear reactors operational in the world with a generation capacity of 384 GWe. This covered approximately 11% of the world's electricity needs. Compared to 2014, this figure increased by 484 MWe due to new power plants launched in China, the US, South Korea and Sweden. The largest nuclear energy consumers are the US, France, Japan, China and Russia.

Starting from 1950s till the early 2000, demand for uranium had constantly grown mainly due to the rapid development and expansion of the nuclear power energy. Thus, during this period the global uranium requirements rose from several tons to around 70-75 thousand tons per year. As for the production of uranium, it was not uniform during this period. There were two major peaks in 1959 (46 thousand tons) and in 1979 (65 thousand tons) and it is currently going towards its third peak. The constant dollar price of uranium also had two peaks that came several years before the maximum levels of production. This means that the production responds to price hikes with a 4-5 year lag which is spent on research, investments and various kinds of technical works by the uranium producing companies (see Figure 2). Also in Figure 4 it can be seen that since early 2000s the world uranium requirements have not changed significantly and stayed within 63-70 thousand tons per year. A rather interesting information can be given by Figures 4-5. In Figure 3 we can see that from the very beginning of the nuclear era in 1950s up to 1990, the production always exceeded consumption, leaving uranium surplus and contributing to the world inventory of uranium. After 1990, the world uranium inventory started to shrink as high consumption created a shortage of uranium. In this case, Figure 5 is a complete projection of Figure 3.

THE CURRENT DESCENDING TREND OF THE URANIUM PRICE CONTINUES SINCE THE BEGINNING OF 2015.

ТЕКУЩЕЕ ПОНИЖЕНИЕ ЦЕН ПРОДОЛЖАЕТСЯ С НАЧАЛА 2015 ГОДА.

В промышленности уран используется для получения энергии. Согласно отчету EURATOM за 2015 год, к концу 2015 года в мире было 442 действующих ядерных реактора с общей мощностью в 384 ГВт. Это покрывало 11% от мировой потребности в электричестве. По сравнению с 2014 годом, эта цифра выросла на 484 МВт за счёт новых атомных электростанций, запущенных в Китае, США, Южной Корее и Швеции. Крупнейшими производителями ядерной электроэнергии являются США, Франция, Япония, Китай и Россия.

Начиная с 1950-х до начала 2000-х, спрос на уран постоянно рос благодаря быстрому развитию и распространению ядерной энергии. Так, в течении этого периода мировая потребность в уране возросла с нескольких тонн до 70-75 тонн в год. Что касается производства урана, оно тоже менялось в течении этого периода. В частности, было два пика производства урана, которые пришлись на 1959 (46 тысяч тонн) и 1979 (65 тысяч тонн) годы и в настоящее время данный показатель движется к своему третьему пику. Цена на уран в константных долларах тоже достигала двух пиковых значений, которые предшествовали максимальным значениям по добыче урана. Это означает, что добыча урана реагирует на цены с 4-5 летней задержкой, которая тратится

Figure 2: Uranium production vs constant price from 1950-2003

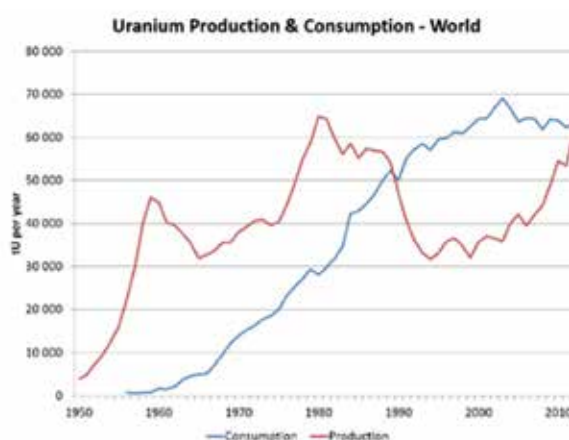
График 2: Добыча урана и цены в постоянных долларах с 1950 по 2003

Source: Pool (2013) / Источник: Pool (2013)

Figure 3: Uranium production vs consumption from 1953-2003

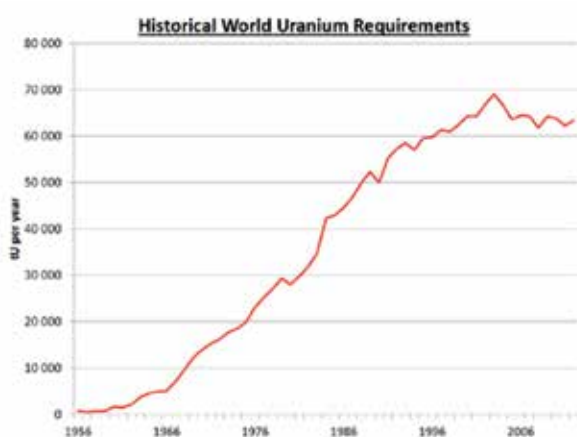
График 3: Производство и потребление урана с 1953 по 2003 год

Source: Pool (2013) / Источник: Pool (2013)

Figure 4: World uranium requirements from 1950 to 2003

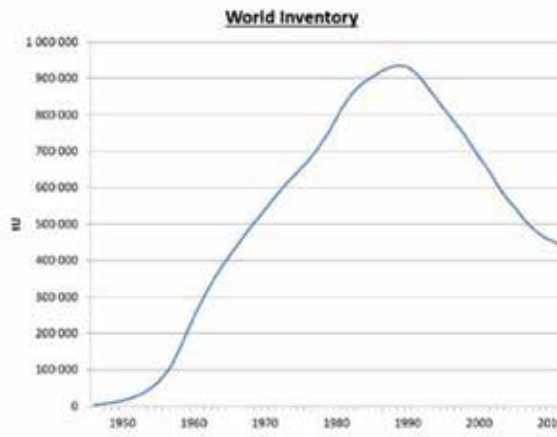
График 4: Мировые потребности в уране с 1950 по 2003 год

Source: Pool (2013) / Источник: Pool (2013)

Figure 5: World uranium inventory from 1950 to 2003

График 5: Мировые запасы неиспользованного урана с 1950 по 2003 год

Source: Pool (2013) / Источник: Pool (2013)

The demand and supply balance of uranium seems to predict a movement towards shortage in the short-run and oversupply in the long-run. State policies concerning the nuclear energy differ among countries. Countries like Germany and the UK recently have adopted policies that do not favor further expansion of the share of nuclear power in their energy sectors. On the other hand, countries like China, India, Iran, South Korea and Saudi Arabia have rather ambitious plans on the use of nuclear energy to satisfy their energy demand. The case of China deserves special attention. Currently, China is the key driver of the demand side of the uranium market due to its ambitious plans to increase its nuclear capacity. China plans to increase its existing 28.7 GWe nuclear capacity to 88 GWe in 2020 and 200 GWe in 2030 covering 10% of its total electricity needs. The amount of uranium required for these nuclear capacities are expected to reach 8 200 tU by 2020 and 16 200 tU by 2030. These tremendous nuclear capacities are expected to

уранодобывающими компаниями на исследования, инвестиции и разного рода технические работы (график 2). В 4-м графике мы можем увидеть, что с начала 2000-х годов мировые потребности в уране не менялись сильно оставаясь в промежутке от 63 до 70 тысяч тонн в год. Довольно интересная информация приведена на 4-м и 5-м графиках. В 3-м графике мы можем видеть, что с самого начала эры ядерной энергии в 1950-х годах до 1990 года добыча урана всегда превышала потребление, тем самым пополняя мировые запасы неиспользованного урана. После 1990 года мировые запасы добытого, но неиспользованного, урана начали снижаться, так как большое потребление создало нехватку урана. 5-ый график является прямой проекцией 3-го графика.

Баланс соотношения спроса и предложения урана скорее указывает на нехватку в краткосрочной перспективе и избыток в долгосрочной перспективе. Государственная политика в отношении ядерной энергии в каждой стране разная. Такие страны как Германия и Соединенное Королевство недавно начали политику, которая не способствует увеличению доли ядерной энергии в их энергетических секторах. С другой стороны, такие страны как Китай, Индия, Иран, Южная Корея и Саудовская Аравия имеют довольно амбициозные планы по дальнейшему использованию ядерной энергии для удовлетворения своих энергетических нужд. Пример Китая заслуживает отдельного внимания. В настоящее время Китай, благодаря своим планам по наращиванию своих ядерных мощностей, является главным источником спроса на рынке урана. Китай планирует увеличить выработку ядерной электроэнергии с 28,7 ГВт до 88 ГВт до 2020 года и довести этот показатель до 200 ГВт к 2030 году, покрыв 10% своих потребностей в электричестве. Ожидаемое количество урана необходимого для таких ядерных мощностей будет составлять 8 200 тонн в 2020 году и 16 200 тонн в 2030 году. Такие огромные ядерные мощности предназначены для удовлетворения спроса на энергию со стороны быстрорастущей китайской экономики. Согласно данным "Международного атомно-энергетического агентства", по состоянию на январь месяц 2016 года в Китае было 35 действующих ядерных реакторов и 20 реакторов находилось в стадии строительства. По прогнозам, об-

www.diari.uib.es

www.metalmininginfo.kz

cover the energy demand of rapidly growing Chinese economy. According to the data of the International Atomic Energy Agency, as of January 2016 China has 35 operating nuclear reactors and 20 more reactors are under construction. The overall amount of nuclear power plants in China are projected to reach 100 by 2030. Apart from that, China itself is among the top ten countries with the largest uranium deposits having more than 4% of the world's uranium reserves. According to the report of EURATOM, in October 2015, state-owned China National Nuclear Corp. announced its plans to build four new uranium mines each of which will have a capacity of around 1000 tons of raw ore concentrates. However, the extraction of these nuclear deposits in China often requires relatively high costs due to geological specificities and the amount of engineering works required. All nuclear mines in China are run by the state-owned companies. India is expected to be the second country in terms of the size of nuclear capacity put into operation. According to the report of EURATOM, by 2017 India plans to have 7.4 GWe of nuclear capacity installed which is expected to expand further in the future.

The Fukushima disaster had a negative effect on the nuclear market. However, its predicted influence on the market in the long-term was exaggerated and price volatilities of uranium caused by the disaster did not last long. At least, Japan, which currently has 48 operating nuclear reactors, did not take real steps in order to reduce its nuclear capacity substantially. Moreover, Japan restarted its first two damaged reactors in 2015 and adopted new safety guidelines. In 2015, Japan's Advisory Committee on Energy and Natural Resources approved a plan which allows 20-22% of the power to be generated by nuclear reactors by 2030. This will definitely retain Japan among the largest ten uranium importing countries.

**IN 2015
KAZAKHSTAN
PRODUCED 23,800
TONS OF URANIUM
WHICH IS 39.3% OF
THE WORLD'S TOTAL
OUTPUT.**

**В 2015 ГОДУ
КАЗАХСТАН ДОБЫЛ
23 800 ТОНН УРАНА,
ЧТО СОСТАВЛЯЕТ
39.3% ОТ МИРОВОЙ
ДОБЫЧИ.**

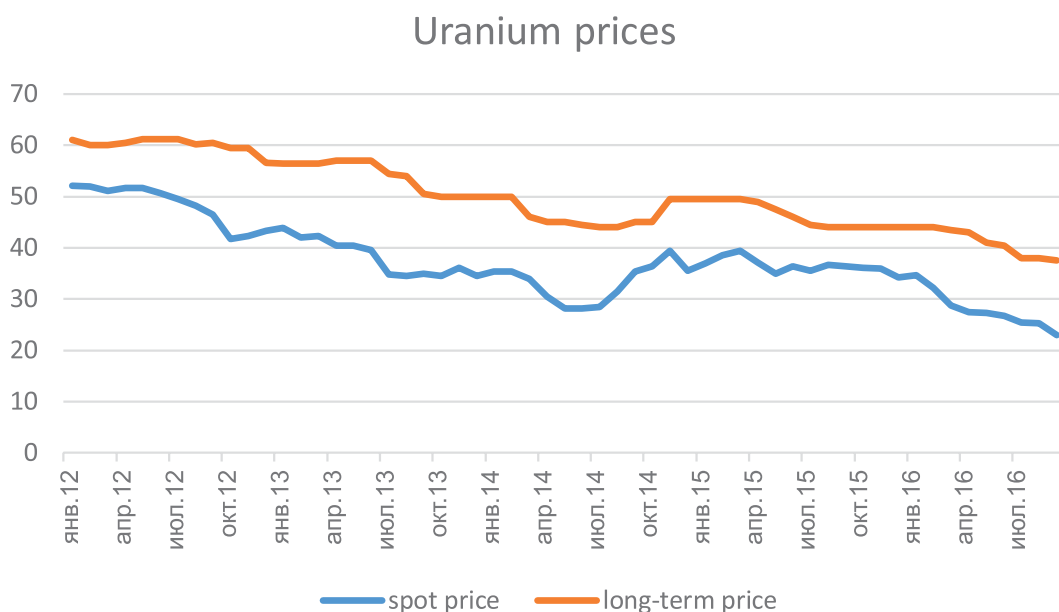
щее количество атомных электростанций в Китае должно достигнуть 100 к 2030 году. Кроме того, сам Китай входит в число стран с самыми большими запасами урана, обладая 4% от мирового уранового запаса. Согласно отчету EURATOM, в октябре 2015 года китайская государственная компания China National Nuclear Corp. объявила о своих планах по разработке четырех новых урановых месторождений, мощность каждого из которых составляет примерно 1000 тонн уранового концентрата. Однако, добыча урана на многих месторождениях Китая требует больших издержек из-за геологических особенностей и объемов требуемых инженерных работ. В Китае все урановые рудники принадлежат государственным компаниям. Ожидается, что Индия станет второй страной по объемам ядерных мощностей которые будут приведены в действие в ближайшее время. Согласно отчету EURATOM, уже к 2017 году Индия планирует довести общий объем своих ядерных мощностей до 7,4 ГВт, которые будут увеличиваться в дальнейшем.

Авария на Фукусиме отрицательно повлияла на рынок урана. Однако, ее влияние на рынок в долгосрочной перспективе было преувеличено и колебания цен на уран связанные с данной аварией не продлились долго. По крайней мере, сама Япония, которая в данный момент имеет 48 действующих ядерных реактора, еще не предприняла реальных шагов к тому, чтобы существенно уменьшить свои ядерные мощности. Более того, в 2015 году Япония перезапустила два поврежденных реактора под новыми требованиями по безопасности. В том же году "Консультативный комитет Японии по энергетическим и природным ресурсам" утвердил план, позволяющий Японии получать до 20-22% электроэнергии от ядерных реакторов к 2030 году. Это удержит Японию в числе десяти крупнейших стран-импортеров урана.

The beginning of October 2016 was characterized by a further decrease of the uranium price on the spot market falling to \$22.50/lb. This is the lowest spot price since April 2005. The current descending trend of the uranium price continues since the beginning of 2015. During the last 10-12 years the production of uranium in the world has been growing at a rapid pace due to the production growth in Kazakhstan, Canada, Namibia and China whereas the consumption did not change significantly since the 2000s. Moreover, smaller than expected figures of growth of the Chinese economy raised concerns over the future demand on uranium as well on other primary commodities.

Начало октября охарактеризовалось дальнейшим падением цен на уран до \$22.50 за фунт. Это самая низкая цена с начала апреля 2005 года. Текущее понижение цен продолжается с начала 2015 года. На протяжении последних 10-12 лет производство урана в мире быстро росло благодаря росту добычи в Казахстане, Канаде, Намибии и Китае, тогда как потребление не поменялось существенно с 2000-х годов. Более того, замедляющиеся темпы роста китайской экономики ставят под сомнение спрос на уран, а так же и на другие виды сырья в будущем.

Figure 6 / График 6: Uranium prices

Sources: Prepared by the author based on data from www.cameco.com

Since 2011 the overall uranium production has constantly been increasing. Many companies and authorized organizations predict a further increase in 2016 and 2017. Thus, according to the report of EURATOM, in 2015 preparations were made to launch a number of important mines

С 2011 года добыча урана в мире постоянно росла. Многие компании и авторитетные организации прогнозируют дальнейший рост добычи в 2016-2017 годах. Так, согласно отчету EURATOM, в 2015 году велись подготовительные работы по введению в эксплуатацию

around the world such as Temrezli (Turkey), Mkuju (Tanzania), Sylhet and Moulvibazar (Bangladesh). A number of other mines in different countries are currently passing through different stages of technical, regulatory and other types of assessments in order to be launched. These are Retortillo uranium mine project (Spain), Lance project (Wyoming), Kintyre uranium project and Ranger uranium mine (Australia), Husab project and Etango Heap Leach Demonstration Plant (Namibia).

Estimates show that significant changes in the global uranium market are to happen during the next 10-15 year. Kazakhstan will definitely hold its leading position in uranium production for several years. The market share of the principle uranium producing countries like Kazakhstan, Australia, Canada, Namibia and Niger will grow further in the future, firstly, because they will produce more uranium in absolute terms and, secondly, because many other smaller uranium producing countries will cut their uranium production. An extraordinary increment in production of uranium in Kazakhstan during the period from 2000 to 2010 was due to the development of a large number of mines with low extraction cost (under \$40/kgU). However, starting from 2012 exploration and development costs of uranium mining in Kazakhstan gradually started to increase as the deposits of uranium with very low extraction costs started to deplete gradually. Therefore, the growth of production of uranium in Kazakhstan is expected to slow in the near future whereas in Canada, Brazil and China it is expected to increase further due to large identified existing resources of uranium with estimated extraction costs under \$40/kgU. Thus, the relative share of Kazakhstan in the production of uranium is expected to decrease gradually from the existing 39.3% to 35-30% in the near future. In the long-run it is expected to decrease even further to around 20-15% because the identified relative share of uranium deposits of Kazakhstan that require higher costs of extraction (under \$130/kgU) are not so large compared to those of

ряда важных месторождений урана таких как Термезли (Турция), Мкужу (Танзания), Силхет и Мулвибазар (Бангладеш). Ряд других месторождений проходит в настоящее время через разные стадии технических, нормативно-правовых и других проверок, перед тем как заработать. К ним относятся такие месторождения как Ретортильо (Испания), Ланс (Вайоминг), Кинтайр и Рейнджер (Австралия), Хусаб и Этанг (Намибия).

Расчеты показывают, что в течении следующих 10-15 лет на мировом рынке урана произойдут большие изменения. Казахстан определенно будет удерживать свою лидирующую позицию в мире по добыче урана в течении следующих нескольких лет. Совокупная доля Казахстана, Австралии, Канады, Намибии и Нигер по добыче урана будет дальше расти, во-первых, потому, что они будут добывать больше урана в абсолютном выражении и, во-вторых, потому, что остальные страны-производители урана будут уменьшать объемы добычи. Необычайный рост добычи урана, произошедший в Казахстане в период с 2000 по 2010 годы удался благодаря разработке большого количества рудников не требующих больших издержек (до 40 долларов за килограмм). Однако, начиная примерно с 2012 года издержки, связанные с разведкой и разработкой урановых рудников начали постепенно расти по мере того, как урановые залежи, предполагающие очень низкие издержки, начали постепенно истощаться. Поэтому, ожидается, что дальнейший рост добычи урана в Казахстане замедлится в течении ближайших нескольких лет, тогда как, в Канаде, Бразилии и Китае объемы добычи урана будут расти дальше благодаря существующим исследованным запасам урана у которых уровень издержек при добыче составляет ниже 40 долларов за килограмм. Таким образом, ожидается, что относительная доля Казахстана по добыче урана снизится с 39,3% до 35-30% в ближайшем будущем. В долгосрочной перспективе этот показатель может снизиться до 20-15%, так как исследованные запасы урана, требующие больших издержек (130 долларов за килограмм) не так велики по сравнению с другими странами, но все же, весьма существенные.

www.cameco.com

“

**AN OVERSUPPLY IN
THE SHORT-RUN IS
LIKELY TO DRIVE THE
PRICES FURTHER
DOWNWARDS.**

**В КРАТКОСРОЧНОЙ
ПЕРСПЕКТИВЕ
ИЗБЫТОК
ПРЕДЛОЖЕНИЯ,
ВЕРОЯТНО, БУДЕТ
ДАЛЬШЕ СНИЖАТЬ
ЦЕНЫ НА УРАН.**

”

“

IN THE LONG-RUN THE REVENUES OF KAZAKHSTAN THAT COME FROM URANIUM EXPORTS ARE MORE LIKELY TO DECREASE DUE TO SMALLER AMOUNTS OF URANIUM EXPORTS AND POSSIBLY LOWER PRICES.

В ДОЛГОСРОЧНОЙ ПЕРСПЕКТИВЕ ДОХОДЫ КАЗАХСТАНА, ПОЛУЧАЕМЫЕ ОТ ЭКСПОРТА УРАНА, ВЕРОЯТНО, СНИЗЯТСЯ ПО ПРИЧИНЕ СОКРАЩЕНИЯ ЭКСПОРТА И ВЕРОЯТНОГО ПАДЕНИЯ ЦЕН НА УРАН.

”

other countries, but still significant.

The analysis of the previous periods shows that the price of uranium is subject to short-term volatilities, market shocks and speculations. However, the long-run prices of uranium depend to a large extent on fundamental factors of supply and demand. Despite all of the risks and costs of using the nuclear power it remains to be one of the most dominant sources of energy in the world. Many developed economies still rely very much on nuclear power and there are pretty ambitious plans on the expansion of the existing nuclear capacities in economies like China and India. However, in the long-run, a gradual stagnation is expected in demand in many European economies and in the US. Uranium supply is dynamic and it has been growing much faster than uranium demand. Hence, an oversupply in the short-run is likely to drive the prices further downwards.

The Fukushima disaster lead to an immediate decrease of the spot price of uranium and convinced some countries to reconsider their safety requirements and regulations and to make certain changes in their nuclear energy plans. However, it did not change the long-run global outlook of the nuclear power and did not have significant effects on long-term prices. Japan itself relaunched its first two reactors in 2015 though under new safety guidelines.

The uranium demand is expected to increase in the short-run but a gradual decrease is expected in the long-run. The global uranium production is very likely to reach its historical peak in the next decade due to depletion of many low cost mines and rising environmental concerns and costs associated with the usage of nuclear power. Currently, uranium price approaches its third historical maximum level since the beginning of the nuclear era. The nearest highest level for uranium price can be seen in 2-3 years period. Rapid growth of uranium production in Kazakhstan in the last 10-15 years was possible with the construction of a great number of mines on low cost uranium deposits. Further expansion in uranium

Анализ прошлых лет показывает, что краткосрочные мировые цены на уран подвержены колебаниям и рыночным спекуляциям. Однако, в долгосрочной перспективе цены на уран в большей степени зависят от фундаментальных факторов спроса и предложения. Несмотря на все свои риски и издержки, ядерная энергия остается одним из важнейших источников энергии в мире. Многие развитые страны сильно зависят от ядерной энергии и существуют довольно амбициозные планы по наращиванию ядерных мощностей в таких странах как Китай и Индия. Однако, в долгосрочной перспективе ожидается постепенная стагнация спроса на уран во многих Европейских странах и США. Предложение урана более динамичное и долгое время оно росло быстрее, чем спрос на уран. Таким образом, в краткосрочной перспективе переизбыток предложения, вероятно, будет дальше снижать цены на уран.

Авария на Фукусиме спровоцировала резкое снижение цен на уран, убедила многие страны пересмотреть требования по безопасности и заставила некоторые страны внести определенные изменения в свои планы по использованию ядерной энергии. Однако, она не повлияла на долгосрочные перспективы по использованию ядерной энергии и цены. Сама Япония перезапустила два поврежденных реактора в 2015 году с новыми требованиями по безопасности.

Спрос на уран, вероятнее всего, вырастет в краткосрочной перспективе и будет постепенно снижаться в долгосрочной перспективе. Мы можем ожидать, что объем мировой добычи урана достигнет своего пика уже в следующем десятилетии из-за истощения залежей не требующих больших издержек, проблем, связанных с окружающей средой и других негативных факторов, связанных с использованием ядерной энергии. В ближайшем будущем цены на уран начнут двигаться по направлению к своему третьему историческому максимуму с начала ядерной эры. Ближайшая максимальная цена на уран

production is very unlikely to happen because costs are rising and prices are falling. Thus, in the long-run the revenues that come from uranium exports in Kazakhstan are more likely to decrease due to smaller amounts of uranium exports and possibly lower prices. After 2020, the uranium market is expected to experience a shortage of low cost uranium resources and by 2030 it is expected to remain only half of the existing low cost uranium deposits (Boytssov, 2012). It is also worth mentioning that the uranium market is largely dominated by the uncertainty generated by rapid economic, technical and legal and other changes that take place both in global and local markets in the countries with significant market share. This makes long-term price projections that go beyond 15-20 years extremely inaccurate.

References

Boytssov, A., (2012): "Sustainable Development of Uranium Production – Time Challenges", Investing in Our Energy, ATOMEXPO June-2012.

Cameco.com: uranium price 2012-2016

Cohen, Ariel., (2008): "Kazakhstan: The Road to Independence", Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, p. 195.

Euratom Supply Agency Annual Report 2015, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016

Pool, T., (2013): "Uranium Supply, Demand & Prices", IAEA Technical Meeting on Optimization of In Situ Leach (ISL) Uranium Mining Technology 15-18 April 2013, Vienna, International Nuclear, Inc.

World Nuclear Association: World Uranium Mining Production, Updated July-2016.

вероятно будет достигнута в течении 2-3 лет. Быстрый рост добычи урана в Казахстане в течении последних 10-15 лет был возможен благодаря разработке большого количества урановых месторождений, требующих низких издержек. Дальнейший рост цен на уран маловероятен, так как, производственные издержки растут, а цены пока падают. Так, в долгосрочной перспективе доходы Казахстана, получаемые от экспорта урана, вероятно, снизятся по причине сокращения экспорта и вероятного падения цен на уран. После 2020 года ожидается, что рынок будет испытывать нехватку урана не требующего больших издержек при добыче, а к 2030 году ожидается, что в мире останется только половина существующих запасов легко добываемого урана (Boytssov, 2012). Стоит также отметить, что на рынке урана всегда существует большая доля неопределенности, вызванная быстрыми экономическими, техническими, нормативно-правовыми и другими изменениями, которые имеют место быть на мировых и местных рынках стран, имеющих значительную долю на рынке урана. Это делает долгосрочные прогнозы цен на уран на сроки больше чем 15-20 лет крайне неточными.

Источники

Boytssov, A., (2012): "Sustainable Development of Uranium Production – Time Challenges", Investing in Our Energy, ATOMEXPO June-2012.

Cameco.com: uranium price 2012-2016

Cohen, Ariel., (2008): "Kazakhstan: The Road to Independence", Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, p. 195.

Euratom Supply Agency Annual Report 2015, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016

Pool, T., (2013): "Uranium Supply, Demand & Prices", IAEA Technical Meeting on Optimization of In Situ Leach (ISL) Uranium Mining Technology 15-18 April 2013, Vienna, International Nuclear, Inc.

World Nuclear Association: World Uranium Mining Production, Updated July-2016.

КАЗАХСТАН И УЗБЕКИСТАН: ПРОЦЕСС ДЕМАРКАЦИИ ГРАНИЦ БЛИЗОК К ЗАВЕРШЕНИЮ

DR. ERKIN BAYDAROV

Развитие взаимоотношений между Казахстаном и Узбекистаном является одним из важнейших аспектов международных отношений в Центральной Азии. Одним из важных направлений таких взаимоотношений является процесс демаркации границы, т.е. проведение линии государственной границы с обозначением её специальными пограничными знаками.

Именно этой проблеме было посвящено заседание совместной узбекско-казахстанской демаркационной комиссии с учас-

тием правительственных делегаций обеих стран, которая состоялась 26-30 сентября 2016 г. в Алматы.

На встрече было продолжено рассмотрение и согласование подготовленных на экспертном уровне итоговых документов по демаркации, которые будут приложены к проекту Договора о демаркации узбекско-казахстанской государственной границы. Переговоры, ставшие вторыми в 2016 г. (первые прошли в феврале 2016 г в Алматы), прошли в деловой обстановке, в духе дружбы и взаимопонимания.

Административная граница между Казахстаном и Узбекистаном составляет более 2150 километров, и в основу решения вопроса по определению линии её прохождения были положены общепринятые международные принципы, включая принцип «uti possidetis», который выражается в сохранении границ как есть в процессе правопреемства и предполагает, что имеющиеся проблемы решаются в дальнейшем через механизм мирного межгосударственного соглашения.

Процедура делимитации государственной границы между Узбекистаном и Казахстаном осуществлялась в два этапа. На первом этапе была осуществлена делимитация 96% общей протяжённости границы. Соответствующий договор был подписан президентами двух государств 16 ноября 2001 г. в Астане. Вопросы остались лишь по некоторым участкам границы, занимающим примерно 4% от общей протяжённости. В результате дальнейших контактов в 2002 г. межгосударственные переговоры о прохождении линии границы на этих участках были завершены (в

**НА ВСТРЕЧЕ БЫЛО
ПРОДОЛЖЕНО
РАССМОТРЕНИЕ И
СОГЛАСОВАНИЕ
ИТОГОВЫХ
ДОКУМЕНТОВ ПО
ДЕМАРКАЦИИ,
КОТОРЫЕ БУДУТ
ПРИЛОЖЕНЫ
К ПРОЕКТУ
ДОГОВОРА О
ДЕМАРКАЦИИ
УЗБЕКСКО-
КАЗАХСТАНСКОЙ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ
ГРАНИЦЫ.**

районах населённых пунктов Багыс и Туркестанец, Арнасайской плотины и др.). В итоге, 9 сентября 2002 г. в Астане лидеры двух стран подписали договор «Об отдельных участках казахстанско-узбекской границы». Документ вступил в силу 5 сентября 2003 года.

Однако, соглашение о делимитации от 2002 г. не регламентировало судьбу всех приграничных населённых пунктов, а лишь решило вопрос о принадлежности некоторых спорных земель. В начале 2003 г. правительства Узбекистана и Казахстана по обоюдному соглашению произвели дополнительные уточнения линии прохождения государственной границы. В результате к Узбекистану отошёл участок земель, прилегающий к селениям Багыс и Туркестанец и расположенный к северо-востоку от Ташкента, а Казахстану были переданы посёлок Багыс и земли перешейка между Чардаринским водохранилищем и озером Арнасай. Таким образом, казахстанский «анклав» получил непосредственную транспортную связь с остальной территорией Казахстана.

bnews.kz

Сам же процесс демаркации границы между Казахстаном и Узбекистаном начался в 2003 г. Из-за отсутствия маркировки границы возникали пограничные инциденты, связанные главным образом с нарушением жителями приграничных районов правил её пересечения. Доходило до стрельбы с летальным исходом. В мае 2004 г. в 17 километрах от Ташкента между таможенными и пограничными пунктами пропуска Гиштакприк (Узбекистан) и Жибек-жолы (Казахстан) были торжественно установлены два символических пограничных столба: один с гербом Узбекистана, другой – с гербом Казахстана. Стороны объявили об отсутствии каких-либо взаимных территориальных претензий.

До подписания итоговых документов демаркации государственной границы между республиками осталось немного времени. Данный документ скорее всего будет

**ДАННЫЙ
ДОКУМЕНТ СКОРЕЕ
ВСЕГО БУДЕТ
ПОДПИСАН В
ХОДЕ ВСТРЕЧИ
НОВОГО ГЛАВЫ
УЗБЕКИСТАНА С
ПРЕЗИДЕНТОМ
РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН Н.А.
НАЗАРБАЕВЫМ УЖЕ
В 2017 Г.**

подписан в ходе встречи нового главы Узбекистана с президентом Республики Казахстан Н.А. Назарбаевым уже в 2017 г.

В настоящее время, как сообщает МИД Казахстана, полевые демаркационные работы по установке пограничных столбов на границе казахстанской стороной практически завершены. Линия границы на местности обозначена 1565 основными и промежуточными пограничными столбами, из них 776 установлено казахстанской стороной.

Воля к миру и добрососедству, взаимные уступки сторон в деле урегулирования спорных пограничных вопросов проявляемая двумя крупными государствами Центральной Азии, позволят достичь завершения аналогичных процессов делимитации и демаркации границ между другими странами региона (Узбекистаном и Кыргызстаном, Кыргызстаном и Таджикистаном и др.).

CONSTITUTION REFERENDUM IN AZERBAIJAN

LIDIYA PARKHOMCHIK

On September 26, 2016, Azerbaijan held a referendum over the changes to the country's Constitution, which entered into force in 1995 and was amended twice in 2002 and in 2009. Current referendum includes 29 proposed amendments to the Azerbaijani Constitution. The voters were given rights to approve or to reject individual amendments. According to the Central Election Commission of Azerbaijan, the turnout was over 63%, surpassing

**ON SEPTEMBER
26, 2016,
AZERBAIJAN HELD
A REFERENDUM
OVER CHANGES TO
THE COUNTRY'S
CONSTITUTION.**

the 25%, required to validate the referendum. It was also stated that the official referendum results would be announced by October 21, 2016.

The most important amendments to the Constitution touched upon the executive power. For instance, the proposals included raising the presidential term from five to seven years and granting the President the right to dissolve Parliament and to schedule an early presidential election.

Moreover, it was planned to create two vice-presidential posts appointed and dismissed by the President. Actually, the first vice president would probably get power if the President becomes incapable of discharging his duties. According to the new amendments, the age for election to the legislature is lowered from 25 to 18 and the minimum age for presidential candidates will also be abolished.

It is worth mentioning that according to the report of the Council of Europe's Venice Commission, proposed constitutional changes would misbalance authority system in the country, giving too much power to the President. Furthermore, limiting public gatherings, which also was one of the proposed amendments, caused some concern among the European human rights defenders, which openly accused Azerbaijani authorities of weakening political opposition to the Government.

However, official Baku did not consider criticism, stating that the referendum was an important step to help reinforce state authorities, and to ensure human rights

and freedoms. As a result, extension of the presidential terms would allow to avoid presidential elections in Azerbaijan in 2018 and current President, Ilham Aliyev, who has been in power since 2003, would not have to run for a new term until 2020.

CHINA-MONGOLIA 'ONE BELT, ONE ROAD' COOPERATION

DR. AZHAR SERIKKALIYEVA

Proposed by China "One Belt, One Road" Initiative, which is highly steady with Mongolia's "Steppe Road" program, is to form a significant cooperation between the two countries. The "Steppe Road" program is focused to boost the Mongolian economy through border logistics. It includes infrastructure improvement, such as a new highway to link Russia and China, an electric railway extension of the existing Mongolian railway system and the building of an oil and gas pipeline through the Mongolian territory linking Russia and China. During the meeting with the Chairman of the Mongolian People's Party (MPP), Miyegombo Enkhbold, during his visit to Mongolia, Senior Official of the Communist Party of China (CPC), Liu Yunshan, called for the implementa-

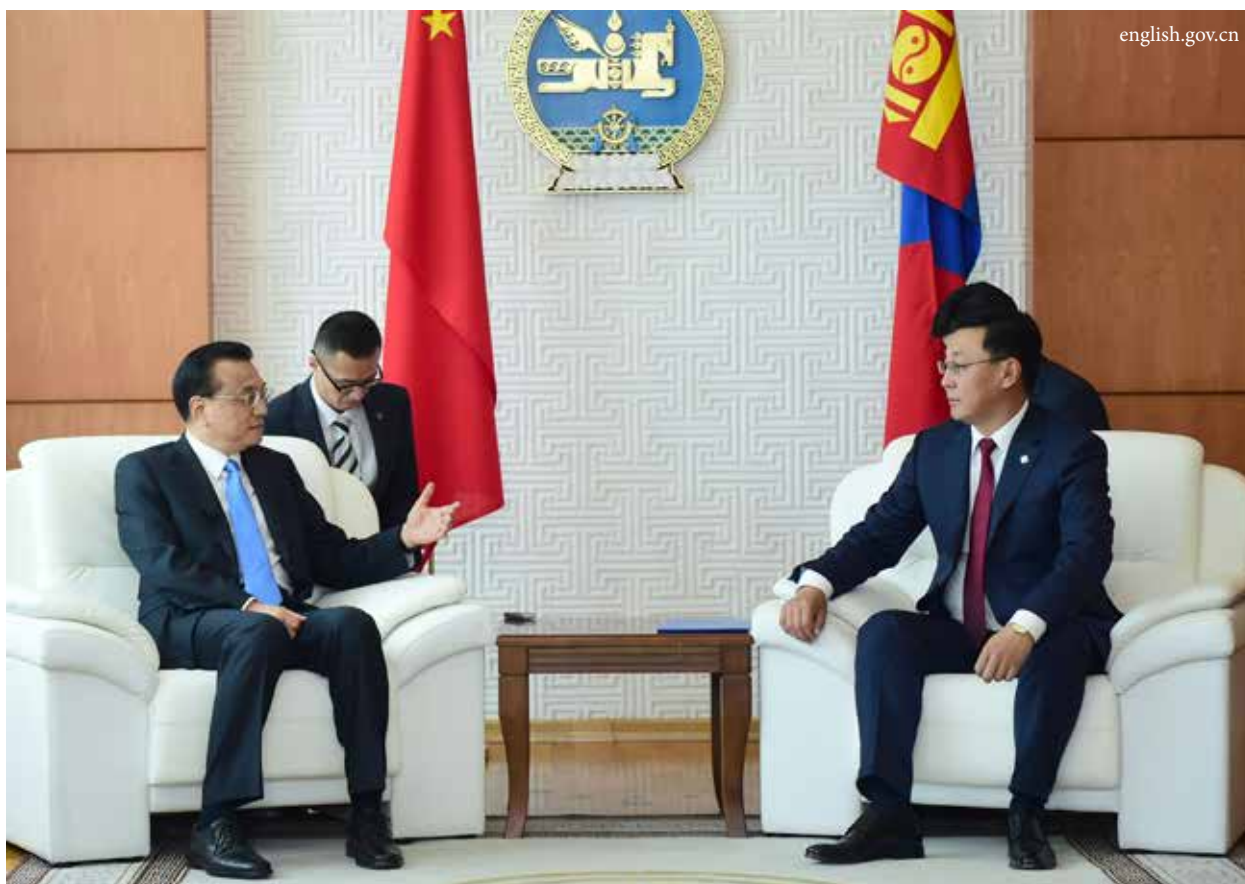

CHINA'S NATIONAL DEVELOPMENT AND REFORM COMMISSION UNVEILED THE GUIDELINE OF A CHINA-MONGOLIA-RUSSIA ECONOMIC CORRIDOR FOCUSING ON SEVEN AREAS, THE FIRST OF ITS KIND FOR MULTILATERAL COOPERATION WITHIN THE FRAMEWORK OF THE "ONE BELT, ONE ROAD" INITIATIVE.

tion of the consensus reached by the leaders of the two countries, saying the two sides should boost mutually beneficial trade cooperation and closely align China's "One Belt, One Road" Initiative with Mongolia's "Steppe Road" program. During the visit of the Mongolian President, Tsakhiagiin Elbegdorj, to China in November 2015, the two countries issued a statement, in which both sides announced that they would actively promote signing a treaty on aligning China's "One Belt, One Road" initiative with Mongolia's "Steppe Road" plan.

The Chinese Premier, Li Keqiang, said "China stands ready to align its "One Belt, One Road" Initiative with Mongolia's "Steppe Road" program and will start a workability study on a free trade

pact with Mongolia". On the other hand, Erdenebat said that Mongolia would advance cooperation with China in fields such as agriculture, livestock farming, energy, minerals and infrastructure. Erdenebat welcomed more investment from Chinese firms, adding that Mongolia is positive with starting the feasibility study of a free trade pact with China. Mongolia, a country of 3 million people, with an economy of 12 billion U.S. dollars, has been facing the worst economic crisis since 2009. The new government led by the ruling MPP is trying to win investor confidence, cut government spending and find solutions to its high foreign debt. The "One Belt, One Road" Initiative is expected to help Mongolia to overcome the crisis, as many experts see China as Mongolia's largest foreign investor and trading partner, as a major source of foreign direct investments and the largest "market" for its products and services. The Director of the Mongolian newspaper Mongolyn Medee, Banzragch Munkh-tuul, said "if we can become a part of the Chinese "One Belt, One Road" Initiative, receive Chinese technology and "know-how", push forward large projects and utilize our geographic advantage, it will not be difficult to overcome the crisis". She added that Mongolia's geographic advantage of being located between Russia and China offers it a chance to boost transit trade, logistics and transportation between these two countries.

China's National Development and Reform Commission unveiled the guideline of a China-Mongolia-Russia economic corridor focusing on seven areas, the first of its kind for multi-lateral cooperation within the framework of the "One Belt, One Road" Initiative. The Mongolian Ambassador to China, Tsedenjav Sukhbaatar, said that the plan to build the economic corridor is a milestone in the Mongolian history and Mongolia is planning to develop a special foreign investment zone to attract investments. Mongolian economists and public analysts believe that the "One Belt, One Road" Initiative will offer more

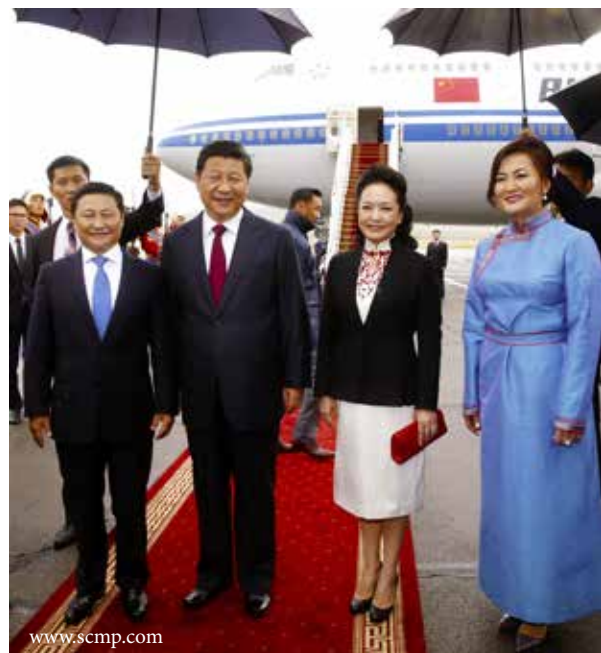

MONGOLIAN ECONOMISTS AND PUBLIC ANALYSTS BELIEVE THAT THE "ONE BELT, ONE ROAD" INITIATIVE WILL OFFER MORE EXPORT OPPORTUNITIES FOR MONGOLIA TO BOOST ITS LOGISTICS AND TRANSPORTATION BETWEEN CHINA AND OTHER COUNTRIES THROUGH ITS TERRITORY.

export opportunities for Mongolia to boost its logistics and transportation between China and other countries through its territory. They mention that Mongolia has abundant raw materials and mineral resources such as coal, copper and iron ores needed by China, which serves as the basis for mutually beneficial cooperation between the two countries. Meanwhile, they realize that it is imperative for Mongolia to get rid of heavy dependence on the mining industry and explore new sources of economic growth.

The "One Belt, One Road" Initiative is expected to bring new opportunities for development in areas such as the mining industry, agriculture, stock farming, light industry, tourism and construction of free trade areas. For instance, Mongolia boasts 73 million heads of livestock farmed by about 200,000 herder households in the vast countryside. Currently, the country's agricultural products lack market access and the government wants to sell them to big markets, including China. However, the country's poor infrastructure and ineffective veterinarian and vaccination services have proven to be a big trade barrier.

KAZAKHSTAN AND UZBEKISTAN RESET ECONOMIC RELATIONS

KANAT MAKHANOV

The new political era of Uzbekistan that followed the death of the former president Islam Karimov began with the bilateral expression of willingness to renew the economic cooperation between Kazakhstan and Uzbekistan. During the press conference, on September 19, the Ambassador of Kazakhstan in Uzbekistan, Erik Utembayev, held a meeting with the interim President of Uzbekistan, Shavkat Mirziyoyev, and discussed various issues of foreign policy and further cooperation between the two countries. Apart from this, he presented plans of future economic projects that would involve several regions of both countries. Particularly, the project of "Central Asian Cluster" implies a creation of several industrial and agricultural clusters with the participation of Kazakhstan, Uzbekistan and the European Union (EU). Moreover, during the presentation the newly founded "Kazakhstan-Uzbek Society" that will function at the Embassy of Kazakhstan in Uzbekistan held its first meeting. The members of the society include scientists, political scientists, journalists and other experts in various fields from both countries. Its main objective will be assistance and promotion of bilateral economic cooperation in various fields. This was followed by the visit of an official delegation headed by the Deputy Prime Minister, Askar Mamin, to Tashkent. The most emphasized issue discussed with Shavkat Mirziyoyev was the economic and trade cooperation between the two countries. It was admitted that there is a huge potential

IN 2015 THE TRADE TURNOVER BETWEEN KAZAKHSTAN AND UZBEKISTAN WAS ONLY \$1.67 BILLION WHICH IS LESS THAN THE TRADE WITH RELATIVELY SMALL AND REMOTE EUROPEAN COUNTRIES LIKE NETHERLANDS AND SWITZERLAND.

that remains unrealized in terms of trade and it was set as a medium term objective to increase the current trade turnover to \$5 billion per year. In this regard, several agreements were signed that would facilitate the flow of goods between the two countries, like the agreement on establishing a more favorable tariff regime, application of discounts on shipment by train and launching a regular commodity train. So far, the extractive industry and agriculture are the main industries that comprise trade between the two countries. However, there is a great trade potential for both countries in energy sector, machinery, chemical and other industries as well. During the meeting discussions concerning mutual investment between the countries, business cooperation and the plans about the foundation of the chambers of commerce at the embassies of the two countries were held. On September 25, a delegation of major Uzbek entrepreneurs, headed by Erik Utembayev, visited the special industrial zone of "Ontustik" located in South Kazakhstan region where the Head of the Region, Beybut Atamkulov, presented investment and cooperation opportunities of the region.

Despite sharing a long border, Uzbekistan is not a close trade partner of Kazakhstan. In 2015, the trade turnover between Kazakhstan and Uzbekistan was only \$1.67 billion which is less than the trade with relatively small and remote European countries like Netherlands and Switzerland. Since 2014, the trade

with Uzbekistan has been constantly declining. Thus, during the first half of 2016, the trade turnover between the two countries was \$0.78 billion which is 20% less compared to the same period of the last year. There are several reasons for that. Firstly, Uzbekistan did not participate in the processes of integration with Kazakhstan along with Russia, Belarus, Kyrgyzstan and Armenia, and consequently, as a result of the trade barriers, lost most of its share in Kazakh markets. Secondly, decreasing prices of oil have had high negative effects on the economy of Kazakhstan since 2014. Thirdly, during the presidency of the former president, Islam Karimov, Uzbekistan was rather reluctant in relation to trade negotiations and regional integrations and the last years of his governance were characterized with tense relations with many neighboring countries due to various contradicting interests in economy, politics and energy sectors.

THE FACT THAT KAZAKHSTAN AND UZBEKISTAN ARE THE LARGEST ECONOMIES IN CENTRAL ASIA MAKES IT NECESSARY TO HAVE CLOSE ECONOMIC RELATIONS WITH EACH OTHER.

The further economic policy of Uzbekistan with Kazakhstan remains uncertain until the new government will be officially elected. However, the necessity of a closer economic cooperation has become more obvious nowadays. The fact that Kazakhstan and Uzbekistan are the largest economies in Central Asia makes it necessary to have close economic relations with each other. Apart from that, between the two countries there are many areas that require close cooperation, like energy sector, regional security, migration, the problem of the Aral Sea etc. However, expressing the willingness to reset economic relations seems to be a good political gesture that reopens the perspectives of further cooperation between the two countries.

www.guwentravel.com

KAZAKHSTAN GETS OVER 86.5 BILLION TENGE FROM PRIVATIZATION PROGRAM

DANIYAR NURBAYEV

According to the Chairman of the Committee for State Property and Privatization of Finance Ministry, Eduard Utepov, Kazakhstan put up 509 state-owned objects and facilities for auction during the second privatization program. 314 of these objects and facilities were sold in auctions, while 195 are still at auctions. In particular, 19 sold objects were directly state's property, 157 objects were the property of national companies and 57 objects were owned by the national holdings.

Overall, the state budget, national holdings and national companies gained 86.5 billion tenge from the privatization program. The national holdings gained 68 billion tenge, significantly exceeding the revenues obtained from the auctions of the state assets and assets of the national companies, which amounted to 7 billion tenge and 5 billion tenge, respectively.

It was also noted that the citizens and individual entrepreneurs bought most of the assets, 123 assets, while the remaining 101 assets were bought by legal entities. It is important to note that one asset (the KEGOC) was sold within the "Narodnyi IPO" program.

The privatization program covered all regions. Almaty and Kostanay were the regions with highly active buyers, while Zhambyl and Aktobe were the regions with the highest number of sold assets.

This privatization program has been held within the Government's 2014-2016 Privatization Plan since January 2014. In January 2016, the government ratified a new privatization program for 2016-2020, which targeted to decrease the share of quasi-public

KAZAKHSTAN PUT UP 509 STATE-OWNED OBJECTS AND FACILITIES FOR AUCTION DURING THE SECOND PRIVATIZATION PROGRAM.

IN JANUARY 2016, THE GOVERNMENT RATIFIED A NEW PRIVATIZATION PROGRAM FOR 2016-2020.

companies in the country by 15% until 2021. According to the new program, the government plans to sell 65 major assets included in the state property, the National Wealth Fund (NWF) "Samruk Kazyna", "Baiterek" and "KazAgro".

The new plan contains major companies such as the National Company (NC) "Kazakhstan Temir Zholy", NC "KazMunayGas", National Atomic Company "Kazatomprom", NC "Kazakhstan Gharysh Sapary (Kazcosmos)", "Kazpost", "Astana International Airport" and "Air Astana". It is important to note that 44 out of 65 sold companies are the assets of the NWF "Samruk Kazyna". In addition, the government plans to sell 172 minor assets of the fund.

kodexrf.com

regnum.ru

НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ

DR. ERKIN BAYDAROV

5 октября 2016 г. исполняющий обязанности Президента Республики Узбекистан Шавкат Мирзиёев подписал указ «О дополнительных мерах по обеспечению ускоренного развития предпринимательской деятельности, всемерной защите частной собственности и качественному улучшению делового климата». По своей силе и глубине они напоминают знаменитые указы о формировании основ рыночной экономики Первого Президента Узбекистана Ислама Каримова в 1993-1994 годах, положивших начало так называемой «узбекской модели экономического развития», во многом сформировавшей тот экономический климат, который мы видим сейчас.

Указ направлен на продолжение мер по либерализации узбекской экономики, начатой еще И.А. Каримовым. Так, например, 15 мая 2015 г. им был подписан Указ «О мерах по обеспечению надежной защиты частной собственности, малого бизнеса и частного предпринимательства, снятию преград для их ускоренного развития». Согласно этому документу, его главной целью являлось повышение ответственности, вплоть до уголовной, должностных лиц государственных, правоохранительных и контролирующих органов за воспрепятствование и незаконное вмешательство в предпринимательскую деятельность, нарушение прав частных собственников, а также усиление гарантий защиты частной собственности, продолжение процесса либерализации административного и уголовного законода-

тельства, регулирующего предпринимательскую деятельность.

Новый указ, подписанный Шавкатом Мирзиёевым, свидетельствует о переходе на качественно новый уровень государственной политики в данной сфере. Так, в частности, данный указ направлен на усиление правовой защиты частной собственности, создание благоприятных условий и всемерную поддержку малого бизнеса и частного предпринимательства, а также повышение инвестиционной привлекательности Узбекистана.

В качестве важнейшего приоритета и первостепенной задачи государственных органов указ закрепляет предоставление большей свободы малому бизнесу и частному предпринимательству, кардинальное сокращение вмешательства в их деятельность с концентрацией усилий на раннем предупреждении, повышение эффективности профилактики и недопущение правонарушений.

В связи с этим, с 1 января 2017 г. вводятся такие беспрецедентные меры, как отмена всех видов внеплановых проверок деятельности субъектов предпринимательства, кроме проверок в связи с ликвидацией юридического лица. Таким образом, контролирующие органы теперь не вправе инициировать проведение внеплановых проверок. Наряду с этим, указ предусматривает такие кардинально новые меры, как освобождение от всех видов ответственности субъектов предпринимательства и их работников, впервые совершивших

**УКАЗ НАПРАВЛЕН
НА ПРОДОЛЖЕНИЕ
МЕР ПО
ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ
УЗБЕКСКОЙ
ЭКОНОМИКИ,
НАЧАТОЙ ЕЩЕ И.А.
КАРИМОВЫМ.**

www.rus.err.ee

**УСТАНОВЛЕН
ЗАПРЕТ НА ПРИМЕ-
НЕНИЕ В ОТНОШЕ-
НИИ СУБЪЕКТОВ
ПРЕДПРИНИМА-
ТЕЛЬСТВА УГОЛОВ-
НОГО НАКАЗАНИЯ
В ВИДЕ ЛИШЕНИЯ
ПРАВА НА ЗАНЯТИЕ
ПРЕДПРИНИМА-
ТЕЛЬСКОЙ ДЕЯ-
ТЕЛЬНОСТЬЮ.**

правонарушения при осуществлении финансово-хозяйственной деятельности, а также лиц, осуществлявших предпринимательскую деятельность без государственной регистрации, в случае возмещения ими причиненного ущерба и добровольного устранения последствий правонарушений в установленные сроки. Кроме того, установлен запрет на применение в отношении субъектов предпринимательства уголовного наказания в виде лишения права на занятие предпринимательской деятельностью.

Для повышения инвестиционной привлекательности республики вновь созданным производственным предприятиям с иностранными инвестициями предоставляется право применения в течении пяти лет ставок налогов и других обязательных платежей, действовавших на дату их регистрации. Данная льгота распространяется на

все предприятия с иностранными инвестициями вне зависимости от суммы инвестированных средств.

Таким образом, реализация указа позволит устранить административные барьеры и искусственные преграды на пути развития предпринимательской деятельности, как ключевого фактора устойчивого развития экономики страны.

www.anhor.uz

ECONOMIC REFORMS IN THE BELARUSIAN ECONOMY IN 2016

DR. HAYAL AYCA SIMSEK

Since 2015 the Belarusian economy has been facing serious economic problems mostly related to significant reduction in production and export levels. As a result of the economic recession in Russia, main partner of Belarus, and global decline in oil prices, the GDP growth in the Belarusian economy showed a serious decline which resulted into a serious depletion of foreign exchange reserves and weakening of the Belarusian Ruble. In the first quarter of 2016, the GDP showed a serious contraction of 1.4% compared to the same period of 2015 (-3.7%). Weakness of the GDP persisted in the second and third quarters of 2016. According to the latest data by the National Statistical Committee of the Republic of Belarus (Belstat), the GDP outperformed by 0.5% during the period of January-June 2016.

In order to get rid of the recessionary effects and to achieve a stabilized economic environment in Belarus, the Belarusian Government decided to implement several reforms, which were announced by the President

THE BELARUSIAN GOVERNMENT HAS BEEN TRYING TO IMPLEMENT ECONOMIC REFORMS, WHICH INCLUDE ROBUST ECONOMIC POLICIES, IN ORDER TO INCREASE COMPETITION AND EFFICIENCY IN THE ECONOMY.

THE BELARUSIAN GOVERNMENT DECIDED TO IMPLEMENT SEVERAL REFORMS TO ACHIEVE A STABILIZED ECONOMIC ENVIRONMENT IN BELARUS.

of Belarus, Alexander Lukashenko, during his speech at the 5th All-Belarusian National Assembly on June 22, 2016. These reforms include a reduction in state administration and an increase in local official salaries; accelerated development in high-tech industries; creation of more than 250,000 new jobs, mostly at small and medium sized enterprises; increase of efforts to protect the economic interests of Belarus in economic organizations like the Eurasian Economic Union and the European Union; providing competitive allocation of financial resources to increase capital investments; improvement of the relations with the European Union and the United States in order to diversify markets for export promotion.

The Belarusian Government has been trying to implement economic reforms, which include robust economic policies, in order to increase competition and efficiency in the economy. In spite of the fact that these reforms have been showing a slow pace, the effects of these reforms on the economy can be impressive with steady implementation by the Government and an external assistance in the future.

s15.stc.all.kpcdn.net

RUSSIA-US TENSIONS: THE CASE OF SYRIA

LIDIYA PARKHOMCHIK

On October 3, 2016, the United States (U.S.) suspended talks with Russia over the ongoing conflict in Syria, accusing Moscow of violating the terms of the ceasefire agreement by carrying out a bombing campaign against the city of Aleppo. Actually, Aleppo has come under heavy bombing since the end of the ceasefire two weeks ago. The State Department Spokesman, John Kirby, announced that because of Russia's and Syrian President Bashar al-Assad's troops' military activity against civilians in Syria, the U.S. has suspended its participation in bilateral consultations with Russia launched to sustain the cessation of hostilities. Therefore, the U.S. withdrew personnel that should be involved in establishment of the Joint U.S.-Russian Implementation Centre. It was also reported that the parties would keep in touch regarding the issue of counter-terrorism operations in Syria to avoid unnecessary clashes.

It should be noted that Russia strongly denies involvement of its own or Syrian planes in air attacks against the civil infrastructure in Aleppo, accusing Washington of being unable to fulfil the key condition of the agreement to improve the humanitarian condition around Aleppo. Furthermore, Moscow officially stated that the U.S. failed to divide terrorist groups in Syria from the moderate opposition, which made no progress in the Syrian peace talks.

Taking into account that Russia withdrew from a landmark arms control agreement with the U.S. that

**THE UNITED STATES
SUSPENDED TALKS
WITH RUSSIA OVER
THE ONGOING
CONFLICT IN SYRIA.**

calls for each side to dispose of 34 tons of plutonium, a material used in nuclear weapons, there is no doubt that current developments signal further deterioration of relations between Moscow and Washington.

Just a month ago, the Secretary of State, John Kerry, and the Russian Foreign Minister, Sergey Lavrov, officially reported that the parties finally could manage to reach the long-sought cooperation agreement on Syria that called for reduction of violence, access to humanitarian aid and the joint targeting of terrorist groups. However, the mistrust and enmity between the United States and Russia are real and growing. After the collapse of the Syrian cease-fire agreement, it became apparent that the policy of confrontation would be the driving force behind the Russian and the U.S. external policy over the next several years.

www.media.spokesman.com

“

THE CURRENT DEVELOPMENTS SIGNAL FURTHER DETERIORATION OF RELATIONS BETWEEN MOSCOW AND WASHINGTON.

”

AVRASYA EKONOMİK BİRLİĞİ'NİN İLK SERBEST TİCARET ANLAŞMASI

CENGİZHAN CANALTAY

Avrasya Ekonomik Birliği (AAE) ve Vietnam arasındaki Serbest Ticaret Anlaşmasının (STA) tüm onay prosedürleri tamamlanmış olup 5 Ekim 2016 tarihinde anlaşma yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma AAE'nin ilk STA'sı olmakla beraber birliğin Asya ülkeleri ile ticari ilişkilerinin geliştirilmesine yardımcı olacak önemli adımlarından biridir. AAE ile Vietnam arasındaki görüşmeler henüz birlik kurulmadan önce 2013 yılında başlamıştır. İlk olarak 2016 yılının Nisan ayında bitirilmesi beklenen

AAE VIETNAM'DAN İTHAL EDİLEN ÜRÜNLERİN 88%'İNDE VIETNAM İSE AAE'DEN İTHAL ETTİĞİ ÜRÜNLERİN 91%'İNDE TARİFELERİ KALDIRACAĞINI İFADE ETTİ.

onay süreci 4 ay ertelendikten sonra, AAE'nin Ticari İlişkiler Bakanı Veronika Nikishina 19 Ağustos 2016 tarihinde AAE resmi sitesinde 5 Ekim 2016 tarihinden itibaren birçok ürün üzerindeki tarifelerin azaltılacağını duyurmuştur.

AAE ve Vietnam arasındaki STA çerçevesinde AAE Vietnam'dan ithal ettiği ürünlerin 88%'i üzerindeki tarifelerin anlaşma sonrası tamamen kaldırılacağını ve geri kalan ürünler için ise 10 yıllık bir süreç belirlendiğini açıklamıştır. Buna karşılık, Viet-

www.axxessintl.com

nam AAE'den ithal ettiği ürünlerin 91%'inde tarifeleri kaldıracağını ifade etmiştir. AAE'nin Ticari İlişkiler Bakanı Veronika Nikishina AAE ve Vietnam arasındaki ticaret hacminin şu anki \$4 milyar seviyesinden 2020 yılına kadar \$10 milyara çıkarılmasını hedeflediklerini belirtmiştir.

STA hem AAE hem de Vietnam için kazan-kazan özelliği taşıyan bir anlaşma olmanın yanı sıra her iki ülkenin gelecekteki ekonomik planlarına karşılıklı olarak önemli katkılar sağlayacak olan bir anlaşmadır. Örneğin Vietnam gelişen sanayisini desteklemesi açısından petrol, doğal gaz, demir, çelik ve diğer birçok yeraltı kaynaklarına ulaşmada daha kolay imkanlara sahip olacaktır. Diğer yandan STA'nın AAE'ye en büyük getirilerinden biri de ASEAN ülkelerinin pazarlarına daha rahat giriş imkanı sağlayarak ticari ilişkilerin geliştirilmesine ön ayak olmasının beklenmesidir. Sektörler arasında otomotiv sektörünün bu anlaşmadan en çok faydalanabilecek alanlar içine girdiğini söylebiliriz. Örneğin Rusya ve Vietnam Vietnam'da Rus yapımı otomobillerin imalatı ve ASEAN ülkelere ihracatı konusunda uzlaşmaya vararak bir anlaşma imzalamışlardır. Bu sayede Rus yapımı otomobiller ASEAN ülkelere tarifersiz girme imkânı bulacaktır.

Genel olarak ele alındığında iki taraf arasındaki STA Vietnam için ihracat açısından bakıldığında tarım, deniz ürünleri, tekstil ve işlenmiş gıdaların Avrasya bölgesinde yeni pazarlara girme imkanı anlamına gelirken, ithalat açısından gelişen sanayisinin ihtiyaçlarını karşılamasına yeni alternatifler sağlayacaktır. Vietnam için bu STA, AAE'ye girilmesi durumunda Asya ülkeleri ile ekonomik entegrasyonunu geliştirerek Avrasya bölgesindeki ekonomik gücünün sadece Bağımsız

www.mft-law.com

**AAE VE VIETNAM
ARASINDAKİ TİCARET
HACMİNİN ŞU
ANKİ \$4 MİLYAR
SEVİYESİNDEN 2020
YILINA KADAR \$10
MİLYARA ÇIKMASI
HEDEFLENMEKTEDİR.**

Devletler Topluluğu ülkeleri ile sınırlı kalmayacağı anlamına gelmekte ve ülkenin ekonomik gücünün tüm Asya'ya yayılmasına olanak sağlayan anlaşmalardan ilki olma özelliğini taşımaktadır.

AAE aynı zamanda Güney Kore, Kamboçya ve Tayland ile de STA'lar üzerinde görüşmelerini sürdürmektedir. Bu ülkeler arasında anlaşmaya en yakın olarak Güney Kore görünmektedir. AAE ile Güney Kore arasında STA potansiyeli üzerine yapılan fizibilite çalışmaları 2016 yılının başında başlamıştır. 3 Ekim 2016 tarihinde Vladivostok şehrinde düzenlenen 2. Doğu Ekonomileri Forumunda Güney Kore Başkanı Park Geun-hye ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin arasındaki görüşmelerin sonunda taraflar, çalışmaları en kısa sürede bitirerek resmi görüşmelere başlamak istediklerini belirtmişlerdir.

www.castle-journal.com

KAZAKHSTAN IS LIKELY TO END 2016 WITH POSITIVE ECONOMIC GROWTH

KANAT MAKHANOV

The World Bank Global Economic Prospects for the first half of this year that was published recently forecasts a negligibly small but still positive GDP growth of 0.1% by the end of this year and a gradual subsequent recovery with 1.9% growth in 2017 and 3.7% in 2018. The most recent World Economic Outlook by the International Monetary Fund forecasts a contraction of 0.8% of the economy of Kazakhstan and a 0.6% growth in 2017 with a gradual rise up to 4.6% in 2021. The inflation rate by the IMF also predicts an inflation of 13.1% by the end of this year and 9.3% in 2017. Apart from that, the World Bank predicts a further deterioration of the current account balance, further increase of the pressure on the exchange rate and the rise of the costs of fiscal measures of the government as the low oil prices decrease the amount of public revenues. In this respect, the persistence of low oil prices and, to lesser extent, the further contraction of the

DURING THE FIRST EIGHT MONTHS OF THIS YEAR KAZAKHSTAN'S REAL GDP HAS ALREADY GROWN BY 0.3% AND IT IS EXPECTED TO GROW BY 0.5% UNTIL THE END OF THIS YEAR.

Russian economy which might produce a negative spillover effect on its neighboring countries could be the major external risk for Kazakhstan. The most important suggestion that the World Bank proposes is to make structural reforms in order to increase the effectiveness of government spendings and to fully benefit from the advantage of having a weak currency. It also suggests trade liberalization and promotion of foreign investments.

Forecasts on Real GDP Growth of Kazakhstan				
	2016	2017	2018	2021
World Bank	0.1	1.9	3.7	-
IMF	-0.8	0.6	-	4.6
Ministry of the National Economy of Kazakhstan	0.5	1.9	-	3

Source: World Bank Global Economic Prospects (June 2016); World Economic Outlook (October 2016); Committee on Statistics of Ministry of National Economy of Kazakhstan

In the meantime, the economy of Kazakhstan has recently shown rather positive signs that might well mark the beginning of further recovery. According to the preliminary estimates of the Ministry of the National Economy, during the first eight months of this year Kazakhstan's real GDP has already grown by 0.3% and it is expected to grow by 0.5% until the end of this year. The inflation rate for the first nine months appears to be rather low and by the end of the year it may well stay within the planned range of 8%. Moreover, the amount of foreign investments for the period from January to August has increased by 23.5% compared to the same period of 2015. On October 3, the National Bank of Kazakhstan has lowered its base rate from 13% to 12.5% which would provide further stimulation for the economy and serve as a good sign for investors.

**THE LAST QUARTER
OF 2016 IS GOING
TO BE DECISIVE FOR
THE ECONOMY.**

The next decision on the base rate will be taken on November 14.

The real GDP growth of this year probably will be the lowest for the last 5-6 years. The government plans to reach a small but positive real GDP growth of a mere 0.5% by the end of this year which would lead to the beginning of further recovery pattern. The key indicators of the third quarter of this year seem to be positive. Therefore, the last quarter of 2016 is going to be decisive for the economy. The accomplishment of the 0.5% growth would make it possible to have a growth of above 1% in 2017 and the failure would make further perspectives uncertain. However, it will depend very much on the prices of oil which now stand well above \$50 per barrel.

THE NATIONAL BANK MIGHT FURTHER DECREASE THE BASE RATE BY THE END OF THE YEAR

DANIYAR NURBAYEV

On October 3, 2016, the National Bank of Kazakhstan (NBK) decreased the base rate from 13% to 12.5%. However, the corridor of the base rate still remains unchanged at +/-1% level, which means that the NBK's liquidity withdrawal and provision operations will be within 11.5% and 13.5% range. It is important to note that the last cut of the base rate from 15% to 13% was held in July of this year.

In a press release on the base rate dated October 3, 2016, the NBK not-

THE BANK BELIEVES THAT THE NEW BASE RATE IS SUFFICIENT TO MAINTAIN INFLATION WITHIN ITS TARGET BAND IN 2016.

ed that the decision to reduce the base rate was a result of positive external trends, as well as a stable situation in the domestic financial market. According to the monetary authorities, the inflation rate in Kazakhstan reached 5.6% in the first three quarters while the inflation rate over the 12 months amounted to 16.6%. It was also noted that the bank expects a sharp slowdown in the annual inflation rate in October-November of this year. Thus, the bank believes that the new base rate is sufficient

liter.kz

to maintain inflation within its target band (6-8%) in 2016.

In addition, the NBK notes that the inflation expectations of households have continued to decrease. The share of respondents that expect significant growth in inflation rate decreased from 14.7% to 12.3% in comparison with last month's realizations.

During the discussion of the decision with an expert community the governor of the NBK noted that in September 2016, the regulator did not carry out any interventions in the currency market, and the market was in the equilibrium state. In September, even without interventions, the currency rate appreciated by 1.4% from 340.1 to 335.46 tenge per USD. The appreciation reveals the fact that the liquidity shortage problem in the market is going away, and currently, economic agen-

IN SEPTEMBER, EVEN WITHOUT THE INTERVENTIONS, THE CURRENCY RATE APPRECIATED BY 1.4% FROM 340.1 TO 335.46 TENGE PER USD.

cies experience the liquidity surplus. However, the governor also noted that the bank still took part in the currency market. Due to the fact that there were not enough funds in tenge in the current account of the National fund, the bank had to convert \$135 million in the currency market.

Hence, if the major external risks are not realized, the NBK may further decrease the base rate by the end of 2016 due to the expected sharp slowdown in the annual inflation rate in coming months and the excess liquidity in the market. The next decision on the base rate will be announced on November 14, 2016.

ratecity.com.au

AFGHANISTAN SIGNS A PEACE DEAL WITH HEKMATYAR

ZHULDUZ BAIZAKOVA

On September 22, 2016, former warlord, Gulbuddin Hekmatyar, signed a peace deal with the authorities of Afghanistan that grants him an immunity from further legal persecutions. Hekmatyar is the leader of one of the most prominent militant groups in the country called Hezb-e-Islami (Party of Islam).

In 1990-s he became popular as a cruel and rigid commander during the civil war in Afghanistan fighting against other mujahedeen factions. He was known as the Butcher of Kabul. He was also alleged to have received substantial Western military and financial assistance during the war against the Soviet Union. When Taliban came into power in 1996, Hezb-e-Islami was forced out of Kabul to the periphery. Hekmatyar had to leave the country altogether. In 2003, he was taken into the US international terrorist list for supporting al-Qaeda and Taliban.

Over the years, Hezb-e-Islami has been driven to the sidelines, playing relatively undistinguished role in the larger setting of Afghanistan's militant and insurgency politics. Some of its members joined Taliban, the others got scattered across the vast border areas of Pakistan.

This peace deal is the first one of its sort, arranged by the Afghani authorities without any third party mediation. Some call it symbolic though. Expert community questions whether the peace deal might last as Hekmatyar is well known for changing his allegiances frequently. Moreover, there were cases when peace deals with Afghan warlords have gone wrong and failed.

**HEKMATYAR
SIGNED A PEACE
DEAL WITH THE
AUTHORITIES OF
AFGHANISTAN.**

Concerning Hekmatyar: while some perceive him as political leverage and competing power against Taliban, the others see him as a wild card where anything can go wrong and unexpected, for example, he can start forming his own coalition, gather former scattered supporters and start challenging the legitimate authorities.

However, few high-level officials in Kabul consider the peace deal as a positive step forward, hoping that deeply divided country might finally find its long way towards peace and stability. The deal is seen as part of the bigger and far reaching strategy from the President Ghani to bring other important figures from Taliban to the negotiating table.

They key question to ask is whether the deal proves to be mutually beneficial for both parties. So far, it is clear that both Ghani and Hekmatyar would try to get as much from it as possible despite different political, geopolitical and strategic repercussions.

Amidst the compliments and applause to the ongoing peace deal, the Human Rights Watch designated Hekmatyar as "one of Afghanistan's most notorious war crimes suspects". Accordingly, few protests were staged in Kabul against the peace deal.

However, the September 22 deal is just the beginning: Hekmatyar must yet sign the agreement with the President Ashraf Ghani for it to enter into force. Currently, Hekmatyar's whereabouts is unknown; suspicions are that he is hiding somewhere in Pakistan.

Meanwhile, Taliban claimed that it is too early for them to start commenting the deal.

“

SOME CALL
IT SYMBOLIC
THOUGH.

”

theriskyshift.com

gumilev-center.ru

KOLEKTİF GÜVENLİK ANLAŞMASI ÖRGÜTÜ'NÜN (KGAÖ) 14 EKİM 2016 TARİHLİ ZİRVESİ

DR. AIDARBEK AMIRBEK

14 Ekim 2016 tarihinde Ermenistan'ın başkenti Erivan'da Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan başkanlığında Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGAÖ) Zirvesi gerçekleşti. Toplantıya Beyaz Rusya, Kırgızistan, Rusya ve Tacikistan Cumhurbaşkanları katılmışlardır. Kazakistan'ı ise Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in rahatsızlığı nedeniyle Başbakan Bakıtzhan Sagintayev temsil etmiştir.

Toplantıda ağırlıklı olarak örgüte üye devletlerin yakın çevresindeki istikrarsızlığa dayalı olaylar, özellikle Suriye bağlamında Orta Doğu'daki sorunlar ve Suriye olaylarının güvenlik açısından KGAÖ coğrafyasına etkileri ile uluslararası terör konuları ele alınmıştır.

Bu doğrultuda toplantı kapsamında 22 anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmaların en önemlileri aşağıda belirtilmektedir: 1) KGAÖ'nün 2025 yılına kadar izleyeceği kolektif güvenlik stratejisi; 2) KGAÖ kapsamında Uluslararası terör ve aşırıcılıkla mücadeleyi artırıcı ek önlemlerin alınması; 3) KGAÖ'nün terörist olarak kabul ettiği örgütlerinin tek bir listesinin oluşturulması; 4) KGAÖ Devlet Başkanlarının Genel Bildirileri; 5) Dağlık Karabağ çatışmasıyla ilgili Devlet Başkanları Bildirisi; 6) Tek taraflı küresel füze sistemi geliştirilmesinin uluslararası güvenlik ve istikrara etkileri açısından Devlet Başkanları Bildirisi; 7) KGAÖ devletleri sınırlarının korunmasına yönelik Devlet Başkanları Bildirisi;

8) KGAÖ Krize Tepki Gösterme Merkezi'nin oluşturulması; 9) KGAÖ silah ve askeri teçhizatların standardizasyonu ile 2020 yılına kadar Silahlı Kuvvetler için ortak askeri kadro hazırlama vs. anlaşmalarıdır.

KGAÖ 2002 yılında Rusya önderliğinde kurulan güvenlik örgütüdür. Örgütün temel misyonlardan biri ise SSCB sonrası dönemde yolunu Rusya ile birlikte devam ettirmek isteyen ülkeleri Batı'nın (özellikle ABD'nin) olası baskılarından ya da tehditlerinden korumaktır. Bilindiği gibi, Rusya yakın çevre ülkelerini kendisine daha fazla bağlamayı öngören çeşitli entegrasyon hareketlerini başlatmıştır ve bunların başında "Avrasya Ekonomik Birliği" (AEB) gelmektedir. Günümüzde temelleri ekonomik entegrasyonu güçlendirme şeklinde atılan AEB'nin uzun vadeli hedeflerden biri ise üye ülkelerin Rusya'ya daha fazla kenetlenmelerini sağlayacak siyasi birliği, yani Avrasya

TOPLANTIDA AĞIRLIKLI OLARAK ÖRGÜTE ÜYE DEVLETLERİN YAKIN ÇEVRESİNDEKİ İSTİKRARSIZLIĞA DAYALI OLAYLARIN GÜVENLİK AÇISINDAN KGAÖ COĞRAFYASINA ETKİLERİ İLE ULUSLARARASI TERÖR KONULARI ELE ALINMIŞTIR.

Birliği'ni oluşturmaktır. Bu doğrultuda KGAÖ Rusya'nın önderliğindeki entegrasyona aktif olarak katılan ya da katılmak isteyen devletleri korumaya yönelik askeri bir kalkan hükmündedir. Bundan dolayı, KGAÖ AEB'nin sağlam bir zeminde gelişmesi önündeki engelleri ortadan kaldırmanın, bir anlamda olası tehditlerle ve tehlikelerle mücadele etmenin yeni formüllerini aramaktadır. Yani bu toplantı bağlamında KGAÖ'ye yönelik atılan önemli adımların biri, olası tehditlere ve tehlikelere karşı örgütün mücadele edebilme kabiliyetini arttırabilecek yeni önlemlerin alınmasını sağlamak olabilir. Krize Tepki Gösterme Merkezi'nin oluşturulması bu doğrultuda değerlendirilebilir. Nitekim merkeze yüklenen temel fonksiyonların başında KGAÖ organlarının doğru kararlar alabilmesi için analitik, organizasyonel ve teknik desteği sağlamak ve teröre karşı mücadeleyi güçlendirmek için ortak bilgi akışının sürekli olarak sağlanmasını organize etmek gelmektedir.

Diğer taraftan, KGAÖ Genel Sekreteri Nikolay Bordiyuzha son dönemde medyaya verdiği demeçlerinde üye ülkeleri tehdit eden tehlikeleri şu şekilde sıralamıştır: 1) İç istikrarı bozucu eylemler artabilir ve böylece Batılı güçler tarafından devlet iktidarını zayıflatabilecek adımlar atılabilir; 2) NATO'nun KGAÖ sınırlarına doğru yaklaşması örgüt üyeleri için askeri anlamda yeni tehditler oluşturabilir; 3) Bazı Orta Asya ülkelerinde radikal dini hücreler aktifleşebilir ve bunlar yayılarak ciddi güvenlik sorunlarına yol açabilir; 4) Dağlık Karabağ'da askeri çatışma-

TOPLANTI BAĞLAMINDA KGAÖ'YE YÖNELİK ATILAN ÖNEMLİ ADIMLARIN BİRİ, OLASI TEHDİTLERE VE TEHLİKELERE KARŞI ÖRGÜTÜN MÜCADELE EDEBİLME KABİLİYETİNİ ARTTIRABİLECEK "KRİZE TEPKİ GÖSTERME MERKEZİ'NİN" OLUŞTURULMASIDIR.

lar artabilir ve genel anlamda Güney Kafkasya bölgesinin istikrarını bozucu eylemler aktifleşebilir.

Bu doğrultuda, KGAÖ üyeleri adı geçen tehditleri önlemeye yönelik ortak koordinasyon ve işbirliklerini arttırabilirler, örgüt bünyesinde tehlikelerle mücadeleyi arttırıcı yeni yöntemleri geliştirebilirler. Yöntemlerin biri, önümüzdeki süreçte KGAÖ'nün üye devletler üzerindeki etkisini arttırmak ve gerektiğinde örgütün iç işlerine müdahale edebilmesini sağlamak olabilir.

CURRENT DEVELOPMENTS IN EMPLOYMENT POLICIES IN KAZAKHSTAN

DR. HAYAL AYCA SIMSEK

In the economy of Kazakhstan, the GDP growth fell to 0.1% in the first half of 2016 from 1.7% during the same period of the last year as declining exports and anemic domestic demand dragged down overall economic activity, mainly in the country's industrial sector. Industry is a labor-intensive

static.365info.kz

market so the contraction in this sector directly affects labor market indicators. Labor market indicators (real wages, unemployment rate and poverty rate) also reflect the impact of an economic slowdown. For example, real wages declined by 2.4% year on year between 2014 and 2015 and by 2.7% in the first half of 2016. Besides, the official unemployment rate remained stable at around 5% in 2015 and in the first half of 2016. Since 2011, the unemployment rate has stood at about 5% (5.4% in 2011, 5.3% in 2012, 5.2% in 2013, 5.0% in 2014 and 5.1% in 2015, respectively). On the other hand, the number of economically active individuals exceeded 9.1 million in 2014 and in mid-2015 but it fell below 9 million in the last quarter of 2015 and in the first quarter of 2016. Low-income groups are vulnerable to consumer price increases, falling real wages and diminished employment opportunities.

However, the government has implemented specific measures to get rid of these negative effects such as increasing pension payments in 2015 and protecting social spending in order to soften the impact of slowing economy and rising public sector nominal wages in early 2016. Besides, the following employment programs are being implemented: the National Program on Rapid Industrial Innovative Development (NORIID), the 2020 State Employment Program and Kazakhstan Skills and Jobs Project launched by the World Bank and the Ministry of Healthcare and Social Development of Kazakhstan.

The NORIID includes both a reform of employment system and comprehensive measures aimed at vocational training and retraining. Industrial projects implemented under this program will provide good opportunities for domestic businesses, small and medium-sized enterprises and skilled workers. On the other hand, the 2020 State Employment Program, which was adopted in 2011, aims to implement specific measures to develop human resources for rapid indus-

**IMPLEMENTING A
COMPREHENSIVE
STRATEGY
TO CREATE
MORE HIGHER
QUALITY JOBS
IS CRUCIAL FOR
IMPROVING THE
LABOR MARKET
CONDITIONS IN
KAZAKHSTAN.**

trialization and to improve the system of targeted social assistance. Moreover, Kazakhstan Skills and Jobs Project which was officially launched by the World Bank and the Ministry of Healthcare and Social Development aims to improve employment outcomes and skills of those in need of training. It is a four-year project and is financed by the World Bank in the amount of \$100 million with \$37 million co-financing from the Government of Kazakhstan.

In conclusion, implementing a comprehensive strategy to create more higher quality jobs is crucial for improving the labor market conditions in Kazakhstan. This strategy should be suitable for both short-term and long-term objectives. Besides, supporting a more diversified and competitive private sector is necessary to promote high quality employment creation. The government should take into account not only the short-term employment needs but also should prepare a comprehensive framework, which maximizes the country's short-term and long-term employment potential, in order to implement a well-designed employment policy.

www.uralskweek.kz

**SUPPORTING A
MORE DIVERSIFIED
AND COMPETITIVE
PRIVATE SECTOR
IS NECESSARY
TO PROMOTE
HIGH QUALITY
EMPLOYMENT
CREATION.**

TURKISH STREAM GAS PIPELINE DEAL

LIDIYA PARKHOMCHIK

On October 10, 2016, Russia and Turkey signed an intergovernmental agreement on implementation of the Turkish Stream gas pipeline project, according to which, the parties envisage deliveries of Russian natural gas to Turkey and Eastern Europe. The signing ceremony took place on the sidelines of the World Energy Congress held in Istanbul and was attended by the President of Turkey, Recep Tayyip Erdogan, and the President of Russia, Vladimir Putin.

Nowadays, Turkey's natural gas consumption tripled from 15 billion cubic meters to 48 billion cubic meters experiencing the second after China biggest increase in natural gas demand worldwide. Russia exports its natural gas to Turkey via the Trans-Balkan pipeline through Ukraine, Romania and Bulgaria, in particular, 2 billion cubic meters for BOTAS and 10 billion cubic meters for private importers, and via the Blue Stream across the Black Sea, in particular, 16 billion cubic meters for BOTAS. In 2015, the Russian gas giant Gazprom exported over 27 million cubic meters of natural gas to its Turkish partner, which is almost the full contract volume. Under the signed contract on the Turkish Stream project, the parties agreed to construct two parallel lines of the pipeline through the Black Sea with the capacity of each branch being 15.75 billion cubic meters of gas. Moreover, the sides also noticed that they could launch additional supplies of 2 billion cubic meters of natural gas per year via the Trans-Balkan pipeline as part of the contract between BOTAS and Gazprom, implementation of which would be coordinated with the natural gas price discount for Turkey.

According to the agreement, Gazprom will own 100% of offshore sections of the pipeline running below the Black

RUSSIA AND TURKEY SIGNED AN INTERGOVERNMENTAL AGREEMENT ON IMPLEMENTATION OF THE TURKISH STREAM GAS PIPELINE PROJECT.

CURRENT VERSION OF THE TURKISH STREAM PROJECT REPLACED THE PREVIOUS SOUTH STREAM PIPELINE PROJECT.

Sea, while the land section of the first line will be owned by the Turkish customers and the land section of the second line will be controlled by a joint Russian-Turkish venture. It was also noted that Gazprom keeps the right to cancel the construction of the second leg that would transfer the natural gas to Europe via Turkey. As we can see, the current version of the Turkish Stream project replaced the previous South Stream Pipeline project with four lines and a total capacity of 63 billion cubic meters per year. Moreover, the parties agreed to launch both lines of the Turkish Stream gas pipeline at the same time on December 30, 2019, synchronizing it with the contract for natural gas transit through Ukraine that expires in December 2019.

Therefore, despite the fact that Russia and Turkey have already signed the Turkish Stream deal in 2014 and then the project was suspended after the Russian Su-24 aircraft incident, the parties clearly demonstrated their willingness to finally launch the pipeline construction taking one step further to normalization of Turkish-Russian relations.

www.newpost.gr

THE 2016 BRICS SUMMIT

DR. AZHAR SERIKKALIYEVA

Today the BRICS countries represent a population of 3 billion people, 42.1 % of the world's population, 29.8 % square kilometers of the global area, and 22.3 % of total global GDP. The eighth annual BRICS summit, an international relations conference, attended by the heads of countries or heads of governments of the five member countries, namely, Brazil, Russia, India, China, and South Africa, was held in Goa, India in October 15-16, 2016. The theme of India's BRICS Chairmanship is Building Responsive, Inclusive and Collective Solutions. During its chairmanship, India was trying to adopt five-pronged approach: Institution building to further deepen, sustain and institutionalize the BRICS cooperation; Implementation of decisions from the previous Summits; Integration of existing cooperation mechanisms; Innovation, i.e., new cooperation mechanisms; Continuity, i.e., continuation of existing mutually agreed BRICS cooperation mechanisms. The main focus during India's BRICS Chairmanship was to enhance people-to-people (especially youth) contacts of the BRICS member states. In this context, India has planned activities like Football Tournament, Youth Summit, Young Diplomats' Forum, Film Festival, etc.

China has played a great role on establishment and institutionalization of the BRICS. The dynamic growth of China in the post-crisis period stimulated recovery of the global economy as a whole. This rapid pace of development of the country in the past two decades have contributed to the emergence of multi-polarity in the world economic market, where traditionally the monopoly on the establishment of rules belonged to the

www.mygov.in

THE EIGHTH ANNUAL BRICS SUMMIT, AN INTERNATIONAL RELATIONS CONFERENCE, ATTENDED BY THE HEADS OF COUNTRIES OR HEADS OF GOVERNMENTS OF THE FIVE MEMBER COUNTRIES, NAMELY, BRAZIL, RUSSIA, INDIA, CHINA, AND SOUTH AFRICA, WAS HELD IN GOA, INDIA IN OCTOBER 15-16, 2016.

Group of eight countries. As of today, China has significantly rethought its role in the world economy, and is more focused on the expansion of partnerships with countries that are not its immediate neighbors. A vivid example is the cooperation between China and Brazil, Russia, India and the Republic of South Africa in the framework of the BRICS. The Celestial Empire was never interested in establishing relations with the emerging economies and the creation of a new world economic order. The crisis of 2008 greatly weakened the strength of key players of the world economy, thereby creating favorable conditions for developing countries that have received a chance not only to express themselves but also to be actively involved in the global economic flow.

China and India are considered to be the engines of global economic growth. Collaboration with the BRICS member countries gives China a fairly high chance of counterbalance to the developed countries, since it would be much more difficult to do it alone. China is the most powerful element in the BRICS structure, and is endowed with the greatest influence in the formation of economic and financial policies of the association.

www.usue.ru

China is making great efforts to ensure that the partnership of five countries in the framework of the BRICS has acquired a real shape and started giving visible results. The increase in China's GDP has a positive impact on the economic growth, not only of its region, but also of the sub-regions of its BRICS partners. BRICS brings together the interest of four countries (without China) in cooperation with China, which serves as a link, whereas trade relations between them is still at a fairly low level. China's relations with Russia are based on the principle of joint counteraction against economic dominance of the West.

According to the Goa Declaration, taking into account the legitimate aspirations of the people of Syria, the member states called upon all parties involved in the Syrian conflict for a comprehensive and peaceful resolution of the conflict through inclusive national dialogue and a Syrian-led political process based on the Geneva Communiqué of June 30, 2012 and in pursuance of the United Nation's Security Council Resolution 2254 and 2268 for their full implementation. The BRICS commit to lead by example the implementation process of the 2030 Agenda for Sustainable Development in line with national circumstances and in the development context respecting the national policy space. Member states declared that they support the G20 Action Plan on the 2030 Agenda for Sustainable Development adopted during the G20 Hangzhou Summit and commit to its implementation by taking bold transformative steps through

**CHINA AND INDIA
ARE CONSIDERED
TO BE THE EN-
GINES OF GLOB-
AL ECONOMIC
GROWTH.**

both collective and individual concrete actions. The strengthening of international cooperation against corruption, including through the BRICS Anti-Corruption Working Group was one of the important topics. The illicit money and financial flows, and ill-gotten wealth stashed in foreign jurisdictions were found as a global challenge which may impact negatively on economic growth and sustainable development. The member states considered that the nuclear energy would play a significant role for some of the BRICS countries in meeting their 2015 Paris Climate Change Agreement commitments and in reducing global greenhouse gas emissions in the long term. In this regard, the importance of predictability in accessing technology and finance for expansion of civil nuclear energy capacity, which would contribute to the sustainable development of the BRICS countries, was underlined. The first set of loans by the New Development Bank BRICS (NDB BRICS), particularly, for the renewable energy projects in BRICS countries and NDB's issuance of the first set of green bonds in RMB, were approved. The operationalization of the BRICS Contingent Reserve Arrangements (CRA) has strengthened the global financial safety net.

The union, which was originally formed in a quite artificial way, shows an example of a successful cooperation. In addition, the BRICS countries are able to create an effective, pro-Western alternative macroeconomic model of the world development in the 21st century.

KAZAKHSTAN ANTICIPATES RECORD WHEAT HARVEST

DANIYAR NURBAYEV

According to the Vice Minister of Agriculture of Kazakhstan, Kairat Aituganov, the country has gathered the best grain harvest in its post-Soviet era history. It was noted that this year the Kazakh farmers harvested 23.1 million tons of grain, which is 1.5 times more than in the previous year when 20.3 million tons of grain was harvested. During 2012-2014, Kazakhstan grain harvest was 17.2, 18.9 and 12.8 million tons respectively. The average yield totaled 15.2 quintals per hectare.

The Karagandy region has also harvested its record grain by gathering 1 million tons of grain crops with the average yield of 14 quintals per hectare.

**THE AVERAGE
YIELD IN KAZAKH-
STAN TOTALED
15.2 QUINTALS
PER HECTARE.**

Other main agricultural regions have also gathered a high amount of harvest, for instance, the Akmola region, the North Kazakhstan and the Kostanay regions have harvested 5.7 million tons, 5.6 million tons and 5.5 million tons respectively. It was also noted that the Aktobe and the West Kazakhstan regions have increased their grain harvest by four and three times in comparison with the last year. In addition, the Kyzylorda region has also harvested the record amount of rice with the average yield of 47 quintals per hectare.

The country has gathered 10 quintals per hectare of oil crops, which is the highest amount for the last 5 years when the harvest was lower than 8.1

en.wikipedia.org

quintals per hectare. However, the farmers have not finished the gathering of oil seeds, to this date, only 46.7% have been harvested.

It is important to note that the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) also expects record global wheat production. The FAO expects that in 2016 2569 million tons of grains is to be harvested, which is 1.5% more than in 2015. Several countries also expect record grain harvest. For example, according to the President of Russia, Vladimir Putin, the country is to harvest a record-breaking 115 million tons of grain in 2016.

THE FAO EXPECTS THAT IN 2016 2569 MILLION TONS OF GRAIN IS TO BE HARVESTED, WHICH IS 1.5% MORE THAN IN 2015.

The National Agricultural Statistics Service of the U.S. Department of Agriculture stated that the country had gathered the largest wheat harvest since 2008 (62.9 million tons). In addition, the Netherlands-based Nidera, which is one of the largest grain traders in the world, reports that Australia is to harvest more than 30 million tons of wheat this year.

Along with the growing grain production, a demand for grain is also expected to rise in the upcoming year. According to the FAO, the demand will rise by 1.6% or to 2560.2 million tons, which means that grain price will not plummet this year due to the record harvest.

TÜRKİYE-RUSYA ORTAK YATIRIM FONU KURULUYOR

CENGİZHAN CANALTAY

Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkiler yaptırımların kaldırılmasının ardından hızlı bir şekilde gelişmektedir. Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekçi ilişkilerin 25 Kasım 2015 öncesindeki seviyesine döndürülmesi yönünde talimat aldıklarını ifade etmiştir. Türkiye ve Rusya arasındaki gerginliğin sona ermesinin ardından iki ülke liderlerinin karşılıklı pozitif açıklamaları ile hız kazanan normalleşme süreci, ekonomik alandaki ilişkilerin iyileşmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Ekonomi Ba-

RUSYA YATIRIM FONU İLE BERABER TÜRKİYE VARLIK VE YATIRIM FONUNUN BİR ARAYA GELEREK \$1 MİLYAR BÜTÇEYE SAHİP BİR FON OLUŞTURACAKTIR.

kanı Nihat Zeybekçi yaptığı açıklamalarda iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri geliştirilmesi adına Karma Ekonomik Komisyonun tekrar çalışmalarına başladığını ve son 3 ay içerisinde Rus mercileri ile 4 kere bir araya gelerek çeşitli plan ve projelerin görüşüldüğünü ifade etmiştir. Ayrıca 4 yıllık Orta Vadeli Program'ın hazırlanması aşamasında önemli yol kat edildiğini belirtmiştir.

Bu projeler arasında en dikkat çeken; Rusya Yatırım Fonu ile beraber Türkiye Varlık ve Yatırım Fonunun bir araya gelerek ilk etapta her iki ülkenin \$500 milyonu fona naklederek \$1 milyar bütçeye sahip bir yatırım fonunun oluşturulması olmuştur. Rusya Direkt Yatırımlar Fonu (RFPİ) Genel Müdürü Kirill Dmitriyev fonun tarım, sağlık, turizm ve altyapı başta olmak üzere öncelikli alanlardaki ortak projelere

www.landmarkgold.com

destek amaçlı kredi vereceğini ifade etmiş ayrıca fonun 2017 yılında faaliyet geçmesi planlanmakla beraber şimdiden belirli projelerin değerlendirildiğini sözlerine eklemiştir.

Rusya Ekonomik Kalkınma Bakanı Aleksey Ulyukayev ise ortak fonun ticari ve ekonomik ilişkilerin yeniden canlandırılmasında önemli katkılar sağlayacağını belirtmiştir. Buna ek olarak iki ülkeden uzmanların bir araya gelerek ekonomik ilişkileri güçlendirilmesine yardımcı olması amacıyla bir çalışmanın yürütüldüğünü ifade etmiş ve ayrıca bu çalışmada birçok konuda mutabık kaldıklarını ve en yakın liderler zirvesinde bu anlaşmanın imzalanmasının beklendiğini açıklamıştır. Dahası bu çalışmanın genel çerçevesinin turizm şirketlerinin tekrar charter seferlerini aştatması gibi birçok alanı kapsayacağını sözlerine eklemiştir.

İKİ ÜLKE ARASINDA SERBEST TİCARET ANLAŞMASININ 2017 YILI SONUNA KADAR ANLAŞMANIN İMZALANMASI BEKLENMEKTEDİR.

Ortak fon iki ülkenin firmalarını destekleyerek ikili ticari ilişkilerin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bir diğer deyişle, bu fon firmaların kriz zamanındaki kayıplarının hızlı bir şekilde telafi edilmesi için bir itici güç olması amacıyla kurulmaktadır. Böylece ilk olarak iki ülke arasında 24 Kasım 2015 tarihi öncesindeki seviyesine ulaşmasını ve daha da ilerletilmesini hedefleyen bir inisiyatifdir. Buna ek olarak hizmetler ve yatırımlar konusunda iki ülke arasında serbest ticaret anlaşması çalışmalarında teknik heyetler büyük ilerleme kaydetmiş olup 2017 yılı sonuna kadar anlaşmanın imzalanması beklenmektedir. Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkiler hızlı bir şekilde gelişmektedir. Dolayısıyla 2015 yılında gerileyen ticari ilişkilerin 2017 yılında tüm bu olumlu gelişmeler sayesinde ciddi bir ivme kazanarak artabileceğinden bahsedebiliriz.

FIRES IN SIBERIA: REASONS AND CONSEQUENCES

SAULE AKHMETKALIYEVA

Almost 17 million hectares of land in the northern part of Russia are exposed to forest fires annually, creating an immense amount of greenhouse gases and further contributing into the global warming. In this light, scientists from the Siberian Federal University and the Russian Academy of Science Laboratory of Forest Monitoring at the Institute of Forest have conducted studies on forest fires in Siberia. Recently, they were able to estimate the rate of heat releases associated with these forest fires. During the course of the research several thousand boreal fires in Siberia

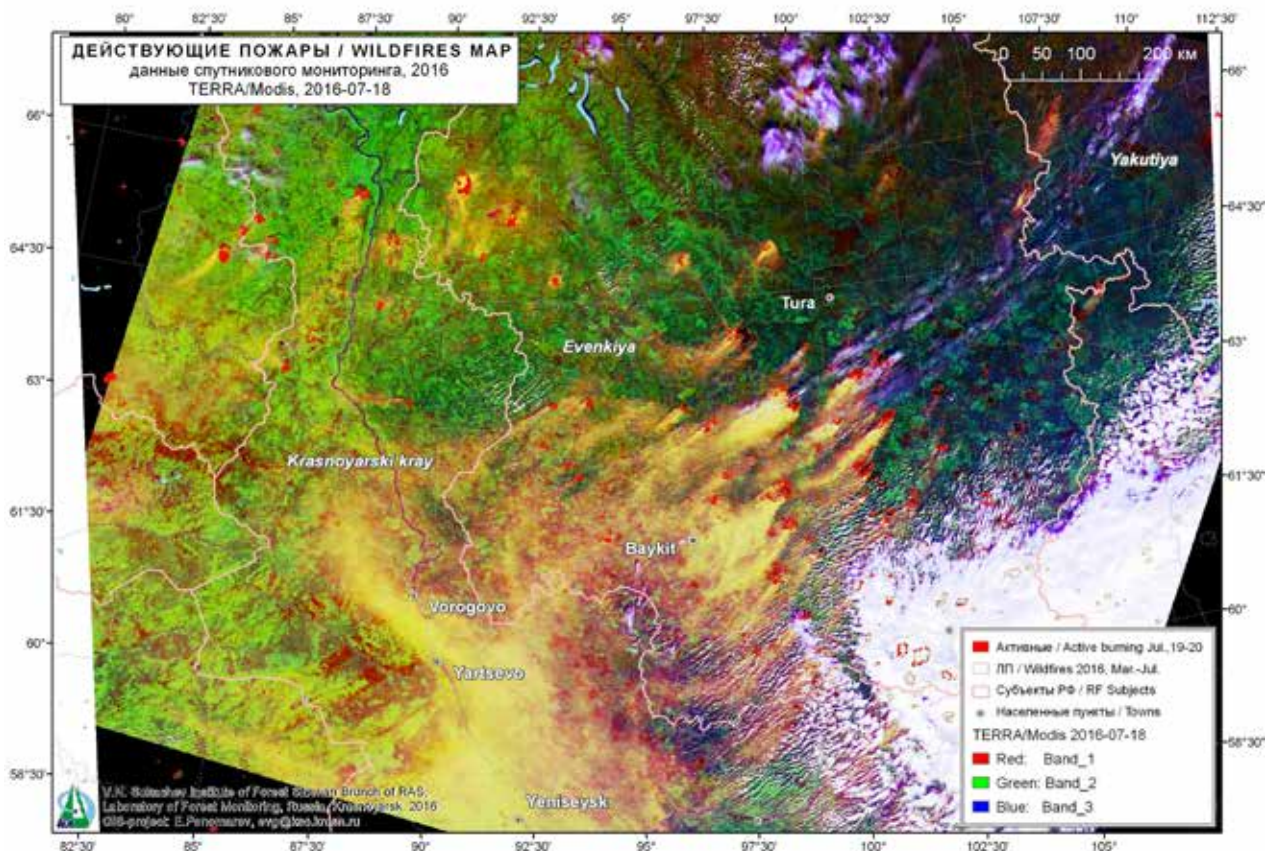

ALMOST 17 MILLION HECTARES OF LAND IN THE NORTHERN PART OF RUSSIA ARE EXPOSED TO FOREST FIRES ANNUALLY, CREATING AN IMMENSE AMOUNT OF GREENHOUSE GASES AND FURTHER CONTRIBUTING INTO THE GLOBAL WARMING.

in the period of 2006-2014 were analyzed. The main focus of the study was development of a method that would enable detection of wildfires of high intensity and consequently, would forecast the characteristics of fires and the damage they cause to the environment, including forests itself. Moreover, the knowledge acquired during the study would contribute into the estimation of global carbon dioxide releases.

The data for the study was collected using NASA's TERRA/MODIS (Moderate Resolution Imaging Spectroradio-

www.fire.uni-freiburg.de

meter) satellite, which is capable of measuring aerosol (particles in the atmosphere) properties created as a consequence of air pollution, including forest fires. MODIS is more sensitive to wildfires as opposed to its precedent, Landsat, as MODIS's bands are able to distinguish smoke coming from fires and more precisely estimate the amount of gases and aerosols coming from the fire.

The researchers came to the conclusion that the forest fires in the North of Russia have worsened over the course of recent years. The intensity and frequency of wildfires have been constantly increasing. For instance, heat release of an intense fire is an equivalent of the heat capacity of a thermal power plant, which has a capacity to supply a population of half a million with heat and electricity. As expected, the main reason behind the fires is the human induced cli-

HEAT RELEASE OF AN INTENSE FIRE IS AN EQUIVALENT OF THE HEAT CAPACITY OF A THERMAL POWER PLANT WHICH HAS A CAPACITY TO SUPPLY A POPULATION OF HALF A MILLION WITH HEAT AND ELECTRICITY.

mate change. However, there is another factor affecting the severity of blazes. So, the scientific community is attracted to studying wildfires in tundra as the area is a carbon sink which stores carbon dioxide in its soils. However, climate change, especially increase in global temperature reduces the amount of moisture in peatlands, causing peat fires. Even though peatlands cover only 2-3% of the Earth surface, they store up to 25% of soil carbon. Besides, extraction and transportation of oil and gas in Northern Russia dries up the soil even further, making it vulnerable to peat fires. Moreover, the ecosystem loses its ability to hold greenhouse gasses releasing carbon dioxide and methane instead of storing the gases. Release of greenhouse gases along with and created by boreal fires increase the global temperature even further, creating a vicious cycle.

EEU WELCOMES TRADE COOPERATION INITIATIVES

KANAT MAKHANOV

The beginning of October 2016 has been marked with several events concerning the trade relations of the EEU. For instance, first negotiations on free trade with South Korea began on October 5. On October 10, the Ambassador of India in Russia stated that the government of India was waiting for the results of the report on the economic effects of free trade with the EEU. If the results are positive, India will prepare to start the negotiation process with the EEU. Perspectives and potential economic outcomes of trade cooperation with major Asian markets

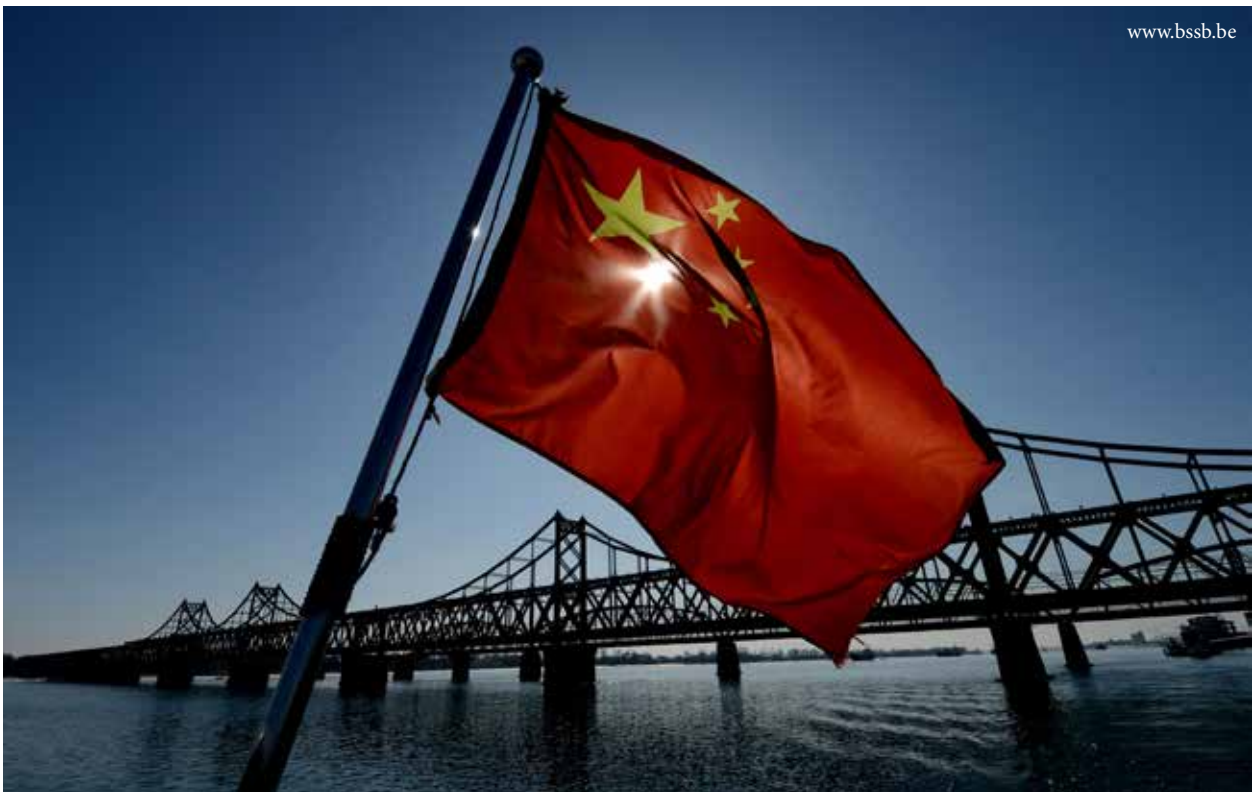
THE EEU AND EACH OF ITS MEMBER STATES SHOW GREAT WILLINGNESS TO BROADEN COOPERATION AND STRENGTHEN TRADE RELATIONS WITH OTHER COUNTRIES.

were discussed during the recent meeting of the Eurasian Economic Commission with experts. The first stage of the negotiation process on free trade with China was planned to be held before the end of October 2016.

The EEU and each of its member states show great willingness to broaden cooperation and strengthen trade relations with other countries. One of the reasons for that is the trade stagnation that primarily resulted from low oil prices and severely affected Russia and Kazakhstan.

www.bssb.be

The turnover of the internal as well as of the external trade of the EEU fell roughly by one third during the first half of 2016. Another reason of intensification of the negotiations of the EEU with other countries, including China, India, Pakistan and others, is the creation of the great Eurasian Economic Partnership, which is to be realized in a long-term perspective. The first step towards the realization of this ambitious plan would be the

FROM MANY POINTS OF VIEW A FREE TRADE AGREEMENT WITH CHINA WOULD HAVE A TREMENDOUS ECONOMIC EFFECT ON THE EEU, AND KAZAKHSTAN, IN PARTICULAR.

free trade agreement with China, which is projected to be achieved within a two years period from now. From many points of view a free trade agreement with China would have a tremendous economic effect on the EEU, and Kazakhstan, in particular. Firstly, for Kazakhstan China is the second most important trade partner after Russia. Moreover, China is the largest importer of most primary commodities from Kazakhstan such as oil and metals. Secondly, this would facilitate the realization of the Silk Road Economic Belt project.

So far, more than 30 countries expressed their willingness to cooperate with the EEU and 25 memorandums of cooperation of different types were signed with countries like Singapore, Cambodia, Chile, Peru, Mongolia and other countries. There is a free trade agreement with Vietnam and negotiations on free trade with South Korea, Israel and Egypt are underway.

К ВОПРОСУ СОЗДАНИЯ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКОГО ОРГАНА ТЮРКОЯЗЫЧНЫХ СТРАН

DR. ERKIN BAYDAROV

Сегодня терроризм является угрозой для всего человечества. Терракты в США, Испании, России, Турции, Англии, Франции, Ливане, Ираке, Индии, Палестине и других странах пронизали страхом жизнь мирного населения. Устрашение в методах террористов стало способом управления обществом, и в этих целях

международные террористические организации стремятся к циничной и широкой демонстрации своих кровавых атак через средства массовой информации.

Как справедливо отметил в своей книге «Война с терроризмом. Как демократии могут нанести пора-

жение сети международного терроризма» (М., 2002) Б. Нетаньяху: «Террористический акт впечатляет и оказывает воздействие... благодаря отсутствию какой-либо логической связи: именно полная непричастность людей, ставших жертвой террора, и вызывает страх» (с. 40).

Именно поэтому спецслужбы Казахстана, Азербайджана, Турции и Кыргызстана как страны-участницы Совета сотрудничества тюркоязычных государств (ССТГ) намерены совместно бороться с терроризмом. В этом их готовы поддержать страны-наблюдатели – Россия, Украина и Грузия.

Данное предложение было высказано на XIX заседании Конференции специальных служб тюркоязычных государств в Астане 18 октября 2016 г. Так, в частности, глава национальной разведывательной организации Турецкой Республики Хакан Фидан предложил создать в Анкаре постоянно действующий кабинет по этим вопросам, добавив, что деятельность этой организации только укрепит сотрудничество стран-участниц по противодействию международному терроризму.

По словам главы КНБ Казахстана Карима Масимова, запрещенная во многих странах мира организация ИГИЛ стала брендом, объединяющим террористов и радикалов и привлекающая рекрутов со всего мира.

Действительно, несмотря на удары международных коалиций и понесенный урон под флагом ДАИШ, террористы продолжают свою кровавую деятельность на Ближнем Востоке. Кроме этого, расширяется география террористических атак, меняются тактика и методы действия террористов. Не снижаются масштабы пропаганды терроризма и радикальной идеологии в сети Интернет. Под прикрытием ДАИШ и других группировок продолжают вовлекаться новые рекруты, в том

1ТЕРРОРИСТИЧЕСКИЙ АКТ ВПЕЧАТЛЯЕТ И ОКАЗЫВАЕТ ВОЗДЕЙСТВИЕ... БЛАГОДАря ОТСУТСТВИЮ КАКОЙ-ЛИБО ЛОГИЧЕСКОЙ СВЯЗИ: ИМЕННО ПОЛНАЯ НЕПРИЧАТНОСТЬ ЛЮДЕЙ, СТАВШИХ ЖЕРТВОЙ ТЕРРОРА, И ВЫЗЫВАЕТ СТРАХ.

В ЭТОМ КОНТЕКСТЕ ОЧЕНЬ АКТУАЛЬНЫ СЛОВА ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН Н.А. НАЗАРБАЕВА О ТОМ, ЧТО МИРУ НУЖНО ОБЪЕДИНИТЬСЯ В БОРЬБЕ ПРОТИВ ТЕРРОРИЗМА.

числе граждане стран-участниц конференции, изыскиваются дополнительные источники финансирования. Эти процессы оказывают прямое влияние на состояние международной и региональной безопасности, а также политической стабильности стран-участниц ССТГ.

По мнению руководителей секретных органов Казахстана, Азербайджана, Турции и Кыргызстана, для достижения результатов необходимо активно обмениваться информацией, опытом и применять самые современные методы борьбы с терроризмом.

В этом контексте очень актуальны слова президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева о том, что миру нужно объединиться в борьбе против терроризма, которые он высказал в своем интервью телеканалу CNBC Arabia.

Результатом встречи стало подписание главами делегаций Итогового документа о совместных мерах противодействия глобальным террористическим угрозам.

Следует напомнить, что Конференция спецслужб тюркоязычных государств была создана в мае 1998 г. Конференция учреждена специальными службами тюркоязычных государств, имеющих общие интересы и желающих расширения сотрудничества между собой на основе принципа равноправия и равной ответственности.

ÖZBEKİSTAN LİBERAL-DEMOKRAT PARTİSİ: CUMHURBAŞKANI SEÇİMLERİNE ADAY OLARAK ŞAVKAT MİRZİYOYEV GÖSTERİLDİ

DR. AİDARBEK AMİRBEK

19 Ekim 2016 tarihinde Özbekistan Liberal-Demokrat Partisi'nin kongresi yapılmıştır ve kongrede 4 Aralık 2016 tarihinde yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçimlerine aday olarak Şavkat Mirziyoyev gösterilmiştir. 22 Ekim 2016 tarihinde ise Özbekistan Liberal-Demokrat Partisi, Şavkat Mirziyoyev'in adaylığına ilişkin bütün belgeleri "Merkezi Seçim Komitesi'ne" sunmuştur.

Bilindiği gibi, Özbekistan yasalarına göre Cumhurbaşkanlığına aday olabilecek vatandaşları sadece siyasi partiler önerebilir. Ülkede yasal olarak kaydı bulunan sadece dört parti vardır. Diğer üç parti de kendi adaylarını açıklayarak, gerekli belgeleri komiteye sunmuşlardır. Ulusal Diriliş Demokratik Partisi Sarvar Otamurov'u, Adalet Özbekistan Sosyal Demokratik Partisi Nariman Umarov'u ve Özbekistan Ulusal Demokratik Partisi Hotamjon Ketmonov'u aday olarak önermişlerdir.

Cumhurbaşkanlığı adayları içinde en güçlü isim Şavkat Mirziyoyev'dir. Böyle bir durum, Şavkat Mirziyoyev'in Cumhurbaşkanı olarak seçilmesi önünde hiçbir engelin olmadığı anlamına gelebilir ve birçok uzmanın belirttiği gibi önemli farkla rakiplerinin önüne geçme ihtimalini arttırabilir.

Özbekistan'ın eski Cumhurbaşkanı İslam Kerimov'un 2 Eylül 2016 tarihinde vefat etmesiyle yerine vekâleten

CUMHURBAŞKANLIĞI ADAYLARI İÇİNDE EN GÜÇLÜ İSİM ŞAVKAT MİRZİYOYEV'DİR.

dönemin Başbakanı Şavkat Mirziyoyev atanmıştı. Mirziyoyev atandığı günden itibaren kendisini hem ülke içinde hem de ülke dışında demokratik değerlere saygı gösteren ve halkın istekleri doğrultusunda hareket edebilecek lider şahıs olarak göstermeye gayret etmiştir. Bu doğrultuda Mirziyoyev halkın isteklerine cevap vermediği gerekçesiyle Djizak ilinin Valisini, Başsavcısını ve bazı İlçe Belediye Başkanlarını görevden almıştır. Ayrıca Uzbek Enerji A.Ş. Başkanı İskandar Basidov'u da görevden almıştır. Bütün bunlar ülke içi kamu oyuna hitap eden bir davranış olarak kabul edilebilir.

Mirziyoyev ayrıca dış politikada daha yumuşak bir üslup izleyebileceğini gösteren bazı adımlar atmıştır. Bu doğrultuda Kazakistan ile olan sınırda vatandaşların geçişlerini kolaylaştırmıştır, Kırgızistan ve Tacikistan'la olan sınır anlaşmazlığı konularını masaya yatırmak için Dışişleri Bakanı'nı görevlendirmiştir. Aslında dış politika alanında atılan bu adımlar, seçim öncesi Özbekistan'ın komşu ülkelerle olan ve krize yol açabilecek sorunları yumuşatmaya çalışma gayreti olabilir.

Genel olarak, 4 Aralık 2016 tarihinde yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Şavkat Mirziyoyev'in Cumhurbaşkanı olarak seçilmesine kesin gözle bakılmaktadır. Nitekim kendisi 8 Eylül 2016 tarihinde parlamento milletvekilleri önünde konuş-

news.ivist.kz

ma yaparak, bir anlamda kendisi açısından yol haritası olan ülkenin iç ile dış politika önceliklerini açıklamıştır. İç politika alanında ülke ekonomisini kalkındırmaya dayalı, yani ekonomik gelişime ağırlık veren bir siyaset izleyeceğini açıklarken, dış politika alanında ilk önceliği Orta Asya ülkeleri ile Rusya ve BDT coğrafyasına vereceğinin altını çizmiştir. İkinci olarak ABD, Çin ve diğer ülkelerle ilişkileri geliştirme konusuna vurgu yapılmıştır. Böylece Mirziyoyev Cumhurbaşkanı olarak seçilirse dış politika önceliğinin ilk halkasını yakın komşu ülkeleri (Orta Asya) ile Rusya oluşturacak, diğer ülkeler ise öncelik açısından ikinci halkayı teşkil edebilecektir.

**MİRZİYOYEV'İN
CUMHURBAŞKANI
OLARAK SEÇİLME-
Sİ RUSYA AÇISIN-
DAN YENİ FIRSAT-
LARI GÜNDEMİ
GETİREBİLİR.**

Mirziyoyev'in Cumhurbaşkanı olarak seçilmesi Rusya açısından yeni fırsatları gündeme getirebilir. Belki ilk etapta Özbekistan Rusya'ya yönelen aktif bir dış politika sergilemeyebilir, fakat zamanla Rusya'nın bölgede (Orta Asya'da) etkisini arttırmasını sağlayan bir siyasete yönelebilir. Özellikle başta Rusya ile ekonomik bağlantıları arttırmaya dayalı bir politikaya öncelik verebilir, böylece ekonomik bağlantılar üzerinden stratejik işbirliğini güçlendirici adımlara başvurabilir. Böyle bir adım Özbekistan'ın Rusya ile daha farklı boyuttaki ilişkilerini arttırmasının alt yapısını oluşturabilir.

ECONOMIC GROWTH PROSPECTS FOR THE MEMBER COUNTRIES OF THE EURASIAN ECONOMIC UNION IN 2016

DR. HAYAL AYCA SIMSEK

Since the global crisis the growth momentum has flagged in the developing member countries of the Eurasian Economic Union (EAEU). While the GDP growth was around 8.3% in average in 2006-2010, this rate declined to 5.9% in 2015. Besides, the slowdown in the world economy and international trade (as a result of low commodity prices, high volatility in financial markets and persistent deflationary pressures in national markets) has increased. On the other hand, the growth of the EAEU economies has been negatively affected by the reduction in the oil prices and these economies have faced the risk of further deceleration.

As a member of the EAEU, Armenia faced the risk of further deceleration like most of the economies in the region. Economic growth of Armenia remained positive but slower than in the past. While the GDP growth was 3.0% in 2015, it is forecasted to reduce to 1.9% in 2016. Also deterioration in terms of trade, high recession in trading partners and decline in remittances have caused negative impacts on the economic growth pace of Armenia. Another negative effect on the GDP growth occurred due to the decline in domestic demand. The domestic demand which is measured by consumer price index (CPI) reduced to 0.4% in the second half of 2016 from 3.8% in 2015. This decline led to the GDP growth slowdown. However, increased production in the mining industry and increases in exports have had a positive effect on the GDP growth in the country in the period of 2015-2016.

**BEING TRAPPED
IN RECESSION,
THE EAEU ECONOMIES HAVE
BEEN SUFFERING
FROM LOWER GDP
GROWTH RATES
SINCE THE GLOBAL
CRISIS.**

In Belarus, the economy has been facing serious problems mostly related to the significant reduction in production and export levels. Due to the economic recession in the economy of Russia and global decline in oil prices, the GDP growth seriously declined which resulted into a serious depletion of foreign exchange reserves and weakening of the Belarusian Ruble. The GDP contracted by 1.4% in the first quarter of 2016 compared to the same period of 2015 (-3.7%). The contraction in the GDP growth continued to show decline in the second and third quarters of 2016. In January-June 2016, the GDP of the country outperformed by 0.5% which shows that the recovery from recession is still hampered by external factors. However, the government of Belarus adopted an economic recovery program (which is mainly focused on economic effectiveness and robust macroeconomic policies) in January 2016 in order to mitigate the bottlenecks in the economy of Belarus.

In Kazakhstan, due to the deterioration in terms of trade, which was mainly caused by a continuing decline in prices of oil and metals, as well as weaker external demand and lower domestic demand, the GDP rate decreased from 4.1% in 2014 to 1.2% in 2015. This slowdown is expected to reach 0.8% at the end of 2016. Tight financial conditions and a contraction in household lending have accelerated the decline in domestic demand. Besides, the tenge devaluation which

took place in the second half of 2015 reduced purchasing power of households deteriorating real wages. However, the tenge devaluation had a positive effect on local producers, as the devaluation switched from imports to domestic goods consumption which provided support for local producers. As a result, the GDP growth increased to 1.2% in the fourth quarter of 2015 from a 0.4% decline in the third quarter of 2015. But still the GDP is expected to reduce in 2016 due to the problems mentioned above.

In Kyrgyzstan, due to a smoother distribution of gold production in 2015, compared to the previous year, the GDP growth slowed down from 6.8% in the first quarter of 2015 to 3.5% in the last quarter of 2015. Gold mining in Kumtor gold deposits continued to decline by 8.3% in 2015 compared to 5.4% in 2014. All these negative figures depend on growth

reduction in Kazakh and Chinese economies and recession in Russia, which Kyrgyzstan's economy is mostly dependent on. Besides, the deterioration in external demand for Kyrgyz major non-commodity export goods was negatively affected by the ongoing in the economies mentioned above. Also negative output dynamics in Russia and devaluation of the Russian Ruble caused the remittances to reduce in dollar terms by 25.8% in 2015 which led to a decline in domestic consumption and private investments. In these circumstances, in 2016, the GDP growth is expected to reduce to 2.8%. However, some sectors such as agriculture and services had a positive contribution to the GDP growth in the period of 2015-2016. Production in agriculture increased by 6.2% and services sector continued to be one of the main drivers in the economy in 2015.

In Russia, due to the oil prices, prolonged Western sanctions, devaluation of the Russian Ruble and a serious recession in the Russian economy, the GDP growth declined significantly. Real GDP contracted by 3.7% in 2015 and is expected to decline by 1.6% in 2016. Domestic demand remained weak showing a decline in real income and private investments. Besides, capital outflows continued due to debt repayments and limited access of banking and corporate sectors to international financial markets. Exports are expected to be the key driver of the economic growth. Although the decline in GDP growth is expected to continue (by 1.6%) in 2016, this rate is lower than the one in 2015 (by 3.7%).

**IN ORDER TO
RETAIN POSI-
TIVE ECONOMIC
GROWTH PER-
SPECTIVES, THE
MEMBER COUN-
TRIES OF THE
EAEU NEED TO IN-
CREASE THEIR PO-
TENTIAL GROWTH
RATES.**

In conclusion, being trapped in recession, the EAEU economies have been suffering from lower GDP growth rates since the global crisis. In order to retain positive economic growth perspectives, these economies need to increase their potential growth rates rather than nominal growth rates. Increasing labor productivity, increasing capital accumulation and encouraging productivity-enhancing factors (such as trade openness, integration into international financial markets and increased regulatory quality in the country) can help these economies to boost their potential growth prospects.

IS AZERBAIJAN READY TO FREEZE THE OIL PRODUCTION LEVEL?

LIDIYA PARKHOMCHIK

During his recent interview, the President of Azerbaijan, Ilham Aliyev, announced that Baku is ready to reduce its oil production without awaiting for official decision of the Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC) on freezing oil output. According to the head of the country, under any scenario there is no risk for Azerbaijan's budget, since in 2016, it was formed according to the decrease in oil prices to \$25. Therefore, the Azerbaijani Government is expected to have a budget surplus by the end of the year and is planning to carry out its 2017 financial plan taking the calculation of \$40 per barrel into account. Actually, on September 28, 2016, during the international energy forum in Algeria, the OPEC states reached an agreement that the oil output ceiling should be set at 32.5-33 million barrels per day for the whole cartel. The production volumes for each member country should be

AZERBAIJAN ANNOUNCED ABOUT ITS READINESS TO REDUCE ITS OIL PRODUCTION WITHOUT AWAITING FOR OFFICIAL DECISION OF THE OPEC ON FREEZING OIL OUTPUT.

specified by a technical committee and be presented during the OPEC's upcoming meeting in November.

As for Azerbaijan, the President of the State Oil Company of Azerbaijan (SOCAR), Rovnag Abdullayev, confirmed that in 2016 oil production in Azerbaijan would not be higher than in 2015. It was also announced that the implementation of the projects aimed at increasing oil production had already been suspended. The main producer of liquid hydrocarbons in Azerbaijan is the BP-Azerbaijan Company, which extracts over 80.6% of oil and condensate produced in the country. It should be highlighted that SOCAR does not have a real possibility to increase its production because according to the forecasts, oil extraction from the Azeri-Chirag-Guneshli fields is going to decline by about 1 million tons by the end of 2016.

In 2015, the oil production in Azerbaijan totaled to 41.68 million tons, which is 0.8% decline compared to 2014. According to the State Statistical Committee of Azerbaijan, in January-September 2016, the country produced 31.26 million tons of oil, which is 0.3% decline compared to the same period of 2015. Moreover, the Azerbaijani oil production decreased by 10.2% to 3.10 million tons in September 2016 compared to 3.45 million tons in August 2016. Therefore, there is a constant decline in Azerbaijan's oil output. According to the experts' predictions, despite

the implementation of drilling programs at offshore oil and gas fields in the Caspian Sea, Azerbaijan will never restore the former volumes of oil production. Baku barely managed to stabilize the oil production in the first quarter of 2016 reaching the best production results in 2016. However, since April 2016 the oil extraction level have been steadily declining.

Consequently, the key goal for the company is to keep the oil produc-

AZERBAIJAN EASILY COULD JOIN THE OIL FREEZE DEAL BECAUSE IT WILL NOT CAUSE ANY DAMAGE TO ITS OIL AND GAS INDUSTRY.

tion at least at 2015 levels. There is no guarantee that nine infrastructural bases (which SOCAR plans to build) for drilling of 81 oil and gas wells in the Azerbaijani sector of the Caspian Sea in 2016-2017 would give serious impetus to hydrocarbon production growth in the country. Therefore, Azerbaijan easily could join the oil freeze deal because it will not cause any damage to its oil and gas industry.

www.azernews.az

RECOGNITION OF THE CHINESE HIGHER EDUCATION DEGREES IN EUROPE

DR. AZHAR SERIKKALIYEVA

According to the Ministry of Education of China, the country has signed agreements on the mutual recognition of higher education degrees with 19 member states of the EU, including France, Germany and Italy. The Ministry made the announcement on October 8, 2016, at a briefing on the China-EU education minister's conference and the fourth Education Policy Dialogue between China and Central and Eastern European countries. The conference had the title of "Building a China-EU education Silk Road towards the future". The two meetings were held in Beijing on October 11, 2016 and the mutual recognition of credits between higher educational institutions in China and the EU was discussed, as well as the balanced flow of students between the two parties. According to official statistics, more than 303,000 Chinese students were studying in the EU by the end of 2015, accounting for 24% of all Chinese students abroad, which is 7.5% increase compared to 2014. Over 123,000 Chinese students started studying in the EU last year, which accounts for 23% of all students who went abroad in 2015 and which is a 29% increase compared to 2014. About 45,000 EU students came to China in 2015, accounting for 11.3% of all international students studying in the country last year. Last year, over 3,000 EU students received scholarships from the Chinese government, which is 12% more than in 2014.

After the reforms of 1978 the process of internationalization of the Chinese

ACCORDING TO THE MINISTRY OF EDUCATION OF CHINA, THE COUNTRY HAS SIGNED AGREEMENTS ON THE MUTUAL RECOGNITION OF HIGHER EDUCATION DEGREES WITH 19 EU MEMBER STATES, INCLUDING FRANCE, GERMANY AND ITALY.

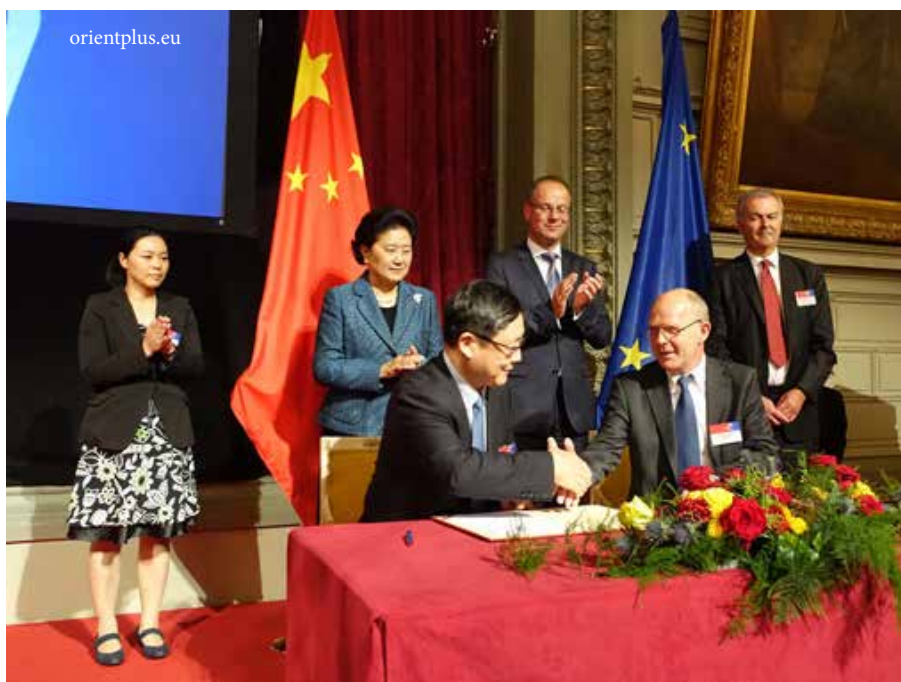
RECOGNITION OF THE CHINESE HIGHER EDUCATION DEGREES IN EUROPE CAN ALSO CAUSE MORE CHINESE IMMIGRATION INTO EUROPE, BECAUSE THE ECONOMIC TIES ARE BECOMING STRONGER YEAR BY YEAR.

higher education started, current credit system was established and the Chinese education fully entered the global world. The meteoric rise of the Chinese economy in the 1990s was largely a result of liberalization of the Chinese policy, spurring growth in many sectors and the reorganization of formerly State-owned enterprises (SOE). This heavily impacted China's industrial heartland in the northeast. Most of these redundant workers migrated internally in China. However, a large portion of them also went to Europe, in search of new opportunities. Additionally, the relaxation of mobility restrictions within China represents a nearly complete reversal in the view of Chinese government officials toward Chinese nationals leaving the country: rather than restricting mobility, they seem to welcome these outward flows as an opportunity for increased growth. In Beijing and Wenzhou, local authorities attempt to brand themselves as migrant-exporting regions. Recognition of the Chinese higher education degrees in Europe can also cause more Chinese immigration into Europe, because the economic ties are becoming stronger year by year.

Europe has become a preferred arena for China's outbound investment in the West. Over the past few years, it has consistently attracted both state-run and private Chinese enterprises looking for investment opportunities, despite the historical, geographic, legal, linguistic, social and cultural complexities of such move. During

the first decade of the 21st century, the amount of Chinese investments in Europe were low, the figures have shown a real surge since 2010. According to the report published jointly by the law firm Baker & McKenzie and the New York-based Rhodium Group, the total stock of Chinese investments in Europe increased from \$6 billion in 2010 to \$55 billion in 2014. Bruegel, a Brussels-based think tank, estimates the distribution of Chinese outbound foreign direct investment flows as follows: 19% of total Chinese foreign direct investment took place in Europe (stock: \$13.9 billion) and 13% in North America (stock: \$11.4 billion), which has also become an important recipient. Chinese foreign direct investments in Europe increased by 44% in 2015, and could jump dramatically this year.

“INDEPENDENCE” OF THE NEW SIBERIAN ISLANDS

SAULE AKHMETKALIYEVA

According to the Specialists of the Novosibirsk State University and the Institute of Petroleum Geology and Geophysics SB RAS, the New Siberian Islands in the Arctic Ocean are tectonically isolated.

The New Siberian archipelago is constituted of three parts: Anzhu, Lyakhovsky and De Long. The Jeannette Island is the most eastern one of the De Long islands and of the archipelago as a whole. An international expedition organized by the VSEGEI, St. Petersburg, to the island of Jeannette took off in 2013.

The main focus of the expedition was to collect as many sediment samples

THE MAGMATIC SAMPLES WERE FORMED AT THE END OF THE PRE-CAMBRIAN ERA, NO LATER THAN 553 MILLION YEARS AGO.

as possible to conduct geological analysis. Samples of igneous rocks, dikes – cracks filled with melted magma, were collected for the paleomagnetic analysis. The dikes had the width of 1 to 3 meters. The sediment samples were collected and analyzed over the course of two years.

The data was analyzed using paleomagnetic analysis, one of the methods of geophysics. The paleomagnetic method is based on measurements of the characteristics of the ancient magnetic field of the Earth. The data derived as the result of the analysis is used to pinpoint the approximate location of the sediments. An argon isotope dating was used to date the

samples. It was concluded that the magmatic samples were formed at the end of the Precambrian era, no later than 553 million years ago. Usually igneous rocks break through sedimentary rocks, which means that sedimentary samples are even older.

Now it is speculated that the Novosibirsk unit did not develop as part of the Siberia or the Laurentia, ancient North American continent, but as an independent tectonic element, microplate. Microplates exist independently in the form of a terrane before joining converging plates and becoming a part of fault bends. During the breakup of the Rodinia 750 million years ago, the

THE NOVOSIBIRSK UNIT DID NOT DEVELOP AS PART OF THE SIBERIA OR THE LAURENTIA, ANCIENT NORTH AMERICAN CONTINENT, BUT AS AN INDEPENDENT TECTONIC ELEMENT, MICROPLATE.

Arctida-one and the New Siberian islands were formed (Precambrian era). The islands were developed as a microplate, before the formation of another ancient tectonic plate, Pangea, and its component, Arctida-two, which was originated 250 million years ago. In the process of formation of the Arctic Ocean, the Arctida-two was divided into the current formations, including the New Siberian Islands. However, it is difficult to say what the history of the archipelago was before the Rodinia, as the reliability of the paleomagnetic method is limited to 1 billion years.

TÜRKMENİSTAN TAPI BORU HATTI PROJESİ İÇİN IDB'DEN \$700 MİLYON BORÇ ALDI

CENGİZHAN CANALTAY

14 Ekim 2016 tarihinde Türkmenistan'ın resmi haber ajansı Türkmenistan'ın TAPI boru hattının yapımında kullanılmak üzere İslam Kalkınma Bankasından (IDB) 15 yıl vadeli \$700 milyon borç aldığını ilan etti. Bu borcun yeni ekipmanların alınmasıyla inşaat sürecinin finanse edilmesinde kullanılacağı belirtildi. Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan (TAPI) boru hattının yaklaşık maliyetinin 10 milyar civarında olacağı ifade edilmektedir ve Türkmenistan'ın Galkınış doğal gaz sahasından (Dünya'daki en büyük ikinci doğal gaz sahası) yıllık 33 milyar metre küp (bcm) doğal gaz taşınması öngörülmektedir.

**TÜRKMENİSTAN
İSLAM KALKINMA
BANKASINDAN (IDB)
15 YIL VADELİ \$700
MİLYON BORÇ ALDI.**

Proje her ne kadar ilk olarak 1995'de gündeme gelse de Afganistan'daki güvenlik sorunları gibi çeşitli sebeplerden ötürü yapım süreci uzamaktadır. 2019 yılında hizmete girmesi beklenen TAPI boru hattının 214 kilometrelik kısmı Türkmenistan'dan, 774 kilometrelik kısmı Afganistan'dan ve 826 kilometrelik kısmı Pakistan'dan geçerek Hindistan'a ulaşacaktır. Türkmenistan doğal gaz ihracatında Rusya ve Çin'e bağımlılığını azaltmak amacıyla Güney Asya ülkelerine doğal gaz ihracatını hızlandırmıştır. Bu kapsamda projenin Türkmenistan ayağında yer alan kısmının maliyetini Türkmenistan'ın Türkmengaz kurumu ile uluslararası yabancı yatırım kuruluş-

larının finanse etmesi beklenmektedir. TAPI boru hattının toplam maliyeti konusunda Türkmenistan Asya Kalkınma Bankası ile görüşmelerini sürdürmekte olup İslam Kalkınma Bankası ile görüşmeleri neticesinde TAPI projesi için \$700 milyon borç almıştır.

TAPI projesi tüm katılımcı ülkeler açısından çeşitli getirileri olan bir projedir. Örneğin bu proje ile Türkmenistan doğal gaz ihracatında kendine yeni bir koridor açarak Güney Asya ülkelere doğal gaz satmaya başlayabilecektir. Boru hattının Afganistan üzerinden geçmesi ile birlikte Afganistan devlet bütçesine transit ücreti olarak \$400 milyon gelir getirecektir. Bu ek getiri boru hattının geçtiği bölgelerin ekonomilerinin kalkınmalarına önemli katkı sağlamanın yanında ülke ekonomisinin gelişmesinde itici bir güç olacaktır. Buna ek olarak projenin 14

**PROJE AFGANİ-
STAN'DA 14 BİN
KİŞİYE İŞ İMKANI
SAĞLAYACAK.**

bin kişiye iş imkanı sağlayacağını ifade eden Afganistan Maden Bakanlığı Sözcüsü Muhiddin Nuri boru hattının 7 bin kişilik özel güvenlik görevlileri tarafından korunacağını belirtmiştir.

Herat Ticaret Odası Başkanı Sad Hatibi TAPI projesi sayesinde Türkmenistan'dan ihraç edilecek olan doğal gaz ile Herat bölgesindeki fabrikaların yeniden faaliyete geçebileceğini belirtti. Boru hattının, Afganistan içinde Herat, Farah, Nimruz, Helman ve Kandahar vilayetlerinden geçerek bu bölgelerdeki sanayilerin enerji ihtiyaçlarını karşılamalarına büyük kolaylık sağlaması nedeniyle istihdama proje dışında ayrı bir katkı sağlaması beklenmektedir. Projenin Pakistan ve Hindistan açısından önemine değinirsek TAPI boru hattı her iki ülkenin de enerji güvenliğinin artırılmasına olarak sağlayacaktır.

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ, DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ İLE BİRLİKTE 12-15 EKİM 2016 TARİHLERİ ARASINDA I. ULUSLARARASI AFRO - AVRASYA ARAŞTIRMALARI KONGRESİ DÜZENLEDİ.

2016 ЖЫЛДЫҢ 12-15 ҚАЗАН
АРАЛЫҒЫНДА ЕУРАЗИЯ
ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ
ДУМЛУПЫНАР УНИВЕРСИТЕТІМЕН
БІРЛЕСІП І ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АФРО-
ЕУРАЗИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕР КОНГРЕСІН
ҰЙЫМДАСТЫРДЫ.

Avrasya Araştırma Enstitüsü ve Dumlupınar Üniversitesi 12-15 Ekim 2016 tarihleri arasında I. Uluslararası Afro - Avrasya Araştırmaları Kongresini düzenledi. Kongreye Kazakistan, Türkiye, Azerbaycan, Rusya başta olmak üzere 15 farklı ülkeden 150'e yakın bilim adamları katıldı. Kongrenin amacı, akademisyenlerin çalışmalarını, bölge sorunlarına dair yeni bulgularını ve görüşlerini ve bu konulara yönelik yöntem ve yaklaşımlarını paylaşımları için her yıl düzenlenerek ortak bir merkez haline getirmek olarak belirtilmiştir. Afro-Avrasya şehirlerinin akademik ve entelektüel çevrelerde var olan eğilimlerinin keşfedilmesine de hizmet edeceği düşünüldükçe Kongre'nin, her yıl farklı bir Afro-Avrasya ülkesinde düzenlenmesi planlanmaktadır.

Afro-Avrasya Araştırmaları Kongresi sosyal bilimlerin alanında yapılacak çalışmalarda farkındalık oluşturmaya ve çeşitli kültürel süreçleri karşılaştırmaya katkı sağlayacaktır. Böylelikle, Afro-Avrasya şehirlerinden sosyal bilimciler akademik faaliyetlerini ve çalışmalarını kolaylıkla sunabilecek, sosyal bilimlerin alanındaki çalışmalara genel ve bölgesel anlamda katkı sağlayabileceklerdir.

2016 жылдың 12-15 қазан аралығында Еуразия ғылыми-зерттеу институты мен Думлупынар университеті бірлесіп І Халықаралық афро-еуразиялық зерттеулер конгресін ұйымдастырды. Конгреске Қазақстан, Түркия, Әзірбайжан, Ресей т.б. 15 түрлі елден 150-ге жуық ғалым қатысты. Конгрестің мақсаты ғалымдардың зерттеу жұмыстарымен, аймақ мәселелеріне қатысты жаңа тұжырымдары мен пікірлерімен және бұл мәселелерді шешу әдістері мен тәсілдерімен бөлісуі үшін жыл сайын өткізілетін бірыңғай орталыққа айналу болды. Сондай-ақ Конгресс Афро-Еуразия қалаларының академиялық және зияткерлік орталардағы үрдістерін ашуға қызмет етеді деп күтілді. Конгресс жыл сайын Афро-Еуразия аймағының әр түрлі қалаларында өткізіледі деп жоспарланып отыр.

Афро-еуразиялық зерттеулер конгресі әлеуметтік ғылымдар саласында жүргізілетін зерттеулер туралы ақпараттандыру деңгейін арттыруға және түрлі мәдени үдерістерді салыстыруға септігін тигізеді. Осылайша, Афро-Еуразия қалаларынан келген әлеуметтанушылар өз ғылыми зерттеулері мен жұмыстарын ұсынып, әлеуметтану саласындағы зерттеулерге жалпы және аймақтық мағынада үлес қоса алатын болады.

2016 жыл ЮНЕСКО тарапынан «Қожа Ахмет Ясауи жылы» ретінде жарияланған болатын. Осы тұрғыда Конгрестің тағы бір мақсаты – Қожа Ахмет Ясауи мен оның шәкірттері жүріп өткен жол бойынша Афро-Еуразия аймағындағы қалаларда Конгресті ұйымдастыру. Осылайша, Конгресс жыл сайын Афро-Еуразия аймағының әр түрлі қалаларында өткізіледі деп жоспарлануда.

Биылғы Конгрестің тақырыбы «Афро-Еуразия елдерінде мемлекет, қоғам, ақпарат және ақпараттық технологиялар» деп аталады. Бұл тұрғыда, Афро-Еуразия елдерінде ақпараттық технологиялардың қоғам мен саясатқа ықпалы бағаланып, Афро-Еуразия аймағына қатысты түрлі мәселелер қарастырылды.

Конгрестің бірінші күнінде ашылу рәсімі өтіп, Түркиядан келген суретшілердің көрмесі ұйымдастырылды. Ашылу рәсімінде

2016 yılı UNESCO tarafından Hoca Ahmet Yesevi yılı olarak ilan edilmiştir. Bu kapsamda Kongre'nin bir başka amacı Hoca Ahmet Yesevi ve ondan ilham alan öğrencilerinin takip ettiği yoldan giderek Afro-Avrasya coğrafyasındaki şehirlere Kongre'yi taşımak olacaktır. Buradan hareketle Kongre'nin, her yıl farklı bir Afro-Avrasya şehrinde düzenlenmesi planlanmaktadır.

Bu yılın teması «Afro-Avrasya Ülkelerinde Devlet, Toplum, Bilgi ve Bilgi Teknolojisi»dir. Bu kapsamda Afro-Avrasya ülkelerinde bilgi teknolojilerinin toplum ve politika üzerinde etkileri değerlendirilmeye çalışılmış, ayrıca Afro-Avrasya'yı ilgilendiren farklı konulara da yer verilmiştir.

Kongre ilk günü açılış konuşmaları yapılmış olup Türkiye'den gelen sanatçılar tarafından da bir sergi düzenlenmiştir.

Түркия Республикасының Алматы қаласындағы Бас консулы Рыза Қаған Йылмаз, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Өкілетті кеңес төрағасы профессор, доктор Мұса Йылдыз, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Өкілетті кеңес мүшесі профессор, доктор Мухиттин Шимшек, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің ректоры профессор, доктор Уәлихан Әбдібеков, Шет тілдер және іскерлік мансап университетінің ректоры профессор, доктор Сабри Хизметли, Думлұпынар университеті Әлеуметтік ғылымдар институтының директоры доцент, доктор Ниязи Курназ және Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшек сөз сөйледі.

Түркия Республикасының Алматы қала-

Аçılıш konuşmalarını Türkiye Cumhuriyeti Almatı Başkonsolosu Rıza Kağan Yılmaz, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Mütevelli Heyet üyesi Prof. Dr. Muhittin Şimşek, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Valihan Abdibekov, Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sabri Hizmetli, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Niyazi Kurnaz ve Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek yapmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Almatı Başkonsolosu Rıza Kağan Yılmaz konuşmasına Avrasya Araştırma Enstitüsüne, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesine ve Dumlupınar Üniversitesine teşekkür ederek başladı. Afro-Avrasya bölgesinin insan me-

сындағы Бас консулы Рыза Каған Йылмаз өз сөзін Еуразия ғылыми-зерттеу институтына, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетіне және Думлупынар университетіне алғыс білдіруден бастады. Афро-Еуразия аймағының адамзат өркениеті, экономикасы және мәдениетінің ежелгі тарихи орталығы екенін мәлімдеді. Афро-Еуразия аймағының қақ жүрегінде орналасқан Түркияның 2023 және 2071 нысаналары мен іске асырылып жатқан жобалары туралы қысқаша ақпарат берді. Түркияның Африка елдеріне жәрдем бағдарламаларына тоқталып өтіп, Түркияның Еуразия мен Африкада адамдардың лайықты өмір сүруі мен әркімнің пайдасына бағытталған саясатты жүзеге асырғаны туралы баяндады. 15 шілдедегі төңкеріс әрекетінің Түркияны бұл мақсатынан айыра алмайтынын қосып айтты. Адамзаттың дамуы мәселесіне назар аударып, бұл саясаттардың жара-

deniyetinin ekonomisinin ve kültürünün kadim tarihinin merkezi olduğunu ifade etti. Afro-Avrasya bölgesinin kalbinde yer alan Türkiye'nin 2023 ve 2071 vizyonu ile sürdürülmekte olan projeler hakkında kısaca bilgiler verdi. Türkiye'nin Afrika'daki yardım faaliyetlerine değinerek Türkiye'nin Avrasya ve Afrika'da insanların hak ettiği gibi yaşaması ve herkesin kazanmasını amaçlayan politikalar yürüttüğünü ifade etti. 15 Temmuz darbe girişiminin Türkiye'yi bu vizyonundan ayırmayacağını sözlerine ekledi. İnsani kalkınma konusuna vurgu yaparak bu politikaların yaratılanı yaratandan ötürü severiz felsefesine dayandığının altını çizdi. Konuşmasının sonunda katılımcılara başarılar diledi.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız konuşmasına Avrasya Araştırma Enstitüsü ve Kongreyi destekleyen kurumlara teşekkür ederek başladı. Hoca Ahmet Yesevi'nin vefatının 850. Yıldönümünde Ahmet Yesevi Üniversitesi olarak UNESCO nezdinde yapılan girişimler ile bu yılı Hoca Ahmet Yesevi yılı ilan ettirdiklerini ifade etti. Bu yıl içerisinde Kazakistan, Türkiye ve Türk Dünyasının değişik ülkelerinde 25 başlık altında 250 faaliyetin düzenlenmekte olduğunu ve bu Kongre'nin de bu faaliyetler içinde yapıldığını belirtti. Avrasya Araştırma Enstitüsü ile Avrasya bölgesi üzerine başarılı çalışmaların yapıldığını ifade ederek Dumlupınar Üniversitesi ile birlikte daha geniş Afrika açılımının önemine değindi ve katılımcılara başarılar dileyerek verimli bir Kongre olmasını dileğini ifade etti.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Mütevelli Heyet üyesi Prof. Dr. Muhittin Şimşek konuşmasına Kongreyi düzenleyen ve destekleyen kurumlara teşekkür ederek başladı. Türkiye'de 9 milyon öğrenci, 350 bin yüksek lisans ve 78 bin doktora öğrencisi olduğuna dikkat çekerek Türkiye'nin çok değerli bir yer üstü kaynağına sahip olduğunu vurguladı. Yer altı kaynaklarının insan gücü ile işlenerek katkı değeri yüksek ürünlere dönüştürmenin önemli olduğunu ifade ederek Kongre'nin alt başlıklarının iyi seçildiğini ve önemli hususları kapsadığını sözlerine ekledi. Konuşmasının devamında günümüz dünyasında bilgiye ulaşmanın sorun olmadığını, önemli olanın bilgi ve tekno-

тилғандарды жаратушыдан артық жақсы көру философиясына негізделгенін ерекше атап өтті. Сөз соңында қатысушыларға сәттілік тіледі.

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Өкілетті кеңес төрағасы профессор, доктор Мұса Йылдыз өз сөзінде Еуразия ғылыми-зерттеу институты және Конгреске қолдау көрсеткен ұйымдарға алғысын білдіруден бастады. Қожа Ахмет Ясауидің қайтыс болуының 850 жылдығында Қожа Ахмет Ясауи университетінің ЮНЕСКО деңгейінде атқарған іс-шаралары мен 2016 жылды «Қожа Ахмет Ясауи жылы» деп жариялағандары туралы айтты. Осы жылы Қазақстан, Түркия және түркі әлемінің түрлі елдерінде 25 атаумен 250 іс-шараның ұйымдастырылып жатқанын және Конгрестің осы іс-шаралар аясында жасалғанын айқындады. Еуразия ғылыми-зерттеу институтымен Еуразия аймағы бойынша табысты жұмыстардың атқарылғанын, Думлупынар университетімен Африкаға ықпал ету саласын анағұрлым кеңейту маңыздылығын атап өтіп, қатысушыларға сәттілік тіледі және Конгрестің нәтижелі болуын тіледі.

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Өкілетті кеңес мүшесі профессор, доктор Мухиттин Шимшек өз сөзін Конгресті ұйымдастырып, оған қолдау көрсеткен ұйымдарға алғысын білдіруден бастады. Түркияда 9 млн. студент, 350 мың магистрант және 78 мың докторанттың болғанына назар аударып, Түркияның өте құнды табиғи ресурстарының бар екенін атап өтті. Жерасты ресурстарын жұмыс күшімен өңдеп, қосымша құны жоғары өнімдерге айналдырудың маңызды екеніне тоқтала кете, Конгресс тақырыптарының жақсы таңдалып, маңызды мәселелерді қозғағанын қоса айтты. Сөзінің жалғасында қазіргі таңда білімге қол жеткізудің қиын еместігін, білім мен технологияны мақсатқа сай пайдаланудың маңызды екенін тілге тиек етті.

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің ректоры профессор, доктор Уәлихан Әбдібеков те өз сөзін Конгресті ұйымдастыруға үлесін қосқан барлық ұйымдарға алғыс айтудан бастады. Конгрестің ғалымдардың

lojileri amacımıza uygun olarak kullanmak olduğunu belirtti.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Valihan Abdibekov da konuşmasına Kongrenin düzenlenmesinde emeği geçen tüm kurumlara teşekkür ederek başladı. Kongrenin bilim adamlarının Afro-Avrasya ülkelerini ilgilendiren ekonomik, sosyal ve politik konularda yeni fikirleri ve değişik sorunları tartışmasına olanak sağlayacak önemli bir platforma dönüşmesini temenni ettiğini ifade etti. Kongreye katılan bilim adamlarına başarılar dileyerek bahsi geçen konular üzerinde yararlı fikirlerin ortaya çıkmasını dilediğini belirtti.

Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sabri Hizmetli konuşmasında kökü Türk olan Türki halklarının İpek Yolundan bilim adamları, şairler ve yazarlar aracılığı ile Doğudan Batıya insanlığa medeniyet götördüklerini belirterek bir ilim nehri-ni taşıdıklarını ifade etti. Bu tür ilmi ve kültürel etkinlikler ile de aynı hizmeti ve misyonun gerçekleştirildiğini vurgulayarak Kongreyi düzenleyen kuruluşlara teşekkür etti.

Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Niyazi Kurnaz konuşmasına Kongre'nin düzenlenmesine olanak sağlayan Dumlupınar Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Remzi Gören'e ve destekleyen kuruluşlara teşekkür ederek başladı. Afro-Avrasya ülkeleri arasında ekonomik ilişkilerin geliştiğini ifade ederek aynısını akademik alandaki işbirlikleri için söylenemeyeceğini belirtti. Uluslararası Afro - Avrasya Araştırmaları Kongresi bu açığı kapatılmasına yardımcı olması için düzenlenmekte olduğunu ifade etti. Kongre'de entelektüel bilgi ve deneyimlerin paylaşılması ile akademik çalışmalarda farkındalık oluşturarak Afro – Avrasya bölgesi üzerine yapılan sosyal bilimler alanındaki çalışmalara genel ve bölgesel anlamda katkı sağlayabilme amacını taşıdığını belirtti.

Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek konuşmasında bu sene Hoca Ahmet Yesevi'nin vefatının 850. Yıldönümü anısına birçok etkinlik düzenlediklerini ifade etti ve yaptıkları faaliyetler hakkında

Афро-Еуразия елдеріне қатысты экономикалық, әлеуметтік және саяси мәселелер бойынша жаңа идеялар мен түрлі тақырыптарды талқылауға мүмкіндік беретін маңызды тұғырнамаға айналуын тіледі. Конгреске қатысқан ғалымдарға сәттілік тілеп, аталған тақырыптар бойынша пайдалы идеялардың туындауын тіледі.

Шет тілдер және іскерлік мансап университетінің ректоры профессор, доктор Сабри Хизметли өз сөзінде түркі халықтарының Жібек жолы бойынша ғалымдар мен ақын-жазушылар арқылы Шығыстан Батысқа өркениет әкелгенін айқындады. Мұндай ғылыми және мәдени іс-шаралар арқылы дәл сондай қызмет пен миссияның іске асырылғанын атап өтіп, Конгресті ұйымдастырған ұйымдарға алғысын білдірді.

Думлупынар университеті Әлеуметтік ғылымдар институтының директоры доцент, доктор Ниязи Курназ өз сөзін Конгрестің өткізілуіне мүмкіндік жасаған Думлупынар университетінің ректоры профессор, доктор Ремзи Гөренге және қолдау жасаған ұйымдарға алғыс айта отырып бастады. Афро-Еуразия елдері арасындағы экономикалық қарым-қатынастардың дамығанын, бірақ академиялық саладағы ынтымақтастықтың әлі дамымағанын мәлімдеді. Халықаралық афро-еуразиялық зерттеулер конгресі осы кемшілікті жоюға үлес қосу мақсатында ұйымдастырылып жатқанын айтты. Конгресте зияткерлік ақпарат пен тәжірибемен алмасу және академиялық зерттеулер туралы ақпараттандыру деңгейін арттыру арқылы Афро-Еуразия аймағы бойынша әлеуметтік зерттеулерге жалпы және аймақтық мағынада үлес қосу мақсатының көзделгенін айқындады.

Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшек өз сөзінде биыл Қожа Ахмет Ясауидің қайтыс болуының 850 жылдығына орай көптеген іс-шаралар ұйымдастырғандарын мәлімдеп, жасаған іс-шаралар туралы ақпарат берді. Олардың біріне кең ауқымды I Халықаралық афро-еуразиялық зерттеулер конгресінің жататынын айтты. Афро-Еуразия ұғымының Түркияның Африка және Еуразия мақсатын көрсету

bilgi verdi. Bunlara şimdi çok geniş kapsamlı I. Uluslararası Afro - Avrasya Araştırmaları Kongresinin katıldığını belirtti. Afro-Avrasya kavramının Türkiye'nin Afrika ve Avrasya vizyonunu yansıtmaları açısından önemli olduğunu belirten Şimşek, gelişmiş ekonomisiyle Türkiye'nin Afrika ve Avrasya bölgelerinin üretim ve teknoloji merkezi olmaya aday olduğunu sözlerine ekledi. Ayrıca kongre ile, Afrika'nın pazar çeşitlenmesi anlamında Avrasya ülkelerine sayısız imkanlar sunduğuna da dikkat çekerek; nüfusuyla, doğal kaynaklarıyla ve gelişme potansiyeli ile Afrika'nın gelecek on yıllarda çokça gündemimizde kalacağına vurgu yaptı.

Açılış konuşmalarının ardından Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı Prof. Dr. Alaeddin Yalçınkaya davetli konuşmacı olarak kendi bildirisini sundu. Konuşmasında ana hatlarıyla Avrasya bölgesindeki çevre sorunlarına değindi.

тұрғысынан маңызды екенін мәлімдеген Шимшек озық экономикасы арқылы Түркияның Африка және Еуразия аймақтарының өндірістік және технологиялық орталығы болуға үміткер болып табылатынын айтты.

Сонымен қатар, конгресс арқылы Африканың нарығын әртараптандыру тұрғысынан Еуразия елдеріне сансыз мүмкіндіктер ұсынғанына назар аудара отырып, халқымен, табиғи ресурстарымен және даму әлеуетімен Африканың алдағы онжылдықтарда көп уақыт бойы күн тәртібінде қалатынын айтты.

Кіріспе сөздерден кейін Мармара университеті Халықаралық қатынастар бөлімінің меңгерушісі профессор, доктор Алаеддин Ялчынкая шақырылған спикер ретінде өз баяндамасын ұсынды. Ол өз сөзінде Еуразия аймағындағы экологиялық мәселелерді талқылады. Қоршаған орта

Çevre sorunlarının ilk 19. yüzyılda İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde sanayi devriminin başlaması ile ortaya çıktığını ifade etmekle beraber bu sorunun 21. yüzyılda önemini arttığını belirtti. Orta Asya bölgesindeki çevre sorunları arasında en çarpıcı sorunun Aral gölünün kuruması olduğuna dikkat çekerek Rusya'daki sanayileşme sürecinin bedelini Aral gölünün ödediğini sözlerine ekledi. Bölgede pamuk yetiştirilmesi için Aral gölünün suyunun tarlalara aktarılması ile zaman içinde kurumaya başladığını ve Kazakistan hariç bölgedeki diğer ülkelerin gölü kurtarmaya yönelik yeterince çalışma yürütmediğini ifade etti. Kazakistan'ın gayretleri sayesinde Aral gölünün Kazakistan kısmının toparlanmaya başladığının altını çizdi. Konunun çözümüne yönelik yaptığı açıklamalarda gölün kurtarılmasına yönelik çalışmalara Orta Asya ülkelerinin dışında Rusya ve uluslararası fonlarında mali destek vermesi gerektiği yönünde görüşlerini bildirdi.

Kongre ikinci, üçüncü ve dördüncü gün yapılan Afro-Avrasya Ülkelerinde Devlet, Toplum, Bilgi ve Bilgi Teknolojisi ana teması altında ekonomi, politika ve toplum konuları üzerinde 28 oturumda akademisyenler ve uzmanların sunmuş oldukları bildirileri ile devam ederek 15 Ekim 2016 tarihinde sona ermiştir.

мәселелерінің алғаш рет XIX ғасырда Англия мен Франция елдерінде өнеркәсіптік революция басталған кезде пайда болғанын айтып, XXI ғасырда бұл мәселенің маңыздылығының артқанын мәлімдеді. Орталық Азия аймағындағы ең маңызды экологиялық мәселе Арал көлінің тартылуы екенін ерекше атап өтіп, Ресейдегі индустрияландырудың салдарынан Арал көлі осындай қуаңшылық жағдайына ұшырады деп айқындады. Арал көліне құятын өзендердің суы мақта өсіретін алқаптарға бұрып әкетілгендіктен, уақыт өте келе көлдің тартыла бастағанын және аймақта Қазақстаннан басқа елдердің көлді құтқару жөнінде жеткілікті шара қабылдамағанын айтты. Қазақстанның күш-жігері арқасында Арал көлінің қазақстандық бөлігі қалпына келе бастады деп айқындады. Көлді құтқару үшін Орталық Азия елдерімен қатар Ресей мен халықаралық қорлар да қаржылық қолдау көрсету керек деген пікірін білдірді.

«Афро-Еуразия елдерінде мемлекет, қоғам, ақпарат және ақпараттық технологиялар» деген тақырыпта ұйымдастырылған конгресс екінші, үшінші және төртінші күндері экономикалық, әлеуметтік және саяси мәселелер бойынша өткізілген 28 отырыста ғалымдар мен сарапшылардың баяндама жасауымен жалғасып, 2016 жылдың 15 қазанында аяқталды.

**20 EKİM 2016 TARİHİNDE
SULEİMENOV R.B. ADINDAKİ
ŞARKİYAT ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU BÖLÜM BAŞKANI
DOÇ. DR. ZAUR ZHALILOV
“KAZAKİSTAN’DA GÜVENLİK
PROBLEMLERİ İLE POTANSİYEL
TEHDİTLER VE ZORLUKLARIN
SINIFLANDIRILMASI” KONULU
SEMINER VERDİ.**

2016 ЖЫЛДЫҢ 20 ҚАЗАНЫНДА
Р. Б. СҮЛЕЙМЕНОВ АТЫНДАҒЫ
ШЫҒЫСТАНУ ИНСТИТУТЫ ТАЯУ
ШЫҒЫС БӨЛІМІНІҢ МЕҢГЕРУШІСІ
Т.Ғ.Д., ДОЦЕНТ ЗАУР ДЖАЛИЛОВ
«ҚАЗАҚСТАНДА ҚАУІПСІЗДІК
МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ӘЛЕУЕТТІ ҚАУІП-
ҚАТЕРЛЕР МЕН ҚИЫНДЫҚТАРДЫ
ЖІКТЕУ» АТТЫ СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Doç. Dr. Zaur Zhalilov seminerinde ana hatlarıyla Kazakistan’da çeşitli konularda meydana gelmesi muhtemel güvenlik sorunları hakkında bilgiler sundu. Sovyetler Birliği’nin çökmesinin ardından bölgede bir güvenlik boşluğu olduğuna dikkat çeken Doç. Dr. Zhalilov 1990’lı ve 2000’li yıllarda Tacikistan, Özbekistan ve Kırgızistan’daki çeşitli olayları örnek gösterdi. Orta Asya bölgesinde hem akademik açıdan hem de uygulamalar açısından güvenlik sorunları hakkında kapsamlı olarak yeterli sayıda çalışmanın bulunmadığı ve genellikle çalışmaların terörizm ile ekstremizim üzerine yoğunlaştığını ifade etti. Bu açıdan bakıldığında hem teorik hem de metodolojik açıdan bölge ülkelerinin de çıkarlarını göz önüne alarak genel bir güvenlik anlayışının gelişmediğini belirtmekle beraber bunun sebepleri arasında konunun önemini henüz kavranamamasının yer aldığını sözlerine ekledi.

Т.ғ.д., доцент Заур Джалилов семинарында жалпы Қазақстандағы ықтимал қауіп-қатерлер туралы ақпарат ұсынды. Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін қауіпсіздікте олқылықтардың болуына назар аударып, 1990-шы және 2000-шы жылдары Тәжікстан, Өзбекстан және Қырғызстанда орын алған бірнеше оқиғаларды мысал ретінде атап өтті. Орталық Азия аймағында әрі ғылыми, әрі практикалық тұрғыда қауіпсіздік мәселелері туралы кешенді зерттеулердің болмағанын және зерттеулердің негізінен экстремизм мен лаңкестікке бағытталғанын атап өтті. Осы орайда аймақ елдерінің мүдделерін ескере отырып, әрі теориялық, әрі әдістемелік тұрғыдан жалпы қауіпсіздік түсінігінің дамымағанын айтты. Бұның себебі – мәселе маңыздылығының әлі аңғарылмауы.

Жалпы Орталық Азия мен Қазақстандағы қауіп-қатерлер арасында есірткі трафигі, ұйымдасқан қылмыс желілері, лаңкестік, жаппай көші-қон және қоршаған ортаның ластануы сияқты мәселелерді атап өтіп, түрлі ақпаратты ұсынды. Сонымен қатар аймақта және халықаралық ірі державалар арасында жанталаса қаруланудың жалғасып жатқанын мәлімдеді. Қауіпсіздік мәселесіне келгенде Қазақстанның аймақтағы мәселелерге көз жұма алмайтынын, барлық факторларды қарастыру қажеттігін мәлімдеді. Аймақтағы су-энергетикалық мәселелерге қатысты дау-дамайлар туралы сөз қозғап, бұл салалардағы мәселелер шешілмеген жағдайда елдер арасындағы қатынастар шиеленісуі мүмкін деп айтты. Аймақтағы мәселелер аясында Өзбекстан және Қырғызстан арасындағы қарым-қатынастарға тоқтала кетіп, екі ел арасындағы қарым-қатынастардың нашарлауының аймақтағы қауіпсіздікке зиян келтіре алатыны жөнінде айтты. Осы мәселеге қатысты берген сараптамаларында бұл мәселелердің тек қарапайым халық арасында ғана емес, екі елдің мемлекеттік басқару деңгейінде де байқалғанын айқындады.

Ana hatlarıyla Orta Asya ve Kazakistan'daki riskler arasında narkotik trafiği, organize suç şebekeler, terörizm, toplu göçler ve çevre kirliliği konularına değinerek çeşitli bilgiler sundu. Bunlara ek olarak bölgede ve uluslararası büyük güçler arasında silahlanma yarışının devam ettiğini belirterek güvenlik söz konusu olunca Kazakistan'ın bölgedeki sorunlara seyirci kalamayacağını ifade ederek tüm faktörlerin göz önüne alınması gerektiğini ifade etti. Bölgedeki su ve enerji konularındaki anlaşmazlıklara değinerek bu alanlardaki sorunların çözülemediği takdirde ülkeler arasındaki ilişkilerin gerginleşmesine yol açabileceğinin altını çizdi. Bölgedeki sorunlar kapsamında Özbekistan ve Kırgızistan arasındaki problemlere değinerek iki ülke arasındaki ilişkilerin bozulmasının bölgedeki güvenliği zedeleyebileceğini ifade etti. Bu konu üzerine yaptığı yorumlarda ise yaşanan sorunların sadece halk tabakasında kalmayarak her iki ülkedeki devlet kademeleri arasında da görüldüğünü belirtti.

Potansiyel tehditlerin tanımlanması ve sınıflandırılması gerektiğini ifade eden Doç.

Әлеуетті қауіп-қатерлердің анықталып, жіктелуі қажет деп мәлімдеген т.ғ.д., доцент Заур Джалилов әлеуетті қауіп-қатерлерді 4 негізгі топқа бөліп, осы топтар туралы толық ақпарат берді. Олар: гео-саяси, гео-экономикалық, энергетикалық және қару-жарақ мәселелері. Гео-саяси мәселелер аясында шекара қауіпсіздігі мен елдердің аумақтық тұтастығына қатысты жүзеге асырылатын этникалық немесе діни сепаратистік қозғалыстар мен Қазақстанның халықаралық аренадағы бейбітшіл имиджіне зиян келтіре алатын іс-әрекеттерді әлеуетті қауіп-қатерлер ретінде көрсетті. Ал экономикалық салада Қазақстанның шикізат өндіруші ел болып қала беруін қалайтын кейбір елдердің бар екенін және Қазақстанның өндіріске негізделген экономикасын құруға кедергі келтіретін саясаттарды жою арқылы экономикалық қауіпсіздігін қорғау қажет деп айтты. Энергетика мәселесіне келгенде Қазақстанның жер асты ресурстарына бай екенін айқындап, Қазақстанның жер асты байлығы көп шоғырланған

Dr. Zhalilov potansiyel riskleri 4 ana grupta sınıflandırarak bu gruplar hakkında detaylı bilgiler sundu. Bunların arasında jeo-politik, jeo-ekonomik, enerji ve silahlanma konularının yer aldığını sözlerine ekledi. Jeo-politik başlığı adı altında sınır güvenliği ve ülkelerin toprak bütünlüğüne yönelik yapılabilecek etnik veya dini ayrılıkçı hareketler ve Kazakistan'ın uluslararası arenadaki barışçıl imajını zedeleyebilecek eylemleri potansiyel jeo-politik tehditler arasında gösterdi. Ekonomik alanda ise Kazakistan'ın ham madde üreticisi olarak kalmasını arzulayan bazı ülkelerin mevcut olduğunu ve Kazakistan'ın üretime dayalı gelişen bir ekonomiye sahip olmasını engellemeye çalışan politikaları bertaraf ederek ekonomik güvenliğini koruması gerektiği yönünde görüşlerini bildirdi. Enerji konusunda ise Kazakistan'ın zengin yer altı kaynaklarına sahip olduğunu ve Kazakistan'ın yer altı zenginliklerinin yoğun bölgelerde çeşitli sorunların çıkartılabileceğini belirtti. Extremist ve terörist örgütlerin fikirlerinin daha radikalleştigiine vurgu yaparak görünmeyen hücrelerin aktive edilebile-

аймақтарда әр түрлі мәселелер туындау мүмкін деп атап өтті. Экстремистік және лаңкестік ұйымдардың идеяларының одан әрі радикалданғанына назар аудара отырып, жасырын ұйымдардың белсенді бола бастау мүмкіндігі жөнінде мәлімдеді. Т.ғ.д., доцент Заур Джалилов аталған қауіпсіздік қауіп-қатерлерінің әлеуетті қауіп-қатерлер екенін және бүгінгі таңда бұл қауіп-қатер-

çeğini sözlerine ekledi. Doç. Dr. Zhalilov bahsetmiş olduğu güvenlik risklerinin potansiyel riskler olduğunu ve günümüzde bu riskler ile karşılaşmadığımızın altını çizerek sunumunu bitirdi.

Seminerin sonunda Avrasya Araştırma Enstitüsü müdürü Doç.Dr. Nevzat Şimşek, verdiği kapsamlı bilgiler için sayın Doç. Dr. Zhalilov'a teşekkür etti. Kullanılan terör örgütlerinin tehlikelerine dikkat çeken Doç. Dr. Şimşek bu kapsamda Türkiye ekseninde kukla olarak kullanılan dini extremism eksenli DA-EŞ'in, ayrılıkçı bir yapı olarak PKK/PYD'nin ve manipülatif amaçlarla kullanılan ve Türkiye ve dünyada devlet kurumlarına sızmış FE-TÖ'nün tehlikelerine vurgu yaptı. Katılımcılar da Kazakistan ve Orta Asya bölgesi hakkında çeşitli güvenlik sorunları üzerine görüş alış-verişinde bulundular.

лерге тап болмағанымызды ерекше атап, семинарын аяқтады.

Семинар соңында Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшек кешенді ақпарат бергені үшін т.ғ.д., доцент Заур Джалилов мырзаға алғысын білдірді. Лаңкестік ұйымдардың қауіп-қатерлеріне назар аударған доцент, доктор Невзат Шимшек осы тұрғыда Түркияда қуыршақ ретінде пайдаланылатын діни экстремистік ДАИШ-тің, сепаратистік бір құрылым ретінде Күрдiстан жұмысшылар партиясы/Сирия күрдтерінің «Демократиялық одақ» партиясының және Түркия мен әлемде мемлекеттік мекемелерге енген Фетхуллахшылар лаңкестік ұйымының қауіп-қатерлеріне тоқталып өтті. Қатысушылар да Қазақстан мен Орталық Азия аймағы туралы әр түрлі қауіпсіздік мәселелері бойынша пікір алмасты.

Akademik **Türkçe** Kursu

Avrasya Araştırma Enstitüsü 19 Ekim 2015 tarihinde Akademik Türkçe kursu vermeye başlamıştır. Bu kursun amacı katılımcılara makale, bildiri, tez, kitap gibi akademik metinleri okuma, not alma, çıkarımda bulunma konularında eğitim vermektir. Kurslar başlangıç ve orta seviye olmak üzere iki seviyede olacaktır.

HAFTA İÇİ VE HAFTA SONU GRUPLARI

Kurs hakkında bilgi almak ve başvuru için aşağıdaki telefon numarasını arayabilirsiniz.

Başvuru Yeri:

Almalı Avdanı, Mametova 48, 050004 Almatı.

+7 (727) 279 24 26 içhat: 109

19 қазан 2015 жылы Еуразия ғылыми-зерттеу институты «Түрік тілін ғылыми тұрғыдан жетілдіру» курстары басталды. Курстың мақсаты тыңдармандарға мақаладағы, баяндамадағы, диссертация және кітаптардағы академиялық мәтіндерді оқуды, ғылыми тұрғыдан жазуды және қорытынды жасай білуді үйрету болып табылады. Қосымша мағлұмат алу және өтініштерді беру үшін төменде көрсетілген байланыстар арқылы хабарласуға болады. Курстар апта ішінде және апта соңында өткізіледі.

Өтініштерді қабылдау мекенжайы:

Алмалы ауданы, Мәметова көшесі 48, 050004 Алматы,

тел: +7 (727) 279 24 26

(ішкі нөмір 109)

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық – сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Kasım 2016 Sayı: 11
Қараша 2016 жыл №11